BBC

MONTY
robi ziemię
liściową

CAROL
podziwia zimowe
gwiazdy

ALAN
poleca gatunki
owocowe

Listopad/Grudzień 6 (36)/2020

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

TRENDY 2021
Te rośliny będą modne!

S.O.S.
Jak nie zabić roślin doniczkowych przez zimę?

Jak założyć
DUŻY OGRÓD
tanim kosztem?

MAGIA ŚWIĄT
15 stron inspiracji

+80 prezentów dla ogrodników

Zasady cięcia
PRZYCINAJ
jak zawodowiec!

PRZEZIĘBIENIE
Wypróbuj zioła z ogrodu, a szybko poczujesz się lepiej

ZIMOWA POMOC
Sposoby na ratunek dla dzikich zwierząt

ZWIERZĘTA DOMOWE
Stwórz szczęśliwy i bezpieczny dom dla zwierząt i roślin

WIECZNIE ZIELONE
Eksperci polecają trzmieliny i bluszcze

Listopad-grudzień 6/2020
cena 14,90 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636
06
9 772391 838104

eprasa.pl a16cfd6721

PRODUCENT PŁYTEK

na ściany | podłogi | tarasy | schody | parapety

tel. +48 46 856 40 40
tel. +48 602 292 707
biuro@elkaminodom.pl
www.elkaminodom.pl

Elkamino Dom

eprasa.pl a16cfd6721

Drodzy czytelnicy!

Nasze licencyjne pismo „Gardeners' World. Edycja Polska" zachowuje całą wartościową treść i atrakcyjną formę edytorską brytyjskiego oryginału „Gardeners' World".

Raz na dwa miesiące dzielimy się z wami naszymi najlepszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów i zachwycających roślin po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, aby ogród był zawsze w kwitnącej formie. Jeśli poczujesz, że możemy coś udoskonalić, daj nam znać: to w końcu wasz magazyn :)

Wiele dodatkowych informacji znajdziesz na portalu **www.ZielonyOgrodek.pl**

Nie przegap!

Bieżące i archiwalne numery magazynu zamówisz na www.ulubionykiosk.pl

Prenumerata roczna
74,50 zł (1 numer GRATIS)
Prenumerata dwuletnia
134,10 zł (3 numery GRATIS)
Zamów na: www.avt.pl/prenumerata

Welcome

Tegoroczny sezon ogrodniczy schodzi ze sceny, ale spektakl skończy się dopiero wtedy, gdy na ziemię opadnie ostatni liść. Lubię ten szczególny "okres przejściowy", kiedy rok (w ogrodzie) jeszcze się nie skończył, a kolejny nie zaczął. Gdy nikną ostatnie kolory i ziemia pokrywa się szronem, a kontrastujące szkielety gałęzi rozbudzają wyobraźnię, zastanawiam się: „Co by tu jeszcze posadzić?" Czy też tak masz? Późna jesień i zima to przecież najlepszy czas, by się wreszcie zatrzymać, a długie wieczory sprzyjają lekturze ulubionego magazynu ogrodniczego. Mam nadzieję, że na Twoim regale dumnie pręży się pełna kolekcja 35 numerów (znam kilka osób, które mają je wszystkie). Dziś w Twoje ręce oddajemy już 36, choć doskonale pamiętam dzień, kiedy wydawaliśmy ten pierwszy – już niestety nie do zdobycia. Jeśli czytasz Gardeners` World Polska od początku, a dodatkowo oglądasz program w TV wiesz, że ten „angielski klimat" doskonale sprawdza się w Polsce. W Twoim ogrodzie także, prawda?

Ostatni tegoroczny numer obfituje w nowe trendy na następny sezon. Nie tylko okładką, ale i materiałem (str. 18) chcemy Cię zachęcić, byś spróbował czegoś nowego – poznaj laureatów Konkursu Roślin Nowości. Carol doda do tej listy gwiazdy, które błyszczą w ogrodach zimą (str. 38), Alan zdradzi sekrety uprawy roślin owocowych (str. 76), a Anna i Adam podpowiedzą, jak przystroić dom i ogród na Święta (str. 52). Jest w czym wybierać!

Warto w tym roku obdarować najbliższych zielonym przyjacielem w doniczce. Tworzenie domowej dżungli (to obecnie najmodniejszy trend w ogrodnictwie) jest równie satysfakcjonujące jak praca w ogrodzie. Monty zdradzi Ci, dlaczego stało się to jego nową pasją (str. 82). Jednak rośliny pokojowe, choć stanowią sympatyczne prezenty, rzadko żyją długo. Jest jednak dla nich nadzieja – jeśli przeczytasz nasze doniczkowe S.O.S. (str. 70). Warto zaprzyjaźnić się z roślinami na dłużej, bo emanują spokojną energią, która radykalnie poprawia nasze samopoczucie. Mam nadzieję, że w Twoim domu jest choćby jedna roślina doniczkowa? Tak? To doskonale! Jeszcze lepiej, jeśli masz ich kilka, bo od nowego roku przeczytasz o nich znacznie więcej!

Spokojnych i rodzinnych Świąt!

Paweł Romanowski
Redaktor naczelny
pawel.romanowski@avt.pl

Podaruj prezent na Święta!

Spraw przyjemność wybranej osobie i wyślij jej magazyn Gardeners` World Polska za darmo. Przygotowaliśmy dla Was 100 egzemplarzy! Wystarczy do nas napisać na **listy@magazyngardenersworld.pl** do 11 grudnia, a my przejmiemy rolę Świętego Mikołaja.

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners` World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Joe Swift
Nagradzany projektant ogrodów, prowadzi pracownię w Londynie. Pisze o wszystkich aspektach ogrodnictwa, dla nas projektuje kwiatowe rabaty.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl a16cfd6721

SPIS TREŚCI

listopad-grudzień 2020

LUBIMY

6 **Jesień**
Za świetliste tony i mroźne poranki
Eksperci polecają
14 Różnobarwne trzmieliny
16 Fascynujące bluszcze

INSPIRACJE

22 **Cenne dary jesieni**
Monty przygotowuje ziemię liściową
26 **Ogród po angielsku**
Ogrodnicza pasja Łukasza Skopa
32 **Lilie wodne**
Najciekawsze odmiany
38 **Zimowe gwiazdy**
Magiczna ósemka Carol
44 **Ogródkowanie z dziadkami**
Jak zachęcić wnuki do ogrodnictwa
48 **Duży ogród, ale mały budżet?**
Oszczędne pomysły z Carol
76 **Ogród pełen owoców**
Sprawdzone gatunki Alana
82 **Miłość do roślin doniczkowych**
Monty odsłania swoją kolekcję
104 **Przycinaj jak zawodowiec**
Techniki cięcia
114 **Zioła na kaszel i przeziębienie**
Gotowe przepisy

FAUNA W OGRODZIE

87 Doniczkowe trujące dla zwierząt
92 Na ratunek jeżom
97 Jak zbudować budkę dla jeża
98 Domek dla owadów – krok po kroku
100 Jak pomóc faunie przetrwać zimę
102 Poznaj dróżdzika

DR OGRODNIK

118 Jak ochronić ogród przed zimnem
120 Sucha ziemia? To nie problem!

FELIETONY

21 Cały Monty
122 Opowieści Titchmarsha

22
Opadłe liście nic nie kosztują i jest ich mnóstwo; każdy powinien maksymalnie je wykorzystywać – uważa Monty

82
Monty wyjaśnia, dlaczego rośliny doniczkowe stały się jego nową pasją

104
David Hurrion przedstawia zasady, jak bezbłędnie przycinać rośliny

eprasa.pl a16cfd6721

TEMATY Z OKŁADKI

70
48
104

18
52
123

Zdjęcie: Przemysław Godlewski

38 Carol Klein cieszy się wyjątkowymi roślinami, które błyszczą w naszych ogrodach zimą

87 Chroń zwierzęta domowe przed roślinami doniczkowymi

76 Alan ujawnia sekrety uprawy roślin owocowych w każdych warunkach

97 Zbuduj i ustaw w ogrodzie budkę dla jeża

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM, GETTY/GYRO

POMYSŁY NA ŚWIĘTA

53 Odświętne przedogródki
60 Wieńce i stroiki – krok po kroku
66 Kompozycje z poinsecjami
70 S.O.S. dla roślin doniczkowych

Plan działań jesienią

SPRAWY DO ZROBIENIA

108 Wybierz dereń dla koloru
109 Posadź drzewo w donicy
110-111 Zaplanuj długie kwitnienie
111 Pobierz sadzonki zdrewniałe
112 Rozmnóż miętę
113 Zbieraj odporne warzywa

eprasa.pl a16cfd6721

Lubimy jesień

Za świetliste tony i mroźne poranki

Ktoś będący w kiepskim nastroju może pomyśleć, że listopad jest jak poczekalnia: ugrzęzłeś w morowej atmosferze, pomiędzy ostatnim ciepłym tchnieniem późnego lata, a napierającą pianą świecidełek i żurawiny, czyli Bożym Narodzeniem. Oczywiście w Gardeners' World nigdy, nawet dla listopada, nie będziemy tak niesprawiedliwi: każdy miesiąc jest kochany i uroczy. Cieszymy się płonącym ogniskiem, ciepłymi szalikami i gorącymi racuchami. Doceniamy przejrzystość mroźnych poranków i ostatnie liście spadające z drzew. Spójrz na napis po lewej stronie: lubimy jesień!

Tekst James Alexander-Sinclair

GWIAZDA MIESIĄCA

Kard, karczoch hiszpański (*Cynara cardunculus*)

Zawsze uwielbiałem hiszpańskie karczochy za masywne liście i wysokie łodygi. To rośliny o wyrazistym charakterze na dużą rabatę lub do posadzenia, jako solitery w ogrodzie przed domem. Kwiaty przypominające osty osiągają 3 m wysokości i prawdopodobnie dostarczają wystarczającej ilości nektaru dla każdej pszczoły w zasięgu wzroku. O tej porze roku kolory już zbladły, ale ta roślina nadal stoi jak asyryjska świątynia: zniszczona przez czas i pogodę, poturbowana, ale nieugięta. W jego ostatnich chwilach kardowi towarzyszy przystojny perukowiec podolski (*Cotinus coggygria*), którego niegdyś ciemnofioletowe liście okrywają się rdzą.

Będzie się dobrze czuł niemal wszędzie, z wyjątkiem rabat o wystawie północnej. Kwiatostany wymagają solidnych palików, aby nie przewróciły się pod własnym ciężarem.
Wysokość x Szerokość 2,5 m x 1,5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. LOCATION: WAKEHURST

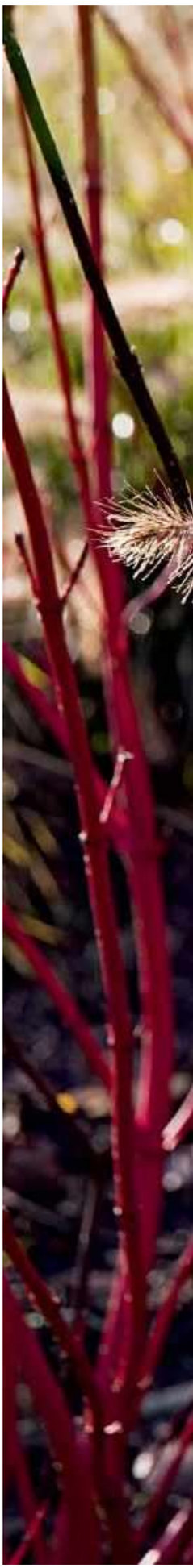
prasa.pl a16cfd6721

PREZENTUJ BROŃ!

Dopiero niedawno posadziłem ten krzew – po raz pierwszy przyciągnęły mnie jego jesienne, płomienne i wyraziste liście. Od tamtej pory zaintrygowały mnie również jagody, które, jak sądzę, są bogate w przeciwutleniacze, polifenole i witaminy. Problem w tym, że jakiś łapserdak zjada wszystkie, zanim je zbiorę, więc chyba będę musiał zadowolić się samymi liśćmi.

Aronia śliwolistna (*Aronia* x *prunifolia*)
Posadź ją w żyznej ziemi w słońcu (choć toleruje odrobinę cienia). Zwykle rośnie jako wielopniowy krzew. **W x S** 2,5 m x 2,5 m

STARY, ALE JARY

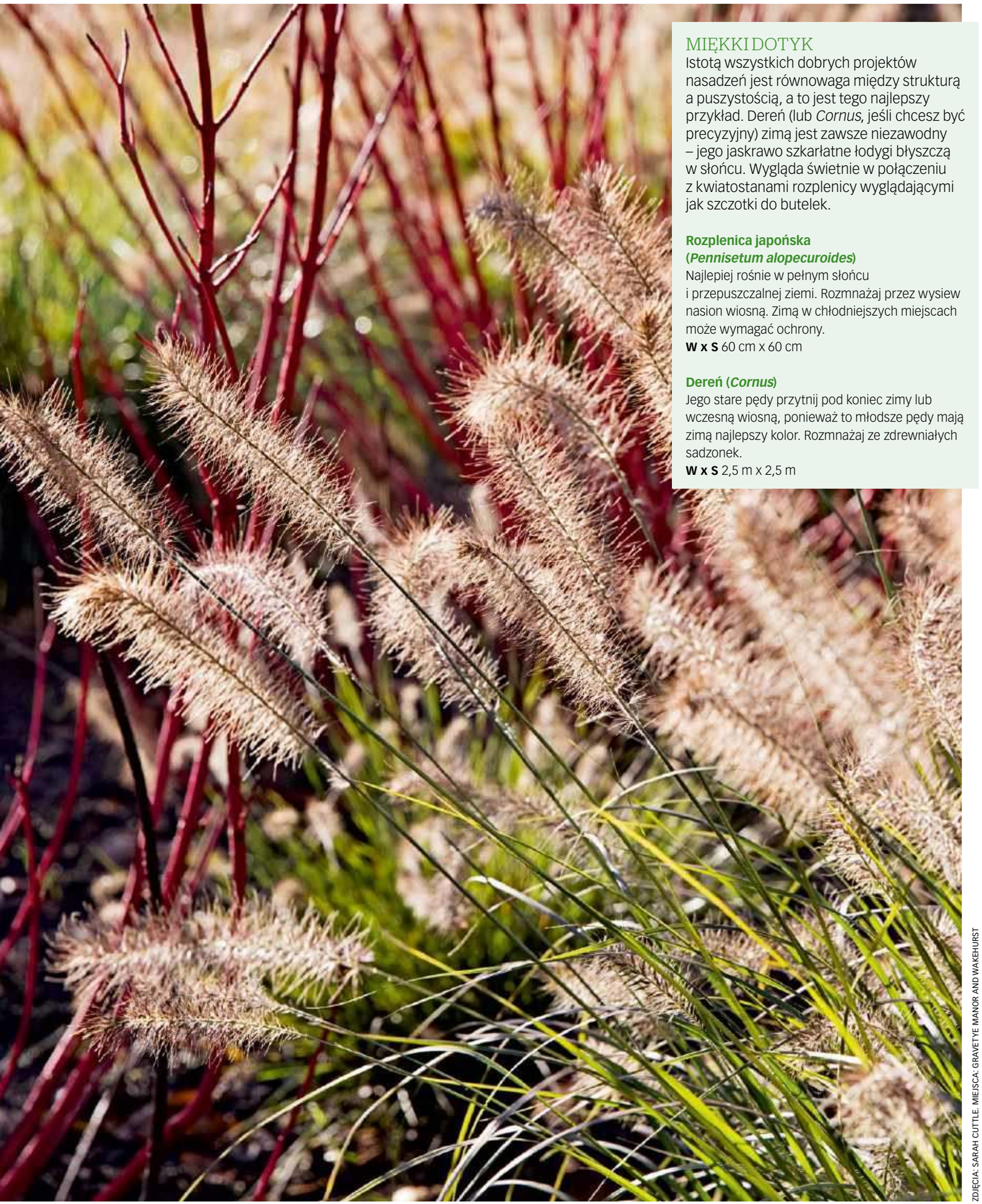
Na początek małe ostrzeżenie dla niewtajemniczonych: akant może być nieco zbyt brutalny i nachalny dla wyrafinowanych kwietników. Gdy już się zakorzeni, będzie prawie niemożliwy do usunięcia, ponieważ jego korzenie sięgają głęboko i entuzjastycznie odrastają. Ale jeśli masz pusty kąt, który potrzebuje czegoś wyrazistego, długo kwitnącego i bezproblemowego, to jest to gość w sam raz dla ciebie.

Suche kwiatostany akantów
Rośnie w każdych warunkach i w każdej ziemi (z wyjątkiem podmokłej). Rozmnażaj z sadzonek korzeniowych lub przez podział.
W x S 1,5 m x 1 m

eprasa.pl a16cfd6721

MIĘKKI DOTYK

Istotą wszystkich dobrych projektów nasadzeń jest równowaga między strukturą a puszystością, a to jest tego najlepszy przykład. Dereń (lub *Cornus*, jeśli chcesz być precyzyjny) zimą jest zawsze niezawodny – jego jaskrawo szkarłatne łodygi błyszczą w słońcu. Wygląda świetnie w połączeniu z kwiatostanami rozplenicy wyglądającymi jak szczotki do butelek.

Rozplenica japońska (*Pennisetum alopecuroides*)
Najlepiej rośnie w pełnym słońcu i przepuszczalnej ziemi. Rozmnażaj przez wysiew nasion wiosną. Zimą w chłodniejszych miejscach może wymagać ochrony.
W x S 60 cm x 60 cm

Dereń (*Cornus*)
Jego stare pędy przytnij pod koniec zimy lub wczesną wiosną, ponieważ to młodsze pędy mają zimą najlepszy kolor. Rozmnażaj ze zdrewniałych sadzonek.
W x S 2,5 m x 2,5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. MIEJSCA: GRAVETYE MANOR AND WAKEHURST

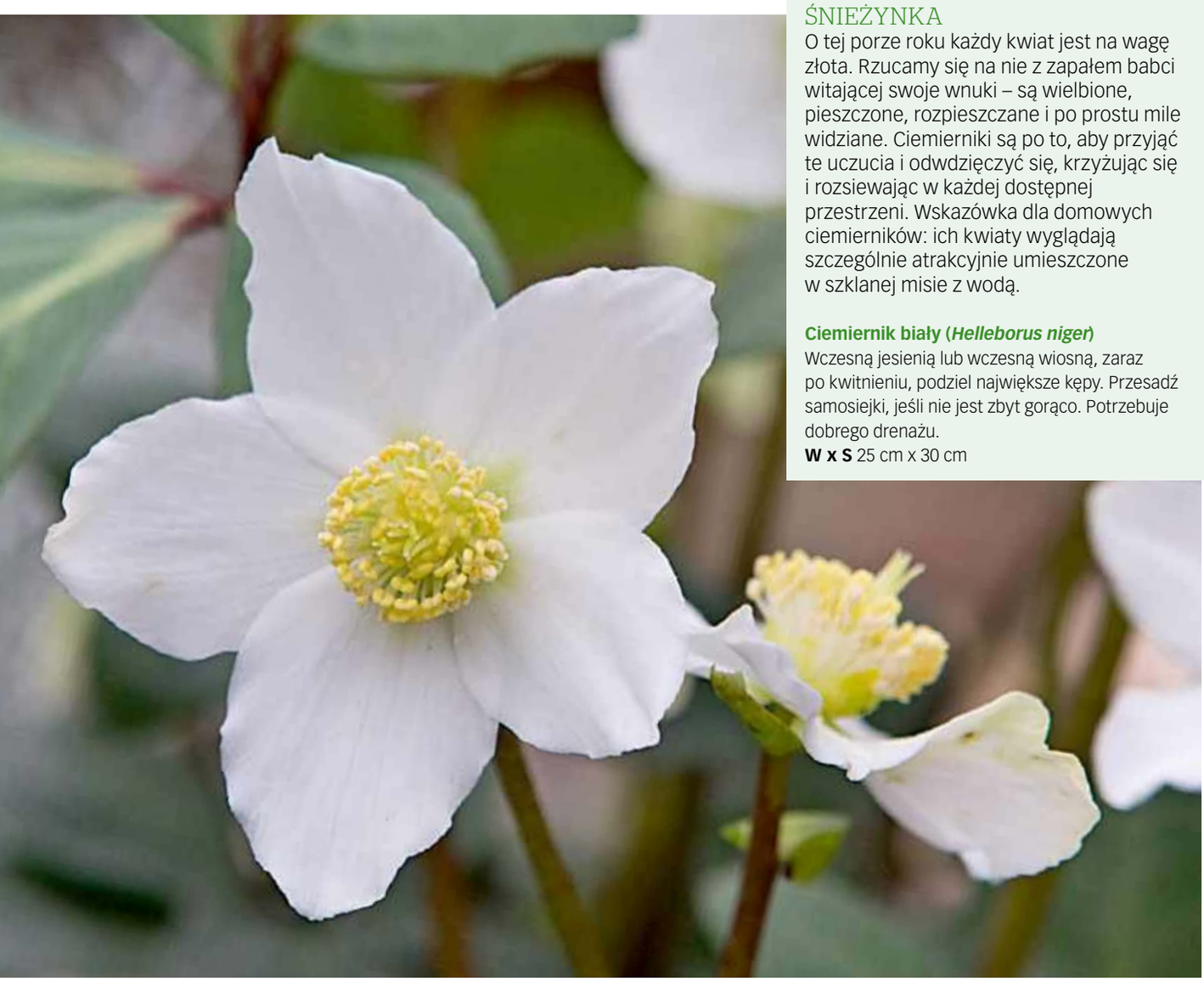

eprasa.pl a16cfd6721

ŚNIEŻYNKA

O tej porze roku każdy kwiat jest na wagę złota. Rzucamy się na nie z zapałem babci witającej swoje wnuki – są wielbione, pieszczone, rozpieszczane i po prostu mile widziane. Ciemierniki są po to, aby przyjąć te uczucia i odwdzięczyć się, krzyżując się i rozsiewając w każdej dostępnej przestrzeni. Wskazówka dla domowych ciemierników: ich kwiaty wyglądają szczególnie atrakcyjnie umieszczone w szklanej misie z wodą.

Ciemiernik biały (*Helleborus niger*)
Wczesną jesienią lub wczesną wiosną, zaraz po kwitnieniu, podziel największe kępy. Przesadź samosiejki, jeśli nie jest zbyt gorąco. Potrzebuje dobrego drenażu.
W x S 25 cm x 30 cm

DŻEM DOBRY

To wyjątkowo niedoceniana roślina, często sadzona tylko jako duży kłujący krzew w narożniku działki do odstraszenia włamywaczy. Robi to wspaniale, ale można z niego również wyciąć szpaler lub kordon, aby odmienić ścianę. Białe kwiaty, wiecznie zielone liście i jaskrawo pomarańczowe jagody lśniące jak kolczyki markizy to imponujący program wydarzeń na każdą okazję.

Ognik (*Pyracantha*) 'Saphyr Orange'
Rozmnażaj z półzdrewniałych sadzonek latem. Dobry na pobocza dróg i odporny na zanieczyszczenia.
W x S 2 m x 2 m

eprasa.pl a16cfd6721

Z-WIESZAK

Jemioła, jak z pewnością wiesz, jest półpasożytem, który zakotwicza się w szczelinach i zakamarkach kory innych drzew. Od dawna uważana jest za magiczną roślinę, czego dowiódł Panoramiks, mag z przygód Asteriksa i Obeliksa. Również w mitologii nordyckiej, Baldur, brat Thora, został zabity strzałą wykonaną z jemioły. W dzisiejszych czasach, dzięki Bogu, jemioła ma większy udział w całowaniu niż w zabijaniu.

Jemioła pospolita (*Viscum album*)
Nie zawsze łatwo się przyjmuje. Wciśnij jagodę w osłonięte pęknięcie w korze i życz jej szczęścia. Zbyt dużo jemioły może niekorzystnie wpłynąć na drzewo-gospodarza.
W x S 1 m x 1 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl a16cfd6721

PURPUROWE POJEMNIKI

Mrrrau! (jak pisali w brukowcach), co za widok! Myślę, że raczej nie mieli na myśli roślin, ale poszerzmy nasz repertuar. Ta kompozycja to przyjemne połączenie wspaniałych jagód pięknotki, wyrazistej trawy i odrobiny ciemnofioletowej żurawki.

Pięknotka Bodiniera (*Callicarpa bodinieri*) 'Profusion'
Dla dobrego zapylenia i owocowania najlepiej posadzić więcej niż jedną roślinę. Łatwiej rozmnażać ją z sadzonek niż z nasion.
W x S 3 m x 2,5 m

Żurawka (*Heuchera*) 'Licorice'
Jest wiele, wiele żurawek do wyboru w każdym odcieniu, ale ta jest jedną z najciemniejszych – latem tworzy wspaniały kontrast z białymi kwiatami.
W x S 25 cm x 40 cm

Rozplenica szczecinkowata (*Pennisetum setaceum*) 'Sky Rocket'
Niezawodna, późno kwitnąca trawa. Jej kwiatostany wyglądają doskonale w jesiennym słońcu, a wiecznie zielone liście dobrze wyglądają w doniczkach.
W x S 90 cm x 45 cm

ZIMOWE PIEGI

Jeśli myślałeś, że wszystkie najlepsze powojniki kwitną latem, to nie poznałeś jeszcze wszystkich ich sekretów. Jest kilka odpornych, mniej krzykliwych odmian, które zakwitają dopiero w ponure grudniowe dni. To jeden z nich: nakrapiany jak świeże jajko i wyjątkowo mile widziany o tej porze roku. Doskonały na kratownicę, podporę w kształcie piramidy, a nawet łuk.

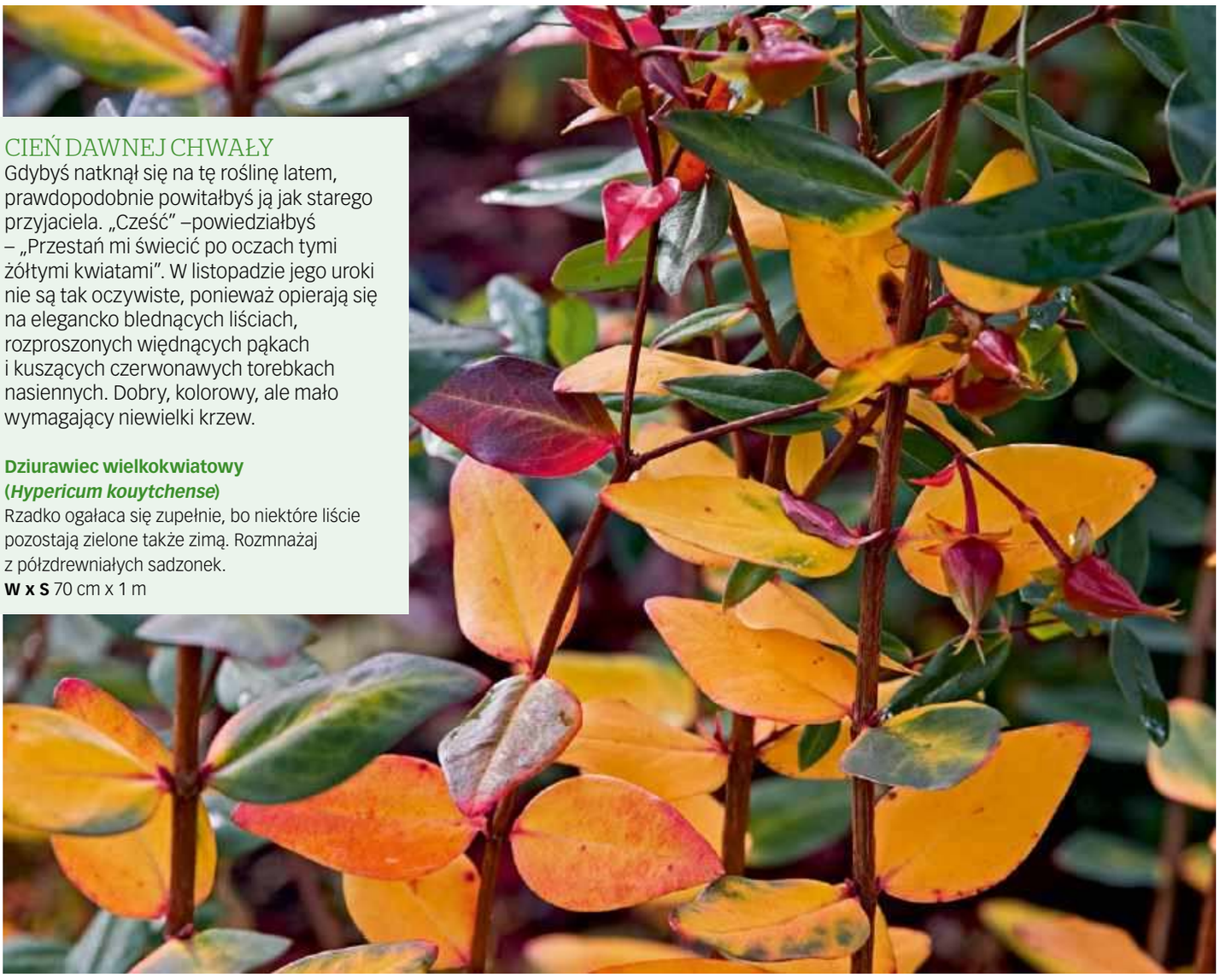
Powojnik wąsaty (*Clematis cirrhosa*) 'Calycina'
Zimozielone liście i pachnące kwiaty. Wszechstronny, pasuje do rabat i do donic. W razie potrzeby przytnij go lekko po kwitnieniu.
W x S 3 m x 3,5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. MIEJSCA: ROSE MCMONIGALL, DIPLEY MILL

eprasa.pl a16cfd6721

CIEŃ DAWNEJ CHWAŁY

Gdybyś natknął się na tę roślinę latem, prawdopodobnie powitałbyś ją jak starego przyjaciela. „Cześć" –powiedziałbyś – „Przestań mi świecić po oczach tymi żółtymi kwiatami". W listopadzie jego uroki nie są tak oczywiste, ponieważ opierają się na elegancko blednących liściach, rozproszonych więdnących pąkach i kuszących czerwonawych torebkach nasiennych. Dobry, kolorowy, ale mało wymagający niewielki krzew.

Dziurawiec wielkokwiatowy (*Hypericum kouytchense*)
Rzadko ogałaca się zupełnie, bo niektóre liście pozostają zielone także zimą. Rozmnażaj z półzdrewniałych sadzonek.
W x S 70 cm x 1 m

STABILNA STRUKTURA

To zdjęcie można było zrobić o każdej porze roku, ponieważ przedstawia jedną z tych klasycznych kombinacji, które nadają odrobinę solidności bardziej sezonowym projektom. Bukszpanowe kule (pięknie przycięte) są jak galeony dryfujące po rabatach. Kostrzewy to srebrne szkiery, przez które bukszpany torują sobie drogę.

Bukszpan (*Buxus sempervirens*)
Zrób z niego cokolwiek chcesz – żywopłot, strzyżoną formę lub zostaw jako rozłożysty, wiecznie zielony krzew.
W x S 5 m x 5 m

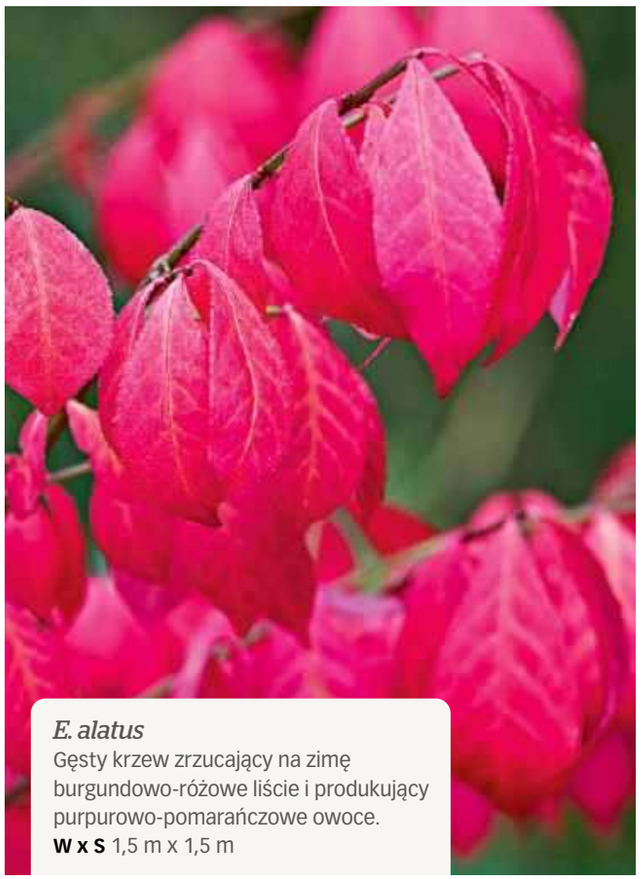
Kostrzewa sina (*Festuca glauca*)
Udaje się lepiej w nieco słabszej ziemi, więc unikaj nawozów i ściółkowania. Stare liście wyczesz wiosną.
W x S 30 cm x 30 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. MIEJSCA: WAKEHURST

eprasa.pl a16cfd6721

E. alatus
Gęsty krzew zrzucający na zimę burgundowo-różowe liście i produkujący purpurowo-pomarańczowe owoce.
W x S 1,5 m x 1,5 m

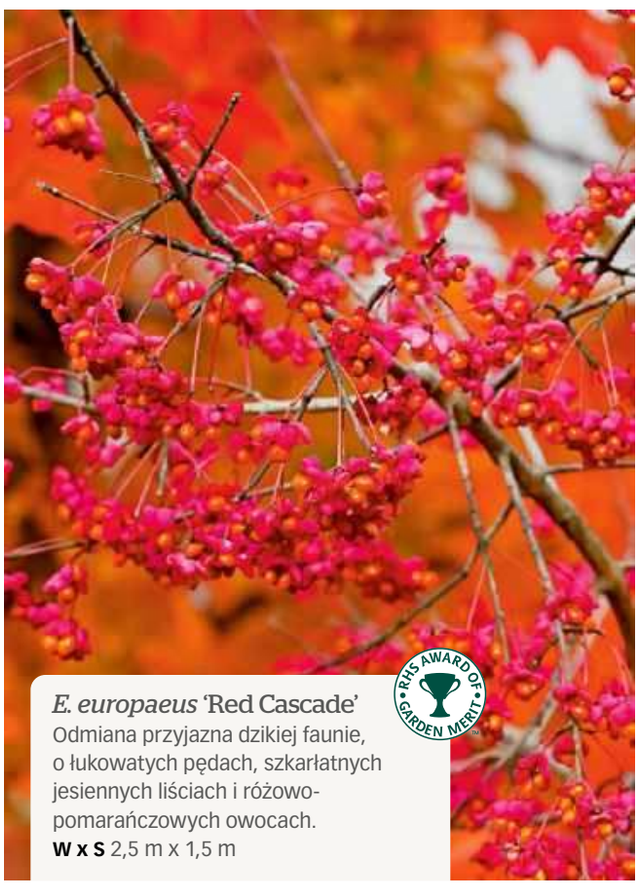

E. fortunei 'Silver Queen'
Na dojrzewających zimozielonych liściach pojawiają się białe obrzeża. Odmiana produkuje różowo-pomarańczowe owoce i, odpowiednio prowadzona, może się piąć. **W x S** 1,5 m x 1 m

E. japonicus 'Ovatus Aureus'
Wyjątkowa, zwarta odmiana zimozielona o wyrazistych żółtych obrzeżach na młodych liściach. Najlepiej wybarwia się w pełnym słońcu. **W x S** 1,5 m x 1 m

E. europaeus 'Red Cascade'
Odmiana przyjazna dzikiej faunie, o łukowatych pędach, szkarłatnych jesiennych liściach i różowo-pomarańczowych owocach.
W x S 2,5 m x 1,5 m

ZDJĘCIA: GETTY/ALPAMAYOPHOTO, KERRICK, JOSHUA McCULLOUGH, SKYMOON13; JASON INGRAM

Trzmielina

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Barwne liście: zimozielone przez cały rok, pozostałe gatunki jesienią											
									Jesienne owoce		

eprasa.pl a16cfd6721

E. fortunei 'Emerald 'n' Gold'
Złotawo obrzeżone ciemnozielone liście zimą stają się kremowe i mają różowe przebarwienia. Odpowiednio prowadzona, potrafi się piąć. **W x S** 60 cm x 90 cm

Eksperci polecają

Trzmielinę

Spójrz na ten kolorowy i uniwersalny, lecz często niedoceniany krzew świeżym okiem – radzi **Graham Rice**

Trzmielina jest jednym z tych nieocenionych krzewów, które znajdziemy w prawie każdym ogrodzie, ale którymi generalnie nikt specjalnie się nie emocjonuje. A może niesłusznie? Te wytrzymałe, zróżnicowane i pod zdumiewająco wieloma względami bardzo atrakcyjne krzewy podzielono na dwie grupy.

Trzmieliny zimozielone, przede wszystkim *Euonymus fortunei* i *E. japonicus*, są wręcz niezastąpione. To właśnie je widujemy tak często. Zawsze świetnie rosną i są dostępne jako rośliny okrywające podłoże, krzewy i spokojne pnącza – to niewielkie ogrodowe skarby, bo mają mozaikowate liście i zapewniają zimą nieco różowej barwy.

Odmiany zrzucające liście na zimę, szczególnie *E. alatus* i *E. europaeus*, są nieco inne. Osiągają one zauważalnie większe rozmiary, a ich głównym atutem, podobnie, jak w przypadku trzmielin zimozielonych, są liście – jednak nabierają one wyjątkowości jesienią, gdy stają się nasycone, wyraziste i świetliste. Istnieje nawet odmiana karłowa trzmieliny *E. alatus* 'Compactus', której przyznano nagrodę RHS dla niezawodnych roślin ogrodowych i która nadaje się na wspaniałe niskie żywopłoty.

Wspomnijmy też o owocach. Odmiany zimozielone zawiązują je z pewną nieśmiałością, natomiast bladopurpurowe i szkarłatne owoce trzmielin zrzucających liście na zimę dojrzewają, gdy przebarwiają się liście. Utrzymują się one na roślinach, a otwierając się, ukazują pomarańczowe nasiona i zapewniają ptakom pożywienie na wiele tygodni.

Którą trzmielinę wybierzesz? Tą zimozieloną, tą bezlistną w porze zimowej – czy obydwie?

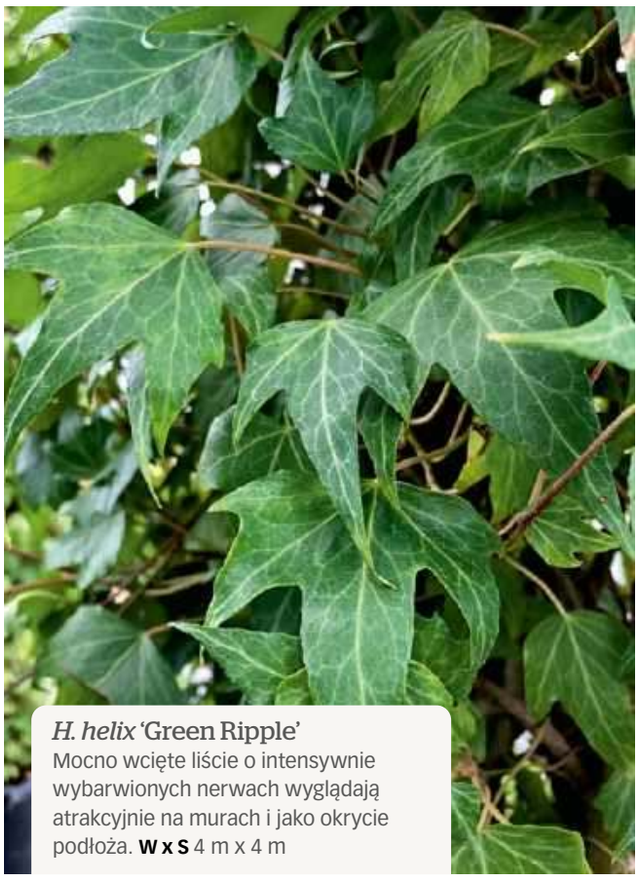
- **Stanowisko** – dobrze czuje się w każdej przyzwoitej glebie, w słońcu i częściowym cieniu. Odmiany zimozielone lubią też pełny cień.
- **Wszystkie odmiany** są całkowicie mrozoodporne. Odmiany zrzucające liście znoszą nawet wyjątkowo mroźne zimy.
- **Odmiany zimozielone** potrzebują okazjonalnej korekty kształtu – ale nie regularnego cięcia.
- **Odmiany zrzucające liście** najlepiej pozostawić, aby dojrzały w naturalny sposób, choć krzewy odmiany *E. alatus* 'Compactus' można przycinać, aby tworzyły efektowny niski żywopłot.
- **Ściółkuj jesienią** materią organiczną, ale generalnie regularne zasilania nie jest potrzebne.
- **Gdzie kupić** www.ashwoodnurseries.com, www.burncoose.co.uk, www.classicroses.co.uk

eprasa.pl a16cfd6721

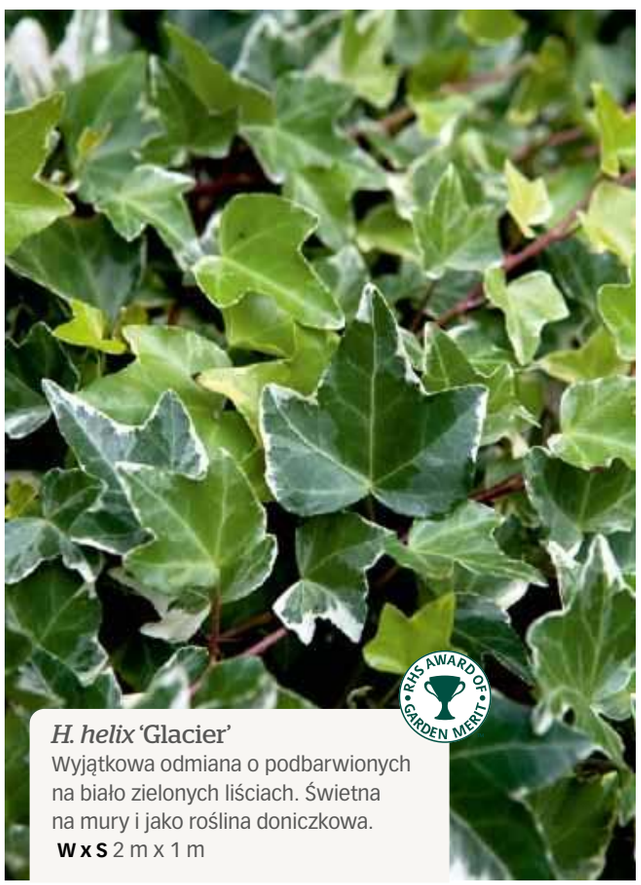

Hedera hibernica 'Spetchley'
Niewielka odmiana okrywowa na niewielkie przestrzenie. Na fioletowych łodygach liście w kształcie diamentów.
W x S 50 cm x 50 cm

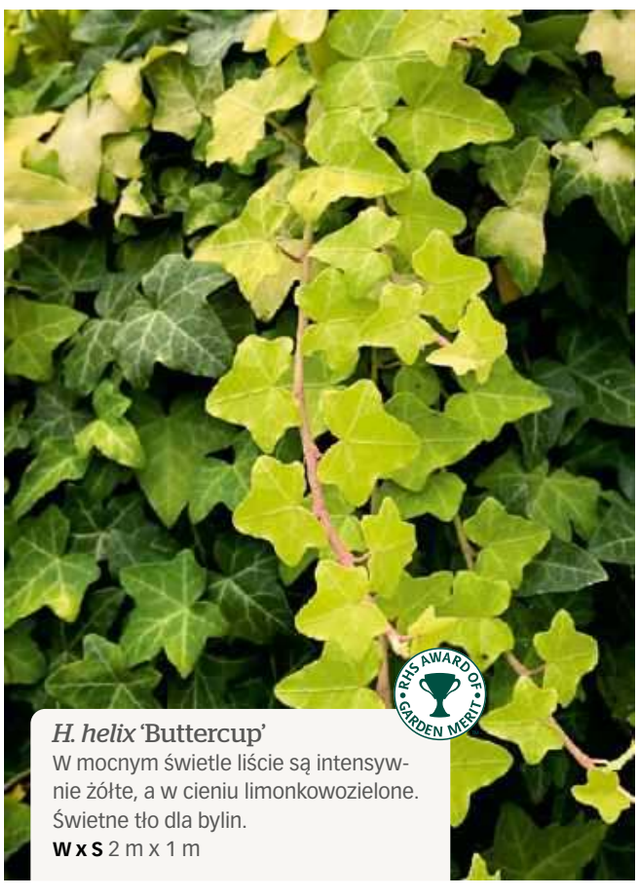

H. helix 'Green Ripple'
Mocno wcięte liście o intensywnie wybarwionych nerwach wyglądają atrakcyjnie na murach i jako okrycie podłoża. **W x S** 4 m x 4 m

H. helix 'Glacier'
Wyjątkowa odmiana o podbarwionych na biało zielonych liściach. Świetna na mury i jako roślina doniczkowa.
W x S 2 m x 1 m

H. helix 'Buttercup'
W mocnym świetle liście są intensywnie żółte, a w cieniu limonkowozielone. Świetne tło dla bylin.
W x S 2 m x 1 m

Bluszcz

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Zimozielone liście											
Owoce								Kwiaty		Owoce	

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/ANNE GREEN-ARMYTAGE

eprasa.pl a16cfd6721

H. colchica 'Sulphur Heart'
Bardzo energiczna odmiana o dużych liściach w kolorze świeżej zieleni, nakrapianych w środku na żółto lub bladozielono. **W x S** 5 m x 5 m

Eksperci polecają

Bluszcz

To atrakcyjne zimozielone pnącze jest bardziej fascynujące i wszechstronne, niż może się wydawać – przekonuje **Graham Rice**

To prawie jak magia. Kiedy tylko pęd bluszczu dotknie muru, płotu lub pnia drzewa, zaczyna się piąć. Nie bardzo widać, jak to robi, dopóki nie przyjrzymy mu się z bliska i nie zauważymy maleńkich korzeni porastających spodnią stronę pędów. Korzenie te, zwane przybyszowymi, mają na celu jedno: mocno się do czegoś przyczepić.

Wiele osób uważa, że pasożytują one na drzewach-gospodarzach, pobierając z nich substancje odżywcze, ale tak nie jest – nie tylko nie robią drzewom krzywdy, ale nie potrafią nawet wchłaniać deszczu, który po nich spływa. Na czubku każdego korzonka rozwija się maleńki element czepny, za pomocą którego roślina przyczepia się do drzew – i nie robi nic poza tym.

Bluszcze charakteryzują się jeszcze jedną niezwykłą cechą. Kiedy dotrą do szczytu swojej podpory, przestają się wspinać, a ich przyrosty stają się bardziej krzaczaste i liście zmieniają kształt. Jesienią zaczynają też produkować kwiaty, z których rozwijają się owoce (i jedne, i drugie są bardzo lubiane przez dziko żyjące stworzenia). Ale bluszcz nie musi się piąć – potrafi też stworzyć atrakcyjne całoroczne pokrycie podłoża.

U bluszczy powszechnie występuje mozaikowatość – parę dni temu zauważyłem mozaikowaty pęd na rodzimym bluszczu porastającym żywopłot. Również kształt liści może być bardzo różny. Wszystko to oznacza, że bluszcze dają nam zimą bogactwo atrakcyjnych barw. Wyhodowano już ponad tysiąc różnych bluszczy – zatem który z nich wybierzesz?

- **Stanowisko** – najlepiej na murach lub płotach z wystawą północną lub wschodnią, albo jako pokrycie podłoża pod drzewami liściastymi.
- **Wszystkie odmiany** są całkowicie zimozielone, a wiele z nich można uprawiać jako atrakcyjne, niewymagające rośliny doniczkowe.
- **Ostateczna wysokość** ograniczona jest zwykle wysokością podpory. Przy wykorzystaniu do okrycia ziemi, większość odmian zajmuje całą dostępną przestrzeń.
- **Niezbędna** jest mocna podpora, bo rozrośnięty bluszcz może być duży i ciężki – szczególnie w górnej części. Wycinaj nadmiar przyrostów.
- **Pielęgnacja** Bluszcz wymaga niewiele. Jeśli trzeba zmniejszyć wielkość rośliny, wiosną ją przytnij.
- **Gdzie kupić** www.botanicaplantnursery.co.uk, www.burncoose.co.uk, www.fibrex.co.uk.

eprasa.pl a16cfd6721

Roślinne nowości

Konkurs Roślin Nowości to wyjątkowe wydarzenie polskiej branży ogrodniczej, organizowane przez Związek Szkółkarzy Polskich i Agencję Promocji Zieleni, którego celem jest promocja nowych, wartościowych odmian roślin. Jest ściśle związany z Międzynarodową Wystawą ZIELEŃ TO ŻYCIE, która z powodu pandemii w tym roku odbyła się online. Do tegorocznej edycji konkursu zgłoszono 24 taksony, z których do drugiego etapu zakwalifikowano 20 nowości. Jury przyznało 6 medali i 5 wyróżnień. Oto urodziwi laureaci!

ZDJĘCIA: MATERIAŁY PRASOWE

Aktinidia ostrolistna (*Actinidia arguta*) HOKEY POKEY®

Wygląd Pnącze dorastające do 4 m wysokości, owijające się wokół podpór pędami. Rośnie wolno. Wyróżnia się dwubarwnymi liśćmi – zielonymi z nieregularną, żółtocytrynową obwódką. Blaszka liściowa ma kształt lancetowaty, osiąga ok. 7 cm długości i 3 szerokości. Jesienią roślina przebarwia się na żółto i rodzi smaczne owoce (w 2-3 roku po posadzeniu).

Zastosowanie Altany, pergole lub ogrodzenia na słonecznym stanowisku.

www.clematis.com.pl

Parocja perska (*Parrotia persica*) Persian Spire 'JLPN01' PBR

Wygląd Zwarty, kolumnowy krzew wyróżniający się dekoracyjnymi liśćmi – są wąskie, jajowate i drobniejsze niż u innych odmian parocji. Roślina ma pień pokryty łuszczącą się, wielobarwną korą. Młode liście tej odmiany są ciemnofioletowe; latem stają się jasnozielone z bordową obwódką, a jesienią przybierają kolor żółty, pomarańczowy lub czerwony.

Zastosowanie Stanowisko słoneczne i ciepłe. Uprawa w gruncie lub w pojemnikach.

www.piech.pl

eprasa.pl a16cfd6721

Berberys Thunberga (*Berberis thunbergii*) ‘Anna’ PBR

Wygląd Karłowy krzew o zwartym, płasko-kulistym pokroju. Rośnie powoli i osiaga zaledwie 50 cm wysokości. Roślina charakteryzująca się pięknie wybarwionymi, dwukolorowymi, łopatkowatymi liśćmi z pomarańczowym rumieńcem.
Zastosowanie Barwne kompozycje z krzewami, niskie nasadzenia i uprawa w pojemnikach w pełnym słońcu.

www.szkolka-szewczyk.pl

Budleja Davida (*Buddleja davidii*) ROCKETSTAR INDIGO® ‘SMNBDBT’ PBR

Wygląd Niski i zwarty krzew dorastający do 1 m szerokości i 60 cm wysokości. Wyróżnia się bardzo dużymi, ciemnoniebieskimi kwiatostanami oraz szarozielonymi liśćmi, pokrytymi od spodu miękkim kutnerem.

Zastosowanie Grupy lub pojedyncze nasadzenia, rabaty z żyznym podłożem w ciepłym, słonecznym stanowisku oraz pojemniki.

www.kurowski.pl

Róża (*Rosa*) MAJA BABYLON EYES ‘Intereybabjam’ PBR

Wygląd Zwarty krzew o półkulistym pokroju, osiągający zaledwie 50 cm wysokości. W pełni rozwinięte kwiaty ukazują żółte znamiona słupków otoczone czerwonymi pręcikami. Rośnie powoli. Kwitnie od czerwca do września.

Zastosowanie Pojemniki na ciepłych balkonach i tarasach oraz słoneczne rabaty.

www.hajdrowscy.pl

eprasa.pl a16bdb2

Powojnik (*Clematis*) ‘Golden Dream’ PBR

WYRÓŻNIENIE WYBÓR DZIENNIKARZY Nowości 2020

Wygląd Pnącze o limonkowo-żółtych, dzwonkowatych kwiatach wydzielających przyjemny zapach (podobny do owoców grejpfruta). Kwiaty mają średnicę 7-9 cm. Roślina najobficiej kwitnie w maju. Dorasta do 3-5 m wysokości.

Zastosowanie Ogrodzenia, pergole i kraty oraz uprawa w donicach na nasłonecznionych balkonach i tarasach.

www.clematis.com.pl

Alstremeria (*Alstroemeria*) INDIAN SUMMER® ‘Tesronto’ PBR

WYRÓŻNIENIE JURY KONKURSU Nowości 2020

Wygląd Bylina o zwartym pokroju; osiąga 60-90 cm wys. Wytwarza czekoladowo-bordowe łodygi i liście. Ma trójbarwne kwiaty rozwijające się od czerwca do jesieni.

Zastosowanie Rabaty w cieplejszych, zachodnich rejonach Polski oraz duże pojemniki na balkonach i tarasach.

www.clematis.com.pl

Różanecznik (*Rhododendron*) ‘Devin’ PBR

WYRÓŻNIENIE PLEBISCYT INTERNETOWY Nowości 2020

Wygląd Kwitnący na różowo-fioletowo krzew należący do różaneczników wielkokwiatowych. Osiąga 2 m wysokości. Jego pachnące, dzwonkowate kwiaty rozwijają się w czerwcu.

Zastosowanie Ogrody przydomowe, parki, zieleń miejska. Stanowisko półcieniste.

www.cieplucha.com.pl

Kuklik (*Geum*) ‘Bohema Pink’ PBR

WYRÓŻNIENIE WYBÓR DZIENNIKARZY Nowości 2020

Wygląd Bylina o dużych, półpełnych kwiatach (5 cm średnicy) osadzonych na purpurowych pędach. Osiąga 50 cm wysokości w czasie kwitnienia. Wszystkie części rośliny pokrywają miękkie włoski.

Zastosowanie Rabaty, kwietniki i kompozycje naturalistyczne (np. z trawami ozdobnymi) na słonecznych stanowiskach.

www.zieloneprogi.pl

Zdjęcie na okładce

eprasa.pl a16cfd6721

Felieton

Cały Monty

Założywszy nową łąkę kwietną, **Monty** snuje refleksje o powrocie tego tradycyjnego siedliska do łask i jego sezonowym rytmie siania i koszenia

ZDJĘCIE: JASON INGRAM

Z zasady aktywnie unikam trendów, nowinek i mód. Lubię być na bakier z tym, co płynie głównym nurtem tego świata i robić swoje. Ale jest jedna rzecz, pod którą z radością się podpisuję – rosnące uznanie dla roślin polnych, a w szczególności dla łąk kwietnych.

W ciągu ostatniego ćwierćwiecza coraz częściej zakładano łąki kwietne, ale zawsze z pewnymi zastrzeżeniami. Problem zwykle polegał na niezrozumieniu, czym jest łąka i jak działa, a także, jakim rzezimieszkiem potrafi być trawa. Słyszało się, że ktoś robi „łąkę", zaprzestając koszenia trawnika lub rozrzucając nasiona polnych kwiatów i oczekując corocznego rogu obfitości. Nawet ci, którzy świadomie przestrzegali wszystkich zasad, stwierdzali, że wszystko zaczyna się dobrze, ale z czasem staje się coraz trudniejsze.

Do czasu wynalezienia przez Edwina Bearda Buddinga kosiarki do trawy w roku 1830, dla większości ludzi koszona trawa była luksusem. Jej posiadanie sugerowało, że ma się miejsce na trawę i pieniądze na wynajęcie osoby, która regularnie kosi ją kosą – co było rzadką i odpowiednio wynagradzaną umiejętnością.

> „Łąka kwietna była traktowana co najwyżej z pewną zrezygnowaną tolerancją"

Gdyby Budding wymyślił kosiarkę 50 lub nawet 25 lat wcześniej, prawdopodobnie nie przyjęłaby się, ale wynalazł ją dokładnie w momencie, gdy rozwijała się klasa klerykalna, a z nią podmiejskie i miejskie wille wyposażone w ogrody na tyłach i gdy JC Loudon publikował właśnie dla tych odbiorców swój niebywale popularny magazyn *Gardener's Magazine*. Przez kolejne 150 lat „idealny" trawnik stał się miarą dobrego ogrodnictwa, porządku i poważania. Kosiarka oznaczała też demokratyzację sportu. Gdy robotnicy zyskiwali więcej czasu, coraz popularniejszym sposobem spędzania wolnego czasu stawała się gra w kręgle, piłkę nożną, krykieta lub golfa.

W ten sposób bieg historii ustawił się tyłem do samej koncepcji łąki kwietnej, która z definicji jest niekoszona przez pół roku i nigdy nie wygląda na odpowiednio uporządkowaną i zadbaną. Taka łąka była traktowana co najwyżej z pewną zrezygnowaną tolerancją – jak organiczne ogrodnictwo lub bycie weganinem, a częściej po prostu jak widoczna oznaka ogrodniczej niekompetencji. Aby podnieść polne kwiaty do rangi integralnej i pięknej części ogrodów, trzeba było tak zdeterminowanych indywidualistów jak Dame Miriam Rothschild czy – pozwolę sobie to powiedzieć – Jego Wysokość Książę Walii.

Podejrzewam, że popularne ostatnio włączanie polnych kwiatów do ogrodów ma równie wiele wspólnego z uwielbieniem dla tych roślin, co z rosnącą świadomością, że ogrody to ważne źródło pyłku i nektaru dla owadów. Nie ma też potrzeby tworzenia hierarchii między nimi: owady i kwiaty są ze sobą połączone tak blisko, jak ptaki i niebo.

Tak, czy siak, przekształciłem swój trawnik w sadzie w wieloletnią łąkę. W praktyce oznacza to, że trzeba było przyciąć trawę maksymalnie krótko, a następnie przeprowadzić skaryfikację, aby ją poruszyć, odkrywając przy okazji jak najwięcej nagiej ziemi. Potem posiałem łąkę: nasiona ponad dwudziestu gatunków kwiatów bogatych w pyłek i nektar, które zapewnią pożytek pszczołom, motylom, bzygom i innym owadom. Tak się składa, że z punktu widzenia powodzenia projektu „łąka", jeden z tych dwudziestu gatunków jest znacznie ważniejszy od pozostałych – to szelężnik mniejszy (*Rhinanthus minor*), półpasożyt trawy – im lepiej się przyjmie, tym trawa będzie słabsza i dzięki temu większe szanse, że pozostała dziewiętnastka przyjmie się i będzie świetnie się rozwijać. Ale bez szelężnika, zwłaszcza na moim żyznym piasku gliniastym, trawa zawsze wróci z pomstą i zdominuje wszystko i wszystkich.

Jeśli łąki mają przetrwać, musi być zachowany sezonowy rytm sianokosów. Pamiętaj, aby przed końcem zimy trawa była maksymalnie krótka i nie koś jej w ogóle co najmniej do lipca – a najlepiej do połowy albo końca sierpnia, żeby rośliny zdążyły zawiązać nasiona, a nasiona dojrzeć. Następnie zbierz skoszoną trawę i przenieś na kompost, aby nie zgniła i nie użyźniła gleby, bo wówczas trawa będzie rozrastać się kosztem kwiatów. Po ostatecznym skoszeniu „łąki" możesz już do końca lata i przez całą jesień przycinać ją jak trawnik – zapewniając sobie z końcem lata powrót odrobiny poważania. Edwin Beard Budding byłby naprawdę dumny.

eprasa.pl a16cfd6721

epidasa.pl a1bcfd6721

Cenne dary *jesieni*

Nic nie kosztują i jest ich mnóstwo – każdy powinien maksymalnie wykorzystywać opadłe jesienne liście – uważa Monty

Liście opadają z drzew na ziemię jak porzucone marzenia. Już po zbiorach, rok powoli domyka się – jasne dni są już za nami. To ciemny, coraz ciemniejszy czas.

To znaczy, do pewnego stopnia. Świetnie rozumiem większość z tych uczuć – nie cierpię naszych północnych listopadów i grudniów i z rozkoszą zostawiłbym tę wyspę za sobą w dniu, gdy cofamy zegary i nie oglądał jej aż do połowy lutego – ale jestem wielkim fanem opadłych liści. Im jest ich więcej, tym lepiej, uwielbiam każdy z nich.

Piękno jesieni wyznaczają naturalnie w znacznej mierze liście. Właśnie wróciłem ze Stanów Zjednoczonych, gdzie robiliśmy zdjęcia do mojego nowego programu, który będzie można oglądać w nowym roku – uwielbiam amerykańskie słowo 'fall' oznaczające jesień [również 'opadanie', 'spadanie', 'upadek'; przyp. tłum.], które pod każdym względem idealnie pasuje do pory roku charakteryzującej się opadaniem liści. Stopień, w jakim jesienią przebarwiają się liście, zależy od pogody pod koniec lata, bo gorące dni i zimne noce stymulują produkcję związków chemicznych, które odpowiadają za czerwone zabarwienie.

Wydaje się, że większość liści przebarwia się jesienią na żółto, ale tak naprawdę po prostu ukazuje się wówczas ich naturalny, podstawowy kolor, na który nakłada się zielony pigment wytwarzany w wyniku działania chlorofilu. Kiedy jesienią chlorofil blednie, ukazuje się barwa żółta. Co ciekawe, drzewa, które latem mają żółte liście, zawierające mniej chlorofilu, np. wszechobecna robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia*) lub żółte formy drzew, które zwykle są bardziej zielone, np. topola kanadyjska (*Populus* x *canadensis*) 'Aurea', zawsze rosną wolniej od drzew zielonolistnych, bo brakuje im cukrów i skrobi, które dostarcza chlorofil. Natomiast przemiana barwy żółtej w czerwoną lub pomarańczową zależy od pogody.

Wszystkie rośliny przekształcają skrobię w cukier, aby zapewnić sobie energię, ale

Kiedy chlorofil wycofuje się z liści, zieleń zmienia się w złoto, tworząc lśniącą urodę jesieni

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD.

Ziemisty aromat opadłych liści sprawia, że grabienie staje się zmysłową przyjemnością

na skutek zimnych nocy nie przemieszcza się on z liści do korzeni. To właśnie nagromadzenie cukru w liściach skutkuje czerwoną pigmentacją. Im większa jest różnica temperatury w dzień i w nocy pod koniec lata i na początku jesieni, tym bardziej ekstremalne barwy liści.

Kapryśne opadanie liści

Liście opadają, gdy ich komórki rozkładają się w warstwie pomiędzy ogonkiem liścia a gałązką. Wokół rany, która powstaje na skutek tego procesu, tworzy się korkowata blizna, chroniąca drzewo przed infekcją. Niektóre drzewa nie potrafią wytwarzać tej bliznowatej tkanki i dlatego nie zrzucają liści, dopóki wiosną nowe liście nie wypchną starych. Być może to dlatego na młodych bukach i grabach rdzawe liście utrzymują się przez całą zimę. Topola, brzoza i wierzba zrzucają liście wcześnie, natomiast na dębach liście można zobaczyć jeszcze w środku grudnia. Choć nigdy nie przestaje mnie zadziwiać, jak przypadkowy może być ten konkretny moment zrzucania liści – często opadają one z chrzęstem po większym mrozie w zupełnie bezwietrzny dzień.

Wszystkie opadłe liście, bez względu na barwę, można przerobić na ziemię liściową. Uwielbiam ją. Uwielbiam jej zapach – pachnie jak wiosenne słońce rozproszone na poszyciu lasu. Uwielbiam to, że miękko spada miedzy palcami. Uwielbiam to, jak bardzo jest pożyteczna. Jest idealnym składnikiem podłoża do roślin rosnących w donicach, idealnie nadaje się do ściółkowania wszystkich leśnych roślin, a dodana do dowolnej ziemi, poprawia jej strukturę.

> Uwielbiam ziemię liściową. Uwielbiam jej zapach – pachnie jak wiosenne słońce rozproszone na poszyciu lasu

Ale ziemia liściowa absolutnie nie jest wersją kompostu z liści ani rodzajem jego jesiennej partii. Nieco go przypomina i wytwarzamy ją w pryzmach, ale tu kończą się podobieństwa. W przeciwieństwie do dobrego kompostu, który trzeba regularnie przerzucać, aby pobudzać jego rozkład przez bakterie (na czym przede wszystkim polega przetwarzanie jego surowych składników do postaci gotowego produktu), ziemia liściowa zawsze powstaje na skutek działania grzybów i aby proces ten przebiegał idealnie skutecznie, nie potrzebne jest ani ciepło, ani tlen. Jedynym naprawdę istotnym czynnikiem w przetwarzaniu opadłych liści w ziemię liściową w ciągu jednego sezonu jest wilgotność. Jeśli liście są suche, rozkładają się znacznie wolniej.

Ogólnie rzecz ujmując, zbieramy opadłe liście, dopatrujemy, aby były kompletnie mokre i odkładamy je w miejsce, gdzie będzie mógł przebiec proces rozkładu. To wszystko.

Jedną z wielkich tajemnic ogrodnictwa pozostaje, dlaczego nikt jeszcze nie spróbował wykorzystać ziemi liściowej komercyjnie. Mówi się, że jedynymi pewnikami w życiu są śmierć i podatki, ale jesienne opadanie liści musi również do nich należeć. Istnieją dziesiątki marek podłoży – do produkcji niektórych z nich wykorzystuje się cenne torfy, niszcząc torfowiska na szeroką skalę, a do innych niezbędne są wielkie maszyny, które przerzucają i zbierają materiał przed umieszczeniem go w workach. W całej Wielkie Brytanii liście opadają trylionami, ale o ile mi wiadomo, nikt ich nie zbiera, nie produkuje z nich ziemi liściowej i nie sprzedaje jej ogrodnikom.

Wilgoć dla ziemi liściowej

Większość liści w Longmeadow pochodzi z kształtowanych lip i grabowych żywopłotów plus sporej ilości leszczyny i klonu polnego. Po przepuszczeniu przez kosiarkę, wrzucam je do dużego pojemnika z gęstej siatki ogrodzeniowej i utrzymuję wilgotność pryzmy. W naszej mokrej części świata zwykle nie jest

eprasa.pl a16cfd6721

Przesiana ziemia liściowa jest idealnym składnikiem podłoża do roślin uprawianych w pojemnikach

> Jedną z wielkich tajemnic ogrodnictwa pozostaje, dlaczego nikt nie spróbował wykorzystać ziemi liściowej komercyjnie.

to problem, ale jeśli trafi się suchy rok, trzeba sięgnąć po wąż ogrodowy i polewać pryzmę warstwa po warstwie. Co jakiś czas wzruszam liście – w zasadzie po to, żeby znaleźć ewentualne suche miejsca – i w ten sposób, uwaga, uwaga! – już w październiku następnego roku mamy gotową do użycia idealną ziemię liściową. Opróżniam wówczas pojemnik i przesypuję ziemię do używanych worków po podłożu do roślin (obecnie tonowych worków budowlanych z recyklingu). Pusty pojemnik jest gotowy na nowe liście.

Zadanie na mokry zimowy dzień to przesiewanie ziemi na podłoże do roślin uprawianych w pojemnikach. Choć jest to samo w sobie dość nużące, wynik niezwykle cieszy – uzyskujemy idealne, drobnoziarniste czarne złoto, które zapewnia idealną strukturę rozrastającym się korzeniom i wnosi element grzybowy do podłoża dla roślin. A to właśnie struktura jest najważniejsza. Ziemia liściowa ma odczyn lekko kwaśny, dlatego jest dobra dla rododendronów, kamelii, kapturnic, borówek amerykańskich i innych roślin kwasolubnych. Nieprzesianą ziemię liściową wykorzystuję do ściółkowania roślin leśnych w Ogrodzie Wiosennym i na Rabatach w Sadzie.

Opadłe liście można wykorzystywać bez potrzeby ich przechowywania i przerabiania na ziemię liściową, co jest szczególnie cenne dla osób posiadających działki. Wystarczy rozłożyć na ziemi warstwę liści grubości ok. 15 cm, a następnie za pomocą glebogryzarki (można ją wypożyczać na dni) wkopać je w glebę. W przeciwieństwie do materii zielonej, liście zużywają bardzo niewiele azotu, rozkładając się w podłożu, dlatego nie odbierają ziemi wartościowych składników odżywczych. Ta metoda pozwala przerobić nawet bardzo słabą glebę na ziemię zdatną do użytku.

Zanim złożysz liście na pryzmę, poszatkuj je kosiarką

Zrób ziemię liściową tak, jak Monty

Produkcja ziemi liściowej jest wyjątkowo łatwa. Moja własna technika łączy miotłę, grabie i kosiarkę, która jest wielką pomocą w trakcie zbierania

- Zamiatam liście miotłą z długich brzozowych witek, która jest idealnym narzędziem do zbierania liści – i zagrabiam je w długie rzędy, które następnie traktuję kosiarką.
- Jeśli ziemia jest sucha, przejechanie po liściach kosiarką to świetny pomysł, bo w ten sposób są rozdrabniane, zbierane i szybciej się rozkładają. Poddaję temu procesowi prawie wszystkie nasze liście – często zbieram je taczką i układam na długiej ceglanej ścieżce w ogrodzie. Po ustawieniu ostrzy kosiarki na wysoką pozycję, „koszę" ścieżkę, rozdrabniając i zbierając wszystkie liście.
- Jeśli nie masz miejsca na duży siatkowy pojemnik na liście, możesz je po rozdrobnieniu włożyć do dużej czarnej plastikowej torby – wierzch torby zawiń, ale nie związuj. Pamiętaj, aby liście były naprawdę mokre i zrób w siatce kilka dziurek, aby odpłynął nadmiar wody. Liście świetnie się rozłożą – można je przechowywać za szopą albo w dowolnym zakamarku.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD.

eprasa.pl a16cfd6721

„Posadź tak dużo roślin, że nawet jeśli któraś z nich uschnie, to i tak nikt nie zauważy różnicy.”

Spełnij marzenie o angielskim ogrodzie

Wybór odpowiednich roślin ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia sukcesu w swoim ogrodzie. Łukasz Skop, wieloletni współpracownik polskiej edycji magazynu Gardeners` World; prowadzący cykl ogrodniczy w Dzień Dobry TVN, autor bloga bezogrodek.com; podpowiada, od jakich gatunków zacząć i jak uniknąć potknięć

Na mojej półce leży już trzydzieści pięć wydań *Gardeners' World Edycja Polska* i z dumą mogę powiedzieć, że przyczyniłem się do powstania wszystkich, z wyjątkiem dwóch pierwszych numerów. Tłumaczenie artykułów ogrodniczych przepełnionych doświadczeniem, radością i optymizmem (że wszystko na pewno się uda) to jedna z moich największych przyjemności. Jeśli jednak miałbym nazwać największą korzyść, którą zarówno ja, jak i każdy czytelnik może wynieść z lektury tego pisma, to nauka osiągania satysfakcji, do której ogrodnicy zbyt rzadko przywiązują wystarczającą uwagę.

Od smyka do ogrodnika

Moja własna satysfakcja z ogrodnictwa objawiła się już na samym początku zajmowania się roślinami i, muszę przyznać uczciwie, była dziełem zupełnego przypadku. Jeszcze jako dziecko każdego roku obserwowałem bacznie moją mamę, która wiosną pikowała rozsadę pomidorów w niewielkim inspekcie. Warzywa rosły pod folią aż do maja, a później flance wysadzało się na działkę wprost do gruntu. Opróżniony inspekt stopniowo zarastał chwastami i nikt się już nim nie interesował aż do następnego sezonu, co było oczywistym marnotrawstwem. Jednego roku zapragnąłem więc go zagospodarować i wyhodować w nim coś swojego – wybór padł na portulakę wielkokwiatową (*Portulaca grandiflora*), której jaskrawe kwiaty zdobiły opakowanie nasion i wydawały mi się wówczas równie kuszące, co lizaki z gumą do żucia w środku. Nasiona szybko i licznie wykiełkowały, więc dziarsko obsadziłem siewkami całe cztery metry kwadratowe inspektu i czekałem co z tego wyniknie. Cuda zaczęły się dziać na początku wakacji. Miałem wówczas dość czasu, żeby – uwolniony od szkolnych obowiązków – codziennie sprawdzać co słychać na mojej małej plantacji. Kwiaty zaczęły otwierać się najpierw pojedynczo, a później całymi chmarami. Rzeczywistość przerosła najśmielsze oczekiwania: kwiaty były delikatne, ale bajeczne kolorowe i różnorodne. Zmiana zachwaszczonego

ZDJĘCIA: BOŻKA PIOTROWSKA, WWW.ZIELONABOMBONIERKA.PL

eprasa.pl a16cd6721

8 roślin, które nigdy Cię nie zawiodą

Na każdą porę roku polecam gatunki, które przyniosą satysfakcję. Gwarantuję! Każdą z nich sprawdziłem w swoim ogrodzie.

WIOSNA

1 **Porzeczka krwista (*Ribes sanguineum*)**
Wyjątkowo dekoracyjny gatunek porzeczki ozdobnej, który wiosną obsypuje się kiśćmi amarantowych kwiatów, a jesienią niebiesko-fioletowymi jagodami podkreślonymi żółknącymi liśćmi. Owoce są niesmaczne, jednak służą za pokarm ptakom. Doskonała na strzyżone i luźne żywopłoty. Rozmnażaj z sadzonek zdrewniałych pobranych jesienią.
Wysokość x Szerokość 2 m x 1,5 m

2 **Cebulica syberyjska (*Scilla siberica*)**
Drobna roślina cebulowa, która w kwietniu tworzy błękitne kwiatowe dywany. Doskonale rośnie pod koronami drzew, korzystając z dostępu do słońca zanim na gałęziach rozwiną się liście. Nie lubi konkurencji ze strony trawy, ale nie przeszkadzają jej zalegające opadłe liście. Rozrasta się przez cebulki potomne i nasiona.
W x S 15 cm x 15 cm

LATO

3 **Tojeść kropkowana (*Lysimachia punctata*) 'Variegata'**
W marcu powierzchnię ziemi przebijają otulone różowymi liśćmi pędy, które w miarę rozwoju bledną i zielenieją. Latem otwierają się dzwonkowate, złoto-żółte kwiaty zebrane w okółki. W wilgotnych miejscach rozrasta się bardzo intensywnie. Odmiana o pstrych liściach najlepiej rośnie w półcieniu.
W x S 60 cm x 100 cm

4 **Czosnek główkowaty (*Allium sphaerocephalon*)**
Ten letni czosnek będzie doskonałym uzupełnieniem każdej gęstej rabaty, w której nie ma już na nic miejsca, ale po przekwitnięciu głównych gatunków robi się nudno. Na przełomie czerwca i lipca rozkwitają jego dwukolorowe, limonkowo-bordowe główkowate kwiatostany. Cebulki wysadź jesienią.
W x S 60 cm x 10 cm

JESIEŃ

5 **Miechunka rozdęta (*Physalis alkekengi*)**
Płomienne lampiony zdobią wyprostowane pędy miechunek od sierpnia do późnej jesieni, a często także zimą. W pełnym słońcu rośnie nisko i szybciej się wybarwia, w półcieniu i gęstwinie innych roślin może dorosnąć do 1 m wysokości. Rozrasta się przez podziemne, podobne do perzu, rozłogi. Wykop je w marcu, podziel na 15 cm odcinki i posadź w nowym miejscu.
W x S 70 cm x 50 cm

6 **Celozja kłosowa (*Celosia spicata*)**
Tworzy gęste kule najeżone strzelistymi kwiatostanami o ogniście różowych końcówkach. Nadaje się do zasuszania, doskonale wygląda w szerokich obwódkach rabat, a ponadto dostarcza pożytku pszczołom i trzmielom aż do końca jesieni. Nasiona wysiej w kwietniu na rozsadniku lub od razu w miejscu docelowym. Wymaga pełnego słońca.
W x S 80 cm x 60 cm

ZIMA

7 **Miesięcznica roczna (*Lunaria annua*)**
Ta dwuletnia roślina w pierwszym roku tworzy zielone rozety liści, a w drugim dostarcza podwójnej atrakcji: w kwietniu i maju zachwyca purpurowymi, czteropłatkowymi kwiatami, a jesienią i zimą przypomina o sobie srebrzystymi łuszczynkami. Talarkowate nasiona bardzo łatwo same się rozsiewają i kiełkują bez jakiejkolwiek pomocy.
W x S 100 cm x 60 cm

8 **Powojnik tangucki (*Clematis tangutica*)**
Jego żółte kwiaty niezmiennie przypominają mi odwrócone do góry nogami tulipany. Od sierpnia roślinę zdobią jednocześnie kwiaty i puszyste owocostany, które utrzymują się także zimą. Wiotkie pędy są łamliwe, dlatego najlepiej pozwolić im rosnąć tam, gdzie same chcą. U mnie rośnie w słabej ziemi, a i tak wygląda zachwycająco.
W x S 3 m x 2 m

eprasa.pl a16cfd6721

2

3

4

6

7

8

Ogród po angielsku

Tłumaczenia oryginalnych artykułów z Gardeners' World bywają kłopotliwe. Morski, nieco cieplejszy i bardziej wilgotny klimat Wysp Brytyjskich umożliwia całoroczną uprawę wielu gatunków roślin, które w Polsce uznajemy za delikatne; chociaż przy ostatnich ciepłych zimach różnice te coraz bardziej się zacierają. Mimo że tego typu rozbieżności zawsze wyjaśniamy w dodatkowych ramkach, pozostają jeszcze różnice kulturowe i językowe – trzeba pamiętać, że brytyjska tradycja ogrodnicza ma znacznie dłuższą i bogatszą historię niż polska i znajduje to odzwierciedlenie także w języku.

I tak, na przykład, angielski **compost** nie zawsze jest także naszym prawdziwym kompostem, a bywa ziemią ogrodniczą. Starsze rośliny są **established** w ziemi, czyli rozrośnięte i zakorzenione, co można przełożyć tylko opisowo (ale jakże trafnie byłoby powiedzieć, że są „ugruntowane"!). Kompozycje doniczkowe i kwiaty na rabatach tworzą **display**, czyli wystawę lub ekspozycję, co u nas nie ma silnych ogrodniczych konotacji, więc najlepiej powiedzieć, że tworzą ładny widok. Dość popularna uprawa warzyw bez przekopywania ziemi (**no-dig**) także nie doczekała się jeszcze polskiego odpowiednika. Warzywa, które możemy uprawiać w tym systemie to na przykład **cut and come again** – systematycznie zbierane na cięte liście, lub **main crop** – warzywa na główny zbiór, które wymagają stosunkowo długiego czasu uprawy. Dynie do zimowego przechowywania i na przetwory to **winter squash**, a te na letni zbiór zrywane z miękką skórką (a więc także patisony i cukinie) to **summer squash**. Inne problematyczne terminy ogrodnicze, które mogą sprawiać trudności w zrozumieniu anglojęzycznej literatury ogrodniczej dotyczą np. róż. **Ramblery** (tę nazwę już spolszczamy) to róże pnące o długich, cienkich i elastycznych pędach kwitnące raz w roku przeważnie mające drobne kwiaty, natomiast climbery są różami pnącymi o długich, ale sztywnych i grubych pędach, które mogą powtarzać kwitnienie i mają okazałe kwiaty. I prawdopodobnie najtrudniejsza do wyjaśnienia różnica: język polski nie rozróżnia wszystkich ogrodników (**gardeners**) od zawodowych ogrodników (**horticulturists**), co na szczęście w tłumaczeniach nie rodzi aż tak wielu niedogodności, a jednak warto zapamiętać, że pismo, które właśnie trzymasz w ręku jest Światem Ogrodników – wszystkich, bez wyjątku.

Oprócz tego, że stale współpracuję z redakcją, jestem też wielkim fanem tego pisma, a na zdjęciu widzicie całą moją kolekcję, komplet wydań od pierwszego numeru! Ciekaw jestem, czy ktoś z Was też ma je wszystkie?

inspektu w wielokolorową łączkę przyniosła niemal taką samą satysfakcję, jak przemiany w każdej innej dziedzinie życia na początku lat 90. Kiedy portulaki przekwitały, pod zasychającymi płatkami tworzyły się małe szkatułki, z których po dotknięciu palcem odpadały wieczka i wysypywały się srebrne nasiona. O niczym więcej nie mogłem marzyć. Obserwowanie całego cyklu życiowego tej niewielkiej, ale imponująco pięknej rośliny przyniosło mi ogromną radość, a ja byłem dumny, że wyhodowałem ją własnoręcznie. Prawdopodobnie właśnie wtedy postanowiło się, że zostanę ogrodnikiem, nawet jeśli sam jeszcze o tym nie wiedziałem.

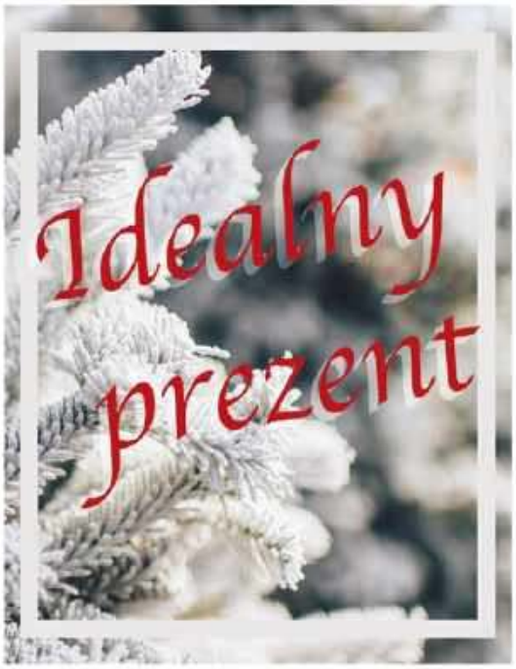
Zacznij bez falstartu

Każde nowe wydanie *Gardeners' World* udowadnia, jak wiele jest przypadków, przez które możemy odmieniać ogród. Wielkość działki, stan ziemi, upodobanie do wybranych grup roślin, zasobność portfela, a nawet posiadana wiedza ogrodnicza nie czyni nikogo ani lepszym, ani gorszym ogrodnikiem, dopóki chcesz rozwijać swoją pasję. A na to, szczególnie w ogrodnictwie, nigdy nie jest za późno. Najważniejszy jest jednak ten pierwszy krok i uważam, że nie należy go sobie utrudniać: najlepiej jest zacząć od roślin, z którymi każdy jest w stanie sobie poradzić. Jednym z najczęstszych błędów, które popełniają początkujący ogrodnicy jest porywanie się z motyką na rośliny, które wymagają nieco wyższego poziomu wtajemniczenia. Znam te pragnienia doskonale – sam niejednokrotnie na siłę próbowałem uszczęśliwić rośliny, zmuszając je do egzystencji w warunkach, w których nie miały prawa rosnąć. Teraz już wiem, że sadzenie hortensji w moim ogrodzie nie ma żadnego logicznego uzasadnienia. Nakład pracy, jaką musiałbym wykonać, aby uzyskać satysfakcjonująco kwitnące hortensje wystarczy do zaspokojenia potrzeb kilku innych gatunków na tip-top. Wniosek z tego taki, że dla mnie na hortensje jeszcze przyjdzie pora, a tymczasem swoją uwagę i cierpliwość poświęcam gatunkom, które lepiej sprawdzają się w moim ogrodzie. Tak, jestem zdania, że do roślin trzeba mieć cierpliwość, ale też przy roślinach można nauczyć się cierpliwości. Jeśli jednak wciąż ci jej brakuje, to i tak możesz zostać doskonałym ogrodnikiem – wystarczy tylko, że zastosujesz się do jednej złotej zasady, która jest tak samo zabawna jak prawdziwa: posadź w domu lub ogrodzie tak dużo roślin, że nawet jeśli któraś z nich uschnie, to i tak nikt nie zauważy różnicy.

> „Na rozwijanie swojej pasji, szczególnie w ogrodnictwie, nigdy nie jest za późno"

eprasa.pl a16cfd6721

AURORA
garden

www.aurora-garden.pl

sale@aurora-garden.pl | 796 881 848

ul. Leszczowa 3
05-140 Izbica

eprasa.pl a16cfd6721

Lilie wodne
NENUFARY

Na świecie wyodrębniono około 50 gatunków nenufarów, zwanych także liliami wodnymi lub grzybieniami. To najpiękniejsze rośliny wodne uprawiane w oczkach, stawach, jeziorach i rzekach. Ich atrakcyjne, unoszące się na wodzie kwiaty i liście zdobią zbiorniki wodne od wczesnej wiosny do późnej jesieni. Sprawdź, które lilie wodne warto posadzić w ogrodzie. Tekst: **Grzegorz Falkowski**, Związek Szkółkarzy Polskich

Lilie wodne (łac. *Nymphaea*) swoimi pięknymi i egzotycznymi kwiatami wzbudzają powszechny zachwyt. Przed kilkunastu laty były trudne do zdobycia i najczęściej sprowadzano je z zagranicy. Obecnie materiał szkółkarski pochodzi z krajowych szkółek, które wyspecjalizowały się w ich produkcji. Gospodarstwa te oferują kilkadziesiąt odmian sprawdzonych i uprawianych od wielu lat w naszych warunkach klimatycznych.

Królowe zbiorników wodnych

Najpopularniejsze w uprawie są **grzybienie białe** (*N. alba*), naturalnie występujące na obszarze niemal całej Europy, na Kaukazie, Bliskim Wschodzie, w basenie i na wyspach Morza Śródziemnego łącznie z pasem wybrzeża Afryki północnej, oraz **grzybienie północne** (*N. candida*) występujące w północnej Europie i Azji. Oba gatunki zostały introdukowane także na inne kontynenty i dziś, najczęściej w postaci odmian o barwnych kwiatach, są uprawiane w wielu rejonach świata o klimacie umiarkowanym, m.in. w Ameryce Północnej, Australii i Nowej Zelandii. Na terenie Polski występują oba wymienione gatunki, przy czym grzybienie północne odnotowuje się przeważnie w jeziorach w regionach północno-wschodnich. Ponieważ jednak są one do siebie dosyć podobne i często mylone, nie ma dokładnych danych co do ich rozmieszczenia na terenie naszego kraju. Warto nadmienić, że w wielu krajach (także w Polsce) grzybienie białe z powodu zagrożenia naturalnych stanowisk objęte zostały ochroną prawną.

ZDJĘCIA: GRZEGORZ FALKOWSKI (ZSZP), WWW.LILIEWODNE.COM.PL, HAPPYSTOCK/DEPOSITPHOTOS, GARDENGURU/DEPOSITPHOTOS

eprasa.pl a16cfd6721

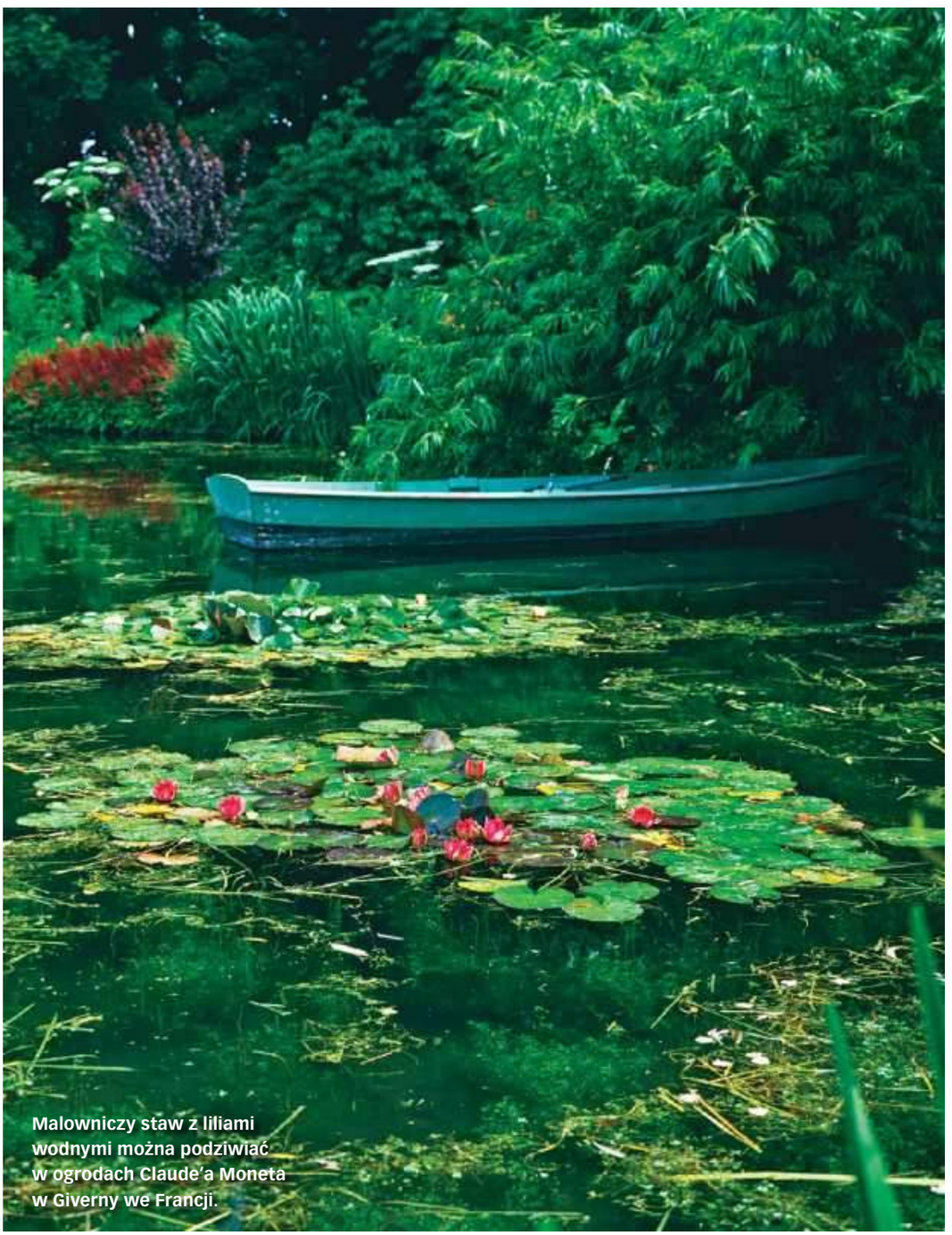

Lilia ‘Inner Light’

Grzybienie białe oraz północne, pomimo egzotycznego wyglądu, to gatunki rodzime, naturalnie występujące w polskiej florze. Ich wprowadzenie do zbiorników wodnych obok walorów dekoracyjnych przynosi cały szereg korzyści środowiskowych. Rośliny te ułatwiają wytworzenie się naturalnej równowagi biologicznej zwłaszcza w sztucznych zbiornikach – stawach, sadzawkach, zalewach. Pływające po powierzchni lustra wodnego liście ograniczają nagrzewanie się wody, przez co maleje niebezpieczeństwo silnego rozwoju glonów. Rośliny te produkują tlen i napowietrzają wodę, tworzą środowisko życia ryb i innych organizmów wodnych. Ponadto lilie wodne wykazują właściwości fitoremediacyjne, mają zdolność pobierania i zatrzymywania szkodliwych substancji zanieczyszczających wody.

Motyw dla artystów

Zarówno grzybienie białe, jak i północne są bylinami tworzącymi na dnie zbiorników wodnych grube kłącza, z których wiosną wyrastają liście i kwiaty. Liście są skórzaste, jajowate lub koliste, o średnicy od dwudziestu do ponad trzydziestu kilku centymetrów, u nasady są głęboko wcięte. Ogonki liściowe i szypuły kwiatowe grzybieni mogą mieć do 2-3 m długości. Dzięki licznym komorom powietrznym blaszki liściowe i kwiaty unoszą się na powierzchni wody. Grzybienie białe tworzą największe kwiaty spośród roślin dziko rosnących w Polsce – ich średnica może mieć nawet 12 cm. U odmian hodowlanych kwiaty mogą być jeszcze większe. Są one zbudowane z licznych czółenkowatych płatków korony otaczających żółte pręciki i słupki. Kwiaty otwierają się tylko w ciągu dnia, kwitną przez kilka dni zamykając się na noc. O fakcie tym przekonał się Jerzy Antczak – reżyser filmu „Noce i dnie”, kręcąc scenę, w której Józef Tolibowski (grany przez Karola Strasburgera) wchodzi w białym garniturze do stawu i zbiera nenufary dla Barbary Niechcicowej. Scenę tę dublowano 5 razy, bo ścięte kwiaty lilii wodnych zbyt szybko się zamykały. Dzięki filmowi Antczaka nenufary stały się sławne i rozpoznawane przez większość Polaków. W historii sztuki rośliny te zasłynęły dzięki obrazom francuskiego impresjonisty Claude’a Moneta. Artysta w ciągu 30 lat uwiecznił lilie wodne na ponad 250 płótnach. Wszystkie dzieła z cyklu przedstawiają staw w ogrodzie malarza w Giverny i rosnące w nim grzybienie białe. Monet zresztą sam fascynował się ogrodnictwem, zaprojektował liczne elementy swojego ogrodu, sadził sprowadzane z kraju i zagranicy egzotyczne rośliny łącząc je z roślinnością lokalną, zatrudniał ogrodników, czytał czasopisma o ogrodnictwie i roślinach, nenufary zaś stały się jednym z ulubionych obiektów jego pracy twórczej.

Malowniczy staw z liliami wodnymi można podziwiać w ogrodach Claude’a Moneta w Giverny we Francji.

eprasa.pl a16cfd6721

Odmiany do oczka

W sprzedaży najczęściej oferowane są odmiany mieszańcowe o kwiatach w różnych odcieniach koloru białego, żółtego, różowego i czerwonego, oraz liściach czysto zielonych lub z fioletowymi przebarwieniami, jednolitymi lub w formie plam. Do najcenniejszych, żółto kwitnących odmian należą: 'Colonel A. J. Welch' – odmiana uzyskana w latach 30 XX w o dużych, gwiaździstych i wyniesionych nad wodę kwiatach, polecana do sadzenia na głębokości 70-120 cm, 'Inner Light' – odmiana uzyskana w 1997 r., tworząca liście z brązowym marmurkiem oraz wyniesione nad wodę jasnożółte kwiaty w pełnym rozkwicie ukazująca lekko brzoskwiniowy środek, do sadzenia na głębokości 40-70 cm, 'Joey Tomocik' – szybko rosnąca odmiana uzyskana w 1993 r. o dużych kwiatach i marmurkowych liściach, polecana do sadzenia na głębokości 40-90 cm. 'Marliacea Chromatella' to jedna z najstarszych odmian lilii wodnych; wyhodowana została w 1887 r., ale wciąż jest ceniona i nadal bardzo popularna dzięki pięknym, nakrapianym liściom oraz bardzo obfitemu kwitnieniu. Najlepiej sadzić ją w małych i dużych zbiornikach wodnych na głębokości do 1 m.

Spośród kultywarów o różowych kwiatach warto zwrócić uwagę na uzyskaną w 1997 r. odmianę 'Sunny Pink' – chyba najpiękniejszą ze wszystkich uprawianych u nas lilii wodnych, o dużych, egzotycznych kwiatach. Jej zaletą jest też to, że się nie wypiętrza – jej liście zawsze leżą na wodzie, przez co kwiaty są pięknie wyeksponowane. Polecana głębokość sadzenia to 40-100 cm. 'Perry's Fire Opal' to odmiana z 1987 r. o pachnących, kulistych, dużych kwiatach wypełnionych licznymi, jednolicie różowymi płatkami. Zalecana głębokość sadzenia 50-100 cm. 'James Brydon' to stara odmiana o kwiatach w kolorze fuksji, uzyskana w 1899 r., nadal bardzo popularna, zwłaszcza pod kątem zastosowania w mniejszych i płytszych oczkach wodnych. Jest bardzo żywotna, odporna na choroby i znosi półcień. 'Lilypons' to odmiana wyhodowana w 1992 r. o pełnych, różowych kwiatach przypominających kwiaty piwonii. Rośnie silnie, polecana do większych zbiorników do sadzenia na głębokości 60-100 cm.

Interesująca jest też biało kwitnąca 'Gonnère' – odmiana z 1914 roku nazywana potocznie śniegową kulą, ze względu na liczne białe płatki (około 70) wypełniające kwiat. Kwiaty swoim kształtem przypominają kwiaty piwonii, pozostają długo otwarte po rozwinięciu. Odmiana plastyczna, łatwo przystosowująca się do różnych wielkości sadzawek, polecana do sadzenia na głębokości 30-60 cm. To odmiana wyróżniona brytyjską nagrodą AGM, przyznawaną roślinom o wyjątkowych walorach uprawnych i dekoracyjnych.

Lilia 'Fire Opal'

Lilia 'Joey Tomocik'

Lilia 'Sunny Pink'

eprasa.pl a16cfd6721

„Liście niektórych odmian lilii wodnych mają dekoracyjne fioletowe plamki”

Sadzenie lilii wodnych

- **POSADŹ** w spokojnej, nieruchomej wodzie, najlepiej z dala od fontann czy kaskad, w pełnym słońcu; tylko niektóre odmiany tolerują półcień, choć i tak zazwyczaj na takim stanowisku kwitną słabiej. Ze względu na zmienne warunki klimatyczne (zimowe) Polski zaleca się głębsze sadzenie nenufarów, w zakresie 80-100 cm.
- **WYJMIJ** z pojemników karpę/kłącza (jeśli roślina ma rosnąć w zbiornikach naturalnych) i przymocuj do dna na przykład metalowym hakiem. Po zakorzenieniu hak będzie można usunąć, a rośliny w naturalny sposób będą mogły swobodnie rozrastać się, pokrywając coraz większą powierzchnię wody liśćmi i kwiatami.
- **WYBIERZ** odpowiednio duży pojemnik (w uprawie w oczkach wyłożonych folią), nie mniejszy niż 45-60 l (nie muszą być ażurowe) i ustaw go na dnie. Stosowanie zbyt małego pojemnika jest najczęstszym błędem popełnianym przy uprawie nenufarów. Rośliny można sadzić także do jutowych worków, obciążonych na dnie kamieniami i wypełnionych ciężkim, gliniastym podłożem (mieszanina gliny, ziemi i piasku). Górną powierzchnię pojemnika lub worka należy zasypać ciężkim i dobrze przepuszczalnym materiałem – żwirem, drobnymi kamieniami lub grysem. Następnie rośliny należy umieścić w wodzie w wytypowanym miejscu, zwracając uwagę na odpowiednio dobraną głębokość dla poszczególnych odmian.

eprasa.pl 8.10.2020

Z najnowszych, ale już sprawdzonych w uprawie odmian, niezwykle osobliwa jest odmiana 'Wanvisa' (uzyskana w 2010 r.). Charakteryzuje się zmiennym kolorem kwiatów. Jej płatki przyjmują barwę od różowych, przez pomarańczowe do kremowo-żółtych, są upstrzone drobnymi plamkami. Niektóre kwiaty są dwukolorowe – część kwiatu jest różowa, część kremowa. Podobnie zmienna jest barwa liści, część z nich jest silnie nakrapiana brązowymi plamkami, część, zwłaszcza młode liście, są niemal całkowicie brązowo-śliwkowe z zielonymi plamkami. To odmiana silnie rosnąca, polecana do większych zbiorników wodnych, do sadzenia na głębokości 40-100 cm.

Czasami w sprzedaży pojawiają się lilie wodne o kwiatach intensywnie fioletowych i niebieskich. Odmiany te najczęściej uzyskano z udziałem gatunków tropikalnych i niestety w warunkach klimatycznych Polski rośliny te nie są w stanie przezimować.

Lilia 'Wanvisa'

Lilia 'Gonnère'

Lilia 'Red Paradise'

Co gryzie lilie?

- Problem w uprawie mogą stanowić niektóre gatunki ryb żyjące w zbiornikach wodnych, np. amury, które chętnie zjadają młode, wyrastające liście oraz większe karpie, które wykopują z dna słabo zakorzenione rośliny.
- Zdarza się, że nenufary atakują mszyce (czasami pojawiają się masowo na ich liściach). Mszyc można pozbyć się nie używając środków chemicznych, np. poprzez spłukiwanie ich z powierzchni liści silnym strumieniem wody.

Lilia 'Inner Light'

Artykuł powstał we współpracy ze Związkiem Szkółkarzy Polskich. Więcej informacji o roślinach i ich producentach uzyskać można na: www.e-katalogroslin.pl lub: www.zszp.pl i pod nr. telefonu: 22 435 47 22.

eprasa.pl a16cfd6721

FISKARS®
0%
Stresu
100%
Szczęścia
Shape your world
www.fiskars.com

KOLOR na zimę

Carol Klein cieszy się wyjątkowymi roślinami, które błyszczą w naszych ogrodach zimą

Każdy ma swoją ulubioną porę roku, ale u ogrodników zima rzadko jest na pierwszym miejscu. Jednak ta pora roku w ogrodzie ma niepowtarzalne walory, które często zmieniają ją w czas pełen magii. Nikłe światło rysuje dramatyczne sceny i podświetlane winiety, a kropelki wody zwieszają się z nagich gałęzi migocząc tysiącami małych tęczy. Czasem przychodzi mgła, w której jak zjawy pojawiają się i znikają drzewa lub ścielą się koce śniegu, ukrywające wszystkie szczegóły.

Zimowe rośliny są wyjątkowe: czekają na wiosnę, czy też wykorzystują okazję, by skupić na sobie całą uwagę? Są też niezwykle ujmujące; każda roślina, która wychyla pączek ponad lodowatą powłokę zaskarbia sobie naszą sympatię i podziw. Wielką, jaskrawą galę letniego świętowania zastępują zimozielone krzewy, zaschnięte nasienniki i maleńkie, ale niezwykle silnie pachnące kwiaty zdobiące nagie gałązki. Mamy też kwiaty specjalne, które bardzo łatwo można byłoby przeoczyć, gdyby pojawiły się w środku lata, ale teraz błyszczą w zimowym mroku.

Ogrodnictwo to nie tylko kwestia znalezienia odpowiednich roślin i posadzenia ich w miejscu, które im odpowiada, chociaż oczywiście to też jest niezbędne. Podobnie jak w naturze, to wzajemne towarzystwo i powiązania między gatunkami zmieniają zbiór roślin w coś pięknego i niezwykłego. Decydują o sukcesie lub katastrofie obrazu, który tworzymy. W pełni lata wiele roślin osiąga szczyt swojej wydajności – wtedy paleta

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl a16cid7721

Dodaj zimie kolorów, sadząc wesołe pierwiosnki, ciemierniki, wilczomlecze i kosaćce żyłkowane

epiasa.pl a16cfd6721

> Ciemierniki osiągają szczyt kwitnienia w czasie najbardziej opłakanej pogody

jest nieograniczona. Późną zimą i wczesną wiosną wybór jest bardziej zawężony. Rozważenia – i wyobraźni – wymagają kolor, faktura i forma. Cały obraz jest znacznie bardziej surowy i rośliny muszą dobrze ze sobą współpracować.

Zimozielone rośliny okrywowe są szczególnie cenne w tym ponurym okresie. Po usunięciu suchych łodyg bylin, które nie dają już żadnej struktury, schronienia ani pożywienia dla dzikich zwierząt, pojawiają się puste miejsca. Nie chcielibyśmy wypełniać każdego pustego miejsca roślinami okrywowymi, ale takie przestrzenie znikną z pola widzenia, kiedy liście jasnot znajdą się w centrum uwagi. Wysepki wszechobecnych bergenii teraz zaczynają być lepiej widoczne. Wraz ze spadkiem temperatury ich liście zyskują więcej brązów i szkarłatów ubarwiających obraz.

W suchych, otwartych i odsłoniętych ogrodach nadal rosną śródziemnomorskie krzewinki, takie jak szałwie, mierznice i czystki. Samosiejki dziewanny rozpościerają swoje symetryczne rozety, tworząc żywe rzeźby wśród dywanów macierzanek. A w żwirze rozbiegło są potomstwo jednorocznych i dwuletnich ostów, w tym ostu mlecznego i ostropestu plamistego.

Gabinet cieni

W bardziej zacienionych miejscach swoje dramatyczne role odgrywają ciemierniki i obrazki, które nigdy nie rywalizują o przestrzeń – mają jej wokół wystarczająco dużo, żeby każdy mógł być podziwiany. W ciągu ostatniej dekady sympatia do mieszańcowych ciemierników gwałtownie wzrosła. Popularne w wiktoriańskich ogrodach jako dodatki do krzewów ciemierniki stopniowo wyszły z mody. Zainteresowanie nimi wzrosło ponownie dopiero w drugiej połowie XX wieku i przyspieszyło w takim tempie, że teraz większość ogrodników rozpoznaje je na pierwszy rzut oka, a dla wielu z nas są niezbędnym składnikiem zimowego menu w ogrodzie.

Gdyby ciemierniki kwitły w środku lata, pewnie nie zwrócilibyśmy na nie większej uwagi, ale rozkwitają w czasie, gdy wszystko wokół jest ponure i nagie, więc przyciągają naszą uwagę i zyskują uwielbienie. To, że ich kwiaty zwisają, dodaje im uroku – dopiero gdy odwrócisz je do góry, docenisz ogromną różnorodność kolorów i wzorów, które oferuje każda roślina – a każda jest inna. To prawdziwa zimowa uczta.

Ciemierniki zwieszają swoje głowy, aby chronić cenny pyłek przed zniszczeniem przez wściekły wiatr i deszcz – w końcu

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; JO WHTWORTH

eprasa.pl/a/produkt/21

Zimowe gwiazdy Carol:

1 **Śnieżyczka (*Galanthus*) 'S. Arnott'**
Większość przebiśniegów ma delikatny zapach, ale ten pachnie wyjątkowo. Jego duże, zaokrąglone białe dzwonki mają wspaniały miodowy aromat. To zwycięzca pod każdym względem – jeden z najlepszych przebiśniegów pod względem wartości ogrodowej o krępej, ale wdzięcznej sylwetce. Jest bezproblemowy i dobrze się mnoży. Przed jego posadzeniem dodaj do dołka kompostu i ziemi liściowej i zawsze sadź cebulki w okresie wzrostu („na zielono").
Wysokość x Szerokość
20 cm x 10 cm

2 **Miskant chiński (*Miscanthus sinensis*) 'Flamingo'**
Rosły i widowiskowy miskant zasługuje na swoją popularność wśród traw ozdobnych. Jego wspaniałe, trwałe, przypominające pióropusze kwiatostany są wyjątkowym elementem zimowego ogrodu. 'Flamingo' to jedna z najmniejszych odmian o jedwabiście różowych, miękko opadających kłosach.
W x S 1,5 m x 1 m

3 **Obrazki włoskie (*Arum italicum*) 'Marmoratum'**
Gdy znikają pomarańczowe, podobne do jagód owoce obrazków (często zjadają je kosy), zaczynają pojawiać się liście. Od zimy do wiosny jedna za drugą wyrastają lśniące zielone strzały, które rozwijając się odkrywają żebra i żyłki w kolorze kości słoniowej. Wydają się odporne nawet na najstraszniejszą pogodę. Najbardziej okazałe liście z największych bulw mają szczególnie wyraźne zaznaczone unerwienie i zmysłowe, falujące brzegi.
W x S 50 cm x 50 cm

4 **Kosaciec (*Iris*) 'Katharine Hodgkin'**
Każdego roku w Glebe Cottage, czy to śnieg czy burza, zapierające dech w piersiach kwiaty kosaćców żyłkowanych rozkwitają w pierwszych tygodniach roku [w Polsce na początku marca – red.]. Mają nieziemskie lub podmorskie ubarwienie, zieleń i szarość mieszają się z morskim błękitem, a na płatkach rysują się ciemnoniebieskie linie (kierujące owady do cennego pyłku).
W x S 12 cm x 8 cm

5 **Oczar pośredni (*Hamamelis* × *intermedia*) 'Pallida'**
Nie można mu się oprzeć i jest jednym z najwcześniej kwitnących oczarów. Jego smukłe, bladocytrynowe kwiaty często otwierają się na początku grudnia i wspaniale pachną połączeniem miodu i gałki muszkatołowej. Dziwnie jest kojarzyć mroźne zimowe dni z tak zmysłową przyjemnością, ale może właśnie dlatego jest tak pociągający? Kwiaty dobrze prezentują się na ciemnym tle: cisowym żywopłocie, pokrytej bluszczem ścianie lub po prostu ciemnym płocie.
W x S 3 m x 3 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/NEIL HOLMES; JASON INGRAM

6 **Sarkokokka (*Sarcococca hookeriana digyna*)**
Sarkokokka jest jednym z najbardziej pożądanych krzewów kwitnących zimą. Gdy temperatura zaczyna spadać, powietrze wypełniają słodkie perfumy unoszące się przez kilka miesięcy z małych białawych kwiatów. Rośnie prawie wszędzie, z wyjątkiem bagien, nie jest wybredna, jeśli chodzi o pH gleby, lubi cień i przez cały rok dodaje spokojnej zieleni swoimi smukłymi, spiczastymi liśćmi.
W x S 1,5 m x 2 m

7 **Wawrzynek (*Daphne bholua*) 'Jacqueline Postill'**
Ten wawrzynek wypełnia zimowy ogród wyśmienitymi perfumami, wytwarzanymi przez skupiska różowo-białych kwiatów. Posadź go blisko drzwi, z których najczęściej korzystasz, aby codziennie witał cię swoim mocnym zapachem. W mniej osłoniętych ogrodach przyda mu się ochrona pobliskiego muru. Z biegiem czasu stanie się wysokim krzewem, ale zajmie mu to dużo czasu.
W x S 4 m x 1,5 m

8 **Ciemierniki (*Helleborus*)**
Wspaniałe kwiaty ciemierników dostarczają fascynujących kolorów i wzorów przez całą zimę. Lubię je wszystkie, ale szczególnie pociąga mnie ciemiernik cuchnący (*Helleborus foetidus*) 'Wester Flisk', ze względu na jego dramatyczną sylwetkę i kiście kołyszących się kwiatów. Starsze rośliny wytwarzają kilka silnych, ciemnoczerwonych łodyg, z których każda wydaje skupiska limonkowo-zielonych dzwonków obrzeżonych szkarłatem.
W x S 30-100 cm x 50 cm

> Zimozielone zimą przejmują władzę, wnosząc swój wkład w kształt, fakturę i zapach ogrodu

są to kwiaty, które osiągają szczyt kwitnienia w czasie najbardziej opłakanej pogody. Roślina, która stawia czoła tak niekorzystnym warunkom, musi zasługiwać na nasz szacunek, ale należą się jej też nasze podziękowania za wspaniały wygląd i przemianę naszych ogrodów w czasie, kiedy nie można mieć wygórowanych oczekiwań.

Kolejną zaletą ciemierników są ich niewielkie wymagania, co dobrze wpisuje się w nowoczesne ogrodnictwo. Nadają się do projektów naturalistycznych i nieformalnych nasadzeń. Są nie tylko łatwe w użyciu, ale także łatwe w uprawie – o ile warunki są sprzyjające, będą dobrze rosnąć bez szczególnej uwagi i każdy może je rozmnażać z nasion.

Dary lasu

Ciemierniki uwielbiają lekki cień i próchniczą ziemię, która nie wysycha. W takich warunkach dobrze rośnie także wiele innych leśnych roślin. Miodunki i nisko rosnące zimozielone paprocie – paprotnik szczecinkozębny (*Polystichum setiferum*) o koronkowych liściach lub paprotka zwyczajna (*Polypodium vulgare*) dla bardziej wyrazistego efektu. Te paprocie dobrze kontrastują z eleganckimi liśćmi zimozielonych epimediów, które nabierają połysku i lśnią w zimowej wilgoci.

eprasa.pl a16cfd6721

Ciemierniki występują w różnych kolorach i dobrze rosną w zacienionych miejscach

> Ostrokrzew i bluszcz – rośliny najsilniej związane z Bożym Narodzeniem – najlepiej wyglądają zimą i są niezwykle ważne dla dzikich zwierząt

A co z krzewami tworzącymi wyższe piętro? Jest mnóstwo zimozielonych gatunków, które zimą przejmują władzę, wnosząc swój wkład w kształt, fakturę i zapach ogrodu. Tworzą szkielet dla bylin i roślin cebulowych, które pojawiają się między nimi. W zimowych miesiącach na pierwszy plan wychodzą mahonie, a ich ostre, błyszczące liście nabierają dodatkowego znaczenia, gdy wszystko wokół jest ponure i gołe. Ich kwiaty, zebrane w kłosy lub zwieszające się elegancko, jak u mahonii japońskiej (*Mahonia japonica*), zwracają uwagę. Kalina wawrzynowata (*Viburnum tinus*), jeden z najbardziej niezawodnych zimozielonych roślin z pękami białych kwiatów rozwijających się z różowych pączków, jest zimowym filarem. Jej kuzyni, *V.* x *bodnantense* i *V. carlesii* tracą liście, ale kwitną obficie na początku roku.

Dla wielu z nas Boże Narodzenie jest najważniejszym świętem w roku, a rośliny najsilniej z nim związane – ostrokrzew i bluszcz – najlepiej wyglądają właśnie zimą. Obie są niezwykle ważne dla dzikich zwierząt, a najwięcej pożytku przynoszą ich kwiaty i oczywiście zdobiące gałęzie owoce.

Wiele traw ozdobnych można zostawić na zimę, aby wzbogacały zimową scenerię, chyba że pogoda jest naprawdę niekorzystna. Trawy zapewniają również zimowe schronienia dla wielu owadów i małych ssaków w najzimniejszych miesiącach. Spośród wszystkich traw niekorzystne warunki najlepiej znoszą miskanty, które nawet po opadach śniegu nadal wyglądają bajerancko. Pokryte szadzią lub szronem są ulubieńcami ogrodowych fotografów; tworzą zimową scenerię i przypominają nam, że chociaż może się czasem wydawać zimna i naga, zima w naszych ogrodach może być najbardziej wyjątkową i magiczną porą roku.

REKLAMA

Zielony Ogródek
FORUM OGRODNICZE

forum.zielonyogrodek.pl

eprasa.pl a16cfd6721

Ogródkowanie z dziadkami

Zaszczepioną przez swojego dziadka miłość do ogrodnictwa **Alan** przekazuje teraz własnym wnukom i ma wiele zabawnych pomysłów, które pomogą ci zrobić to samo

Na początku tego roku cofnąłem się w czasie, kiedy odwiedziłem działki w Ilkley, Yorkshire, gdzie mój dziadek po raz pierwszy zaprowadził mnie – mającego wówczas około półtora roku – między rzędy pachnących groszków perfumujących powietrze. Wyraźnie to pamiętam, chociaż cynicy mogą twierdzić, że to czarno-biała fotografia z tego wydarzenia może budzić we mnie wspomnienia.

Dziadzio Hardisty był typowym dziadkiem z lat pięćdziesiątych XX wieku. Miał szare wąsy morsa, filcowy kapelusz, koszulę ze złotym kołnierzykiem, czarną kamizelkę i otaczała go woń tytoniu Condor Pipe. Na swojej działce uprawiał wszystko to, co wówczas uprawiało się na północy, a więc kapustę włoską i ziemniaki, goździki brodate i driakiew (ponieważ babcia lubiła nimi ozdabiać kuchenny stół). Szopa na końcu działki pachniała kreozotem i nawozem „National Growmore", a po klepisku plątały się rozsypane nasiona i nawóz.

George Herbert Hardisty był idealnym dziadkiem dla chłopca, z którego miał

Alan dobrze wspomina zrywanie groszków ze swoim dziadkiem

ZDJĘCIA: ALAN TITCHMARSH; SARAH CUTTLE

Pomaganie dzieciom w uprawie warzyw to dobra zabawa i duża satysfakcja

wyrosnąć pasjonat ogrodnictwa. Ale ile z tej pasji wynikało z jego entuzjazmu, a ile zrodziło się we mnie?

Podejrzewam, że pół na pół. Dziadek wiedział, że zmuszanie małego dziecka do zrobienia czegokolwiek zniechęci go do tego na całe życie, więc po prostu pozwalał mi się tam kręcić. Pozwalał obserwować, jak opryskuje swoją kapustę wodą z sadzą, aby odstraszyć gąsienice i zbierać jeżyny ze splątanych, kolczastych pędów, które pięły się po starych mosiężnych stelażach. Pozwalał mi też zrywać pachnący groszek rosnący przy wysokich tyczkach, na które nawleczono błyszczące wieczka puszek po kakao Cadbury w nadziei, że powstrzymają wróble przed wydziobywaniem pąków kwiatowych.

Wspomnienia na lata

Dziadek ostrzegał mnie, żebym trzymał się z daleka od kadzi z sadzą (starego miedzianego bojlera) wkopanej w ziemię i żeby się cofnąć, kiedy opryskiwał kapustę włoską dużą mosiężną strzykawką, żeby i mnie nie opryskać. Miałbym się z czego tłumaczyć mamie po powrocie do domu, jeśli oddałbym jej kolejną koszulę i spodnie do prania. Oczywiście musiałyby zaczekać do poniedziałku (dnia prania), kiedy to ubrania trafiały do balii, która wypełniała kuchnię parą i szumem chlupoczącej wody.

> “Moje wizyty na jego skrawku ziemi w ciągu tych kilku krótkich lat przekonały mnie, że właśnie temu chcę poświęcić swoje życie”

Dziadek zapewne chciał, żebym cieszył się godzinami spędzonymi wspólnie na jego działce nad rzeką. Ten czas był jednak krótki – zmarł, gdy miałam zaledwie osiem lat. Ale moje wizyty na jego skrawku ziemi w ciągu tych kilku krótkich lat wystarczyły, by przekonać mnie, że właśnie temu chcę poświęcić swoje życie.

Pewnie nie wszystkie wnuki zostaną tak całkowicie przekabacone przez dziadków. Ale jeśli uda im się zasmakować cudów natury na świeżym powietrzu i uświadomić sobie znaczenie – i radość – natury oraz naszą potrzebę pielęgnowania jej i dbania o nią, to z pewnością jest to praca warta wykonania.

Życie zatoczyło koło i mam teraz własne wnuki – dwóch chłopców i dwie dziewczynki w wieku do siedmiu lat. Kiedy pojawił się pierwszy – chłopiec – marzyłem o tym, by zapewnić mu takie doświadczenia, jakie dał mi dziadek. Ale martwiłem się. Martwiłem się, że moja własna pasja może go przytłoczyć i zniechęcić. Byłem bardzo ostrożny z moimi własnymi córkami. Upewniałem się, że spędzają dużo czasu na świeżym powietrzu, ale uważałem, aby nie obciążać ich zajmowaniem się ziemią, dopóki o to nie poprosiły (a robiły to każdej wiosny... i interesowały się tym może trzy, cztery tygodnie, zanim nie pochłonęły ich inne rozrywki). Starałem się nie wymądrzać łaciną, ani nie zmuszać ich do robienia rzeczy, których nie lubiły.

W rezultacie zamiast się narzucać, prawdopodobnie zbagatelizowałem swoją rolę jako ogrodnika. To powiedziawszy, teraz, gdy są już dorosłe i mają własne dzieci, obie cieszą się ogrodem – a fakt, że ich tata trochę o tym wie i służy radą, a w razie potrzeby także pomocą, bywa przydatny. Więc może mimo wszystko nie poszło mi tak źle.

Ale, jak każdy dziadek w końcu odkrywam, że z wnukami można się cieszyć inną relacją niż z dziećmi i to nie taką, która opiera się na przyjemności oddania wnuków rodzicom na koniec dnia (uśmiecham się na wspomnienie przyjaciela, który wyznał,

eprasa.pl a16cfd6721

6 sposobów na przekonanie wnuków do ogrodnictwa

Zabierz wnuki na zewnątrz
Nie ma znaczenia, że nie zrobią nic konstruktywnego. Pozwól im zajmować się dżdżownicami, pokaż im, że pająki, osy i pszczoły są niesamowite i raczej nie wyrządzą im krzywdy. Szukajcie stonóg i zorganizujcie wyścigi ślimaków! Dziką przyrodę należy docenić i jest nieskończenie fascynująca.

Uprawiaj warzywa
Zacznij od czegoś na małą skalę. Jeśli kawałek ziemi jest zbyt duży lub leży pod drzewem w zacienionym miejscu pełnym korzeni, gdzie nic nie chce rosnąć, to oczywiste, że dzieci się znudzą. Pozwól im uprawiać to, co lubią jeść (zaskoczyło mnie, że moje lubią rzodkiewki!) w najlepszym miejscu w twoim ogrodzie.

Załóż staw
Dzieci będą zdumione ilością dzikich zwierząt, które wyjdą im na spotkanie, od nartników i wioślaków, po ważki, żaby, ropuchy i traszki. Pozwól im je łowić w siatkę i obserwuj, co uda im się złapać. Zrób małe wiwarium, aby obserwować żabki z bliska.

Dokarmiaj ptaki
Ustaw na zimę karmnik, który będziecie mogli obserwować. Przez małą lornetkę możecie podglądać ptaki z domu. Zawieś kilka budek lęgowych na wiosnę, a jeśli możesz sobie na to pozwolić, kup taką z wbudowaną kamerą. Wnuki – i ty – z pewnością będą zachwycone.

Ustawcie karmniki i rozpoznawajcie razem różne gatunki ptaków

Poznawajcie wszelkiego rodzaju owady, stonogi, kijanki i dżdżownice

Zacznij kolekcjonować kaktusy
Właśnie to 60 lat temu przekonało mnie do ogrodnictwa. Kaktusy i sukulenty uwielbiają jasne światło i radzą sobie z zaniedbaniem – w końcu łatwo jest zapomnieć o podlewaniu roślin domowych, gdy masz zadania domowe i inne rozrywki. Bakcyl kolekcjonowania może zachęcić wnuki do dodawania kolejnych okazów – a dziadkom nigdy nie zabraknie pomysłów na prezenty!

Zaangażuj szkołę
Zachęć szkołę swoich wnuków (i swoją lokalną) do przyłączenia się do RHS Campaign for School Gardening (Kampania RHS Na Rzecz Szkolnego Ogrodnictwa). Każda szkoła w kraju powinna być świadoma znaczenia przyrody i istotnej roli, jaką w programie nauczania może odegrać uprawa roślin. To ważne!

że trzy najlepsze słowa w języku angielskim to: „Powiedz dziadkowi dobranoc!").

Magicznie (przynajmniej tak mi się wydaje, ale może mają to we krwi) wszystkie cztery wnuki uwielbiają przebywać na świeżym powietrzu, niezależnie od pogody. Czasami to ja niechętnie wychodzę w ulewny deszcz i nakłaniam ich, by pobawili się trochę dłużej domkiem dla lalek lub małym pociągiem, który jeździ po ruchomych szynach, aż potop ustanie. Później zakładamy kalosze i wychodzimy – sprawdzają, czy kury zniosły jajka, zbierają maliny i truskawki i staczają się po kopcu, który stworzyliśmy na końcu polnej łąki. Nazywają go „Górą".

W końcu, mniej więcej rok temu, najstarszy wnuk powiedział mi, że chce uprawiać warzywa. Robią to w szkole i chciał zrobić to samo w domu. Stłumiłem swoje podekscytowanie podejrzewając, że entuzjazm może

> „Kiedy zbierali – i jedli – swoje pierwsze rzodkiewki, to zarówno dla nich, jak i dla ich dziadka, była to chwila pełna emocji"

mu minąć, a biorąc pod uwagę, że był listopad i do kwietniowego czasu siewu nasion w przyszłym roku prawdopodobnie o tym zapomni. Nie zapomniał. Wspominał o tym co tydzień. Nie chcąc, aby jego zainteresowanie osłabło zasugerowałem, żebyśmy sporządzili listę nasion, które kupimy na wiosnę (perspektywa Bożego Narodzenia była radosną rozrywką pośród tego wszystkiego.)

W kwietniu poszliśmy razem do centrum ogrodniczego i kupiliśmy nasiona. Zasialiśmy je wraz z jego młodszym bratem. Chłopcy utrzymali zainteresowanie przez większą część godziny, którą zajęło sianie rzodkiewki i sałaty, grochu i fasoli, marchwi i cukrowej kukurydzy. Później posadziliśmy pomidory.

Przez kolejne tygodnie dawałem im instrukcje i odpowiadałem na pytania. Opiekowali się swoimi warzywami, a radość i podekscytowanie, kiedy zbierali – i jedli – swoje pierwsze rzodkiewki, sprawiły, że zarówno dla nich, jak i dla ich dziadka była to chwila pełna emocji. W przyszłym roku planują zasiać jeszcze więcej warzyw.

Każdy, kto kocha ziemię i krajobraz, obawia się o przyszłość planety. Ale jeśli małe dzieci dorastają z miłością i zrozumieniem dla roślin oraz świadomością zmian, jakie mogą wprowadzić nawet na małym kawałku ziemi, to myślę, że możemy mieć pewność, że prawdopodobnie lepiej niż my zaopiekują się naszą planetą.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/CSTAR55

eprasa.pl a16cfd6721

Duży ogród, ale mały budżet?

Masz sporą przestrzeń, ale ograniczone fundusze? **Carol Klein** podpowiada, jak osiągnąć wspaniałe rezultaty, nie napadając na bank

Napisano już wiele o tym, jak maksymalnie wykorzystać niewielką ogrodową przestrzeń. Wśród nas są jednak również osoby, które mają odwrotny problem: co zrobić, aby większy ogród robił jak największe wrażenie i był możliwie atrakcyjny, jeśli nie chcemy napadać na bank?

Równie ważny jak czynnik finansowy jest czas. Na szczęście idea prowadzenia ogrodu nie wymagającego jakiejkolwiek pielęgnacji nie tylko przestała być modna, ale stała się też niezgodna z duchem czasu. Bieżący trend zakłada, że ogrodnictwo jest nie tylko ważnym hobby, ale również, że poprawia nasze samopoczucie. Czy jednak uwielbiasz prace w ogrodzie czy nie, większość z nas dysponuje ograniczonym czasem, jaki możemy poświęcić ogrodowi – a często ma tego czasu „dość niewiele". Poza tym część tego czasu powinno się przeznaczać na radosne korzystanie z ogrodu, a nie tylko na jego pielęgnację. Posiadanie „dziewiczego" dużego ogrodu i przeprowadzka do domu z „dojrzałym" ogrodem oznaczają inne, ale zazębiające się dylematy. W tej pierwszej sytuacji to od nas zależy, co zrobimy z ogrodem i ile czasu mu poświęcimy. W sytuacji numer dwa niezbędny jest jakiś kompromis, a nasze opcje, co najmniej na początku, są ustalone z góry.

> Niezbędny jest sprytny plan pomagający zaoszczędzić czas i pieniądze w dłuższej perspektywie

Większość moich niżej przedstawionych sugestii dotyczy tego, co można z robić z nową działką, ale są one również odpowiednie dla starszych ogrodów, a w wielu przypadkach i dla małych przestrzeni. Listopad jest chyba najlepszym czasem na planowanie oraz na rozmnażanie i sadzenie roślin. O tej porze roku ziemia jest ciepła i – miejmy nadzieję – niezbyt mokra: idealna do sadzenia.

Lista pytań

Po pierwsze niezbędny jest sprytny plan pomagający zaoszczędzić czas i pieniądze w dłuższej perspektywie, a najlepszym sposobem na uzyskanie odpowiednich odpowiedzi jest zadanie sobie odpowiednich pytań – począwszy od tych dotyczących samej działki. Jakie jest jej położenie: czy jest cienista, czy nasłoneczniona, a może częściowo taka, a częściowo taka? Jaka jest gleba: ciężka i gliniasta, lekka i piaszczysta, płytka i kredowa, a może to gruz

ZDJĘCIA: JASON INGRAM, TAKEN AT RHS ROSEMOOR.

Kwitnące jesienią astry i trójsklepka tajwańska (*Tricyrtis formosana*) wnoszą do jesiennej palety miękkie, liliowe odcienie

eprasa.pl/e/1ccdb72d

5 zasad Carol – ogród przy ograniczonym budżecie

1 Zrób plan

Gdy pojawiliśmy się w Glebe Cottage, nie było tu ogrodu. Była zarośnięta przestrzeń, jeżyny, pokrzywy, miejsca, w których samochód mógł zawrócić, samochody, które zawracać już nie mogły i stare szopy. Optymistycznie rozrysowałam szkice projektów z zaokrąglonymi rabatami i ścieżkami z falujących traw. Wszystko to pozostało jedynie na papierze – przez ostatnie 40 lat nasz ogród ewoluował w sposób zgodny z lokalnymi uwarunkowaniami.

Bez względu na powyższe, stworzenie planu ma podstawowe znaczenie, bo:

- plan biorący pod uwagę jak największą liczbę czynników ma największe szanse powodzenia;
- ogród będzie mniej kosztował, jeśli będziecie kierować się planem. W ten sposób wykorzystacie też bardziej efektywnie czas, dzięki czemu zaoszczędzoną część tego cennego zasobu będziecie mogli przeznaczyć na cieszenie się ogrodem.

budowlany? Jaki jest odczyn gleby? W dużym ogrodzie może on być zróżnicowany. Czy rozumiesz układ terenu? Działka może być wielopoziomowa, dlatego trzeba się zastanowić, jak to wszystko ze sobą powiązać.

Odpowiedzi na powyższe pytania nie tylko powiedzą nam, jakie rośliny będą tu wspaniale rosły, ale też jak troszczyć się o tę konkretną glebę, którędy wytyczyć ścieżki i czy potrzebne są działania z zakresu budowania małej architektury. Jeśli masz stary ogród, jesteś otoczony czynnikami, które pomogą ci w planowaniu, zaś w świeżym ogrodzie wszystko może wymagać czasu i pracy detektywistycznej.

Planowanie nasadzeń

Konsekwentne lub chociaż delikatne powtarzanie roślin i ich zestawień na całej działce daje poczucie płynności, braku przypadkowości i spokoju. Taniej jest też produkować większe ilości roślin z wykorzystaniem metod, które nakreśliłam w zasadach 4 i 5 (na następnej stronie), niż kupować mnóstwo roślin pojedynczo. Warto decydować się na zakup roślin z odkrytymi korzeniami (czy to detalicznie, czy hurtowo) i ewentualnie podzielić się nimi z przyjaciółmi. Zwykle, kiedy tylko rośliny z odkrytymi korzeniami dotrą do naszego domu, możemy je podzielić i następnej wiosny będziemy już dysponować większymi zasobami. Z odkrytym korzeniem często dostarczane są takie rośliny jak farbowniki, maki wschodnie i dziewanna – z wystarczającą ilością materiału, aby natychmiast pobrać sadzonki korzeniowe.

Szklarnia bywa kosztowna, ale wydatek opłaci się, jeśli chcesz uprawiać owoce i warzywa

2 Ustal priorytety

Warto zadać sobie pytanie po co nam ogród, co ma powstać na działce i kto ma z niej korzystać. Nie zapominajmy o praktycznych kwestiach – takich jak pryzma kompostowa, szopy i dostęp do wody.

- Stwórz pryzmę kompostową. Samodzielnie zrobiony kompost jest niezbędny w ogrodzie – jest nieoceniony w zasilaniu podłoża, a surowce do jego produkcji nic nie kosztują. Skrzynię na pryzmę można zbudować z drewna z odzysku.
- Kupuj altanki i inne obiekty architektury ogrodowej z drugiej ręki lub pozyskuj je za darmo w celu recyklingu.
- Wykorzystuj szopy i inne obiekty ogrodowe do wielu zadań. My np. wykorzystujemy szopy jako podpórki pod pnącza, dzięki czemu nie musimy kupować gotowych kratek ani trejaży.
- Zainwestuj w szklarnię – przy jej dobrym wykorzystaniu koszt szybko się zwróci. Można uprawiać zimą sałaty i siać rośliny na początku sezonu. Szklarnia zapewni podstawową ochronę wcześnie posianym warzywom uprawianym w doniczkach modułowych i indywidualnych i pomoże uprawiać jedne rośliny po drugich, dzięki czemu będziemy mogli cieszyć się ciągłością zbiorów.
- Zbieraj deszczówkę – z dachu domu, szop i szklarni, aby uniknąć ogromnych rachunków za wodę.

Choć kusi, aby wykorzystać szybko rosnące rośliny, które w mgnieniu oka wypełnią przestrzeń, unikaj roślin, które można uznać za brutali i kolonizatorów – na pewno chcesz, żeby rośliny ładnie rosły, a nie przejmowały kontrolę. W miejscu, które nazywamy ogrodem Alicji (jest to jedna z dwóch działek w obrębie Glebe Cottage przeznaczonych dla naszych dwóch córek) akant rozpanoszył się jak szara gęś i pomimo wielokrotnych prób pozbycia się go poprzez głębokie kopanie, nadal tam dominuje.

Sadzonki roślin żywopłotowych z nagim korzeniem są tanie i mamy właśnie dobry moment na ich kupowanie i zakładanie żywopłotów. Taki żywopłot wykonany z jak największej liczby gatunków rodzimych jest świetnym sposobem na wyznaczenie zarysu terenu bądź

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH; JASON INGRAM

eprasa.pl a16cfd6721

Podział roślin, np. funkii, pozwoli ci pomnożyć swoje zasoby zupełnie za darmo

4 Dziel i rządź

Listopad to doskonały miesiąc na podział bylin – to naprawdę proste. Zapewnisz sobie w ten sposób mnóstwo roślin zupełnie za darmo.

- Przytnij korzenie roślin, które tworzą duże karpy, aby nie zawijały się podczas sadzenia – dotyczy to szczególnie roślin o włóknistych korzeniach, takich jak pierwiosnki i bodziszki.
- Do podziału roślin tworzących grube kępy, jak liliowce czy hosty, użyj dwóch odwróconych tyłem do przodu par wideł lub ostrej łopaty.
- Przed posadzeniem roślin wkop w podłoże sporą ilość materii organicznej. Jeśli chcesz mieć dużo roślin, potrzebujesz rabaty „szkółkowej", czyli kawałka ziemi, klombu lub zakątka w warzywniku, w którym będą dorastać młode roślinki.
- Trawy i rośliny kwitnące pod koniec wiosny podziel, gdy już się rozrosną.

5 Pobieraj sadzonki

Wiele roślin prezentuje o tej porze roku dobry materiał, ale jeszcze lepiej może sprawdzić się ich przetrzymanie przez zimę, przesadzenie do większych doniczek i usunięcie pąków kwiatowych i/lub czubków wzrostu, aby zagęściły się i wytworzyły mnóstwo pędów bocznych, które będą nadawały się do pobrania sadzonek w nowym roku.

- Chroń roślinki z sadzonek, które teraz pobierzesz. Niewielka szklarnia, np. przylegająca do ściany domu, poszerzy twoje możliwości, ale jasny parapet w kuchni nic nie kosztuje i będzie dobrym miejscem dla siewek i młodziutkich roślinek – np. szałwii, osteospermum czy penstemonów.
- To również idealna pora na pobranie sadzonek zdrewniałych z wszelkich krzewów, również tych, które produkując miękkie owoce, takie jak czarna porzeczka czy agrest.

Zaoszczędzisz sporo, pobierając sadzonki z bylin, np. astrów

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

3 Warzywa i owoce

Właściwe zaplanowanie pozwoli uniknąć nieudanych zbiorów i zmniejszyć wydatki na warzywa i owoce. Niektóre rośliny jadalne można uprawiać między kwiatami i krzewami, dlatego znalezienie im właściwego miejsca ma kluczowe znaczenie. Inne rośliny potrzebują (czasem sporo) własnej przestrzeni, gdzie będą mogły rozrastać się.

- Zanim zaczniesz przygotowywać ziemię pod nasadzenia, zaznacz obręb kartonami z recyklingu, workami po podłożu lub starymi dywanami.
- Stawiaj na lokalny żwir lub kruszone cegły i dachówki z recyklingu zamiast na przywożone z daleka, drogie i szkodliwe dla środowiska płytki.

granic jakiejś części ogrodu, a także skarbem dla dzikich stworzeń. W żywopłocie można zasadzić drzewa oraz dzikie róże, bluszcze i wiciokrzewy, które będą je porastać – będzie to prawdziwa manna z nieba dla pszczół oraz motyli dziennych i nocnych.

Jeśli nie dysponujesz większym budżetem, (kto dziś nim dysponuje?), pamiętaj, że rozmnażanie roślin jest tanie, a często bezkosztowe. Co jeszcze istotniejsze, da ci bliski kontakt roślinami, z których tworzysz swój ogród – a nie ma lepszego sposobu na dogłębne poznanie rośliny, niż zajmowanie się nią od etapu niemowlęcego przez dorastanie i wreszcie zasadzenie w ogrodzie. Daje to też mnóstwo radości.

Przed nastaniem centrów ogrodniczych i działów ogrodniczych w supermarketach wybór asortymentu w sklepach był niewielki – zwykle kupowało się zimą rośliny z odkrytym korzeniem w sprzedaży wysyłkowej (równie ograniczonej) albo rozmnażało własne. Ogrodnicy korzystali z nasion, pobierali sadzonki i dzielili rośliny, często wymieniając się z sąsiadami. Nasiona to najprostszy i najtańszy sposób na uzyskanie mnóstwa roślin i dosłownie bez liku jest bylin, które można wysiewać od teraz po wiosnę. Pamiętaj tylko, że nasiona powinny być świeże (najlepiej zebrać je samodzielnie lub dostać od innych ogrodników).

Kiedy samodzielnie rozmnażasz rośliny, zaczynasz je poznawać od podszewki – znacznie bliżej, niż gdybyś po prostu je kupił i zasadził. A im lepiej poznasz i zrozumiesz swoje rośliny, tym wspanialszy będzie twój ogród.

eprasa.pl a16cfd6721

Owocnych świąt

Celebruj świąteczne owoce i kwiaty dzięki cudownym, ręcznie robionym dekoracjom do twojego domu. Poznaj również sekrety **Adama Frosta** na udane rodzinne święta prosto z ogrodu i zainspiruj się pomysłami na prezenty dla miłośników ogrodów na str. 123

ZDJĘCIE: INDIA HOBSON

Gałązki jemioły, ostrokrzewu i irgi z ogrodu Adama to doskonałe dekoracje

Święta z Adamem

Tam twój dom i ogród, gdzie serce twoje, szczególnie, gdy nadchodzi czas tworzenia świątecznej atmosfery, mówi **Adam Frost.**

Zdjęcia Sarah Cuttle

Święta w domu u Frostów to mój ulubiony czas w ciągu roku. Nie jest tak spokojnie, kiedy dzieci z ekscytacją czekają na wielki dzień, a przyjaciele i najbliżsi wpadają, aby wymienić się kartkami i prezentami, ale uwielbiam ten zgiełk. Dla mnie to najlepszy, cenny czas, na spędzenie chwil w domu z rodziną.

Oczywiście jest jedna osoba, która uwielbia święta jeszcze bardziej niż ja: to Pani Frost! Nie może się doczekać, aby przyozdobić dom i napalić w kominku. Chociaż z dwoma nowymi kotkami i trzema owcami te święta mogą jeszcze bardziej zapaść nam w pamięć.

Dla mnie to czas, gdy mogę pobyć w domu, a także w ogrodzie. W mroźny dzień nie ma nic lepszego niż porządne opatulenie się i spędzenie czasu na powietrzu. Możemy zrobić mnóstwo rzeczy w ogrodzie, aby wprowadzić świąteczny nastrój. W ogrodzie czeka na nas mnóstwo inspiracji, od tworzenia dekoracji i szykowania prezentów dla innych, po najważniejszy obiad świąteczny.

Świąteczny front

Wypełnij podłożem dużą (40 cm) glinianą donicę, zostawiając około 12 cm od góry

Uklep ziemię wokół roślin i podlej je, aby podłoże się ułożyło.

Jak obsadzić świąteczną donicę

Kolorowe letnie doniczki mogą wydawać się odległym wspomnieniem, ale jest mnóstwo zimowych roślin, które mogą sprawić w święta radość. Na zimę zawsze zmieniam donice przed drzwiami wejściowymi. To świetna pora roku, aby zrobić coś innego i stworzyć kompozycję, która bawi się kształtem, rozmiarem i fakturą liści. Jeśli poszukujesz pomysłu na specjalny prezent, taka donica w mikroskali świetnie się sprawdzi.

1 **Przygotuj wybraną donicę** i wypełnij ją beztorfowym podłożem uniwersalnym, zostawiając około 12 cm od góry (zawsze możesz potem dosypać więcej). Lubię korzystać z ziemi ogrodowej, wymieszanej z kompostowaną korą i żwirem. Jeśli twoja donica jest duża, możesz postawić ją w miejscu docelowym, by potem jej nie przenosić. Najlepiej użyć donicy z otworami drenażowymi w dnie, aby umożliwić odpływ nadmiaru wody.

2 **Lubię najpierw wstawić** swoje rośliny do donicy, aby sprawdzić, jak się komponują i rozmieścić je jeszcze przed posadzeniem. Mając to na uwadze, zaczynam od największych roślin, a potem zabieram się za mniejsze. Tutaj zacząłem od skimii, która ma błyszczące zimozielone liście i odrobinę koloru na pąkach i kwiatach. Kiedy będę przekomponowywać doniczki ponownie za rok, wszystkie rośliny powędrują do ziemi w ogrodzie. To dobry sposób, aby rośliny trochę podrosły.

3 **Dodawaj kolejne rośliny,** aż zapełnisz donicę. Wykorzystując skimię na początku, chcę stworzyć ciekawy kształt i fakturę, które kontrastują z pozostałymi roślinami. Pasiaste liście trawy i pierzasta paproć idealnie się zgrają. Na koniec kilka ciemierników, które wniosą odrobinę bieli.

4 **Kiedy już spodoba ci się** twój plan, czas na posadzenie wszystkich roślin. Może okazać się, że trzeba wypełnić przestrzenie wokół roślin podłożem, aby upewnić się, że nie ma pustych miejsc oraz by wyrównać poziom ziemi tuż poniżej krawędzi donicy. Na koniec umieść swoją donicę w takim miejscu, aby móc się nią cieszyć każdego dnia. Nie zapomnij podlać roślin po posadzeniu; wówczas podłoże się ułoży.

eprasa.pl a16cfd6721

eprasa.pl a16cfd6721

Adam zbiera swoją własną jemiołę, aby powiesić ją nad drzwiami wejściowymi

Cudowna zieleń

Nie ma nic lepszego niż wykorzystywanie zieleni z ogrodu do dekoracji domu! Tak jak wybieranie drzewka świątecznego, chodzenie po ogrodzie jest przyjemnym, rodzinnym rytuałem, a dzieci pomagają zbierać owoce i gałązki, którymi potem przyozdabiamy wnętrza.

Owoce, ostrokrzew i irga to świetny wybór. Mam również wielkie szczęście, że na niektórych starych drzewach rośnie jemioła, którą Pani Frost wiesza nad drzwiami wejściowymi. Często możesz znaleźć jemiołę i inne zimowe gałązki w kwiaciarni i na świątecznych kiermaszach.

Drzewa iglaste, takie jak cis, sosna i jodła, dobrze sprawdzają się w pomieszczeniach, a dwa ostatnie gatunki mają atrakcyjne szyszki. Bluszcz można wykorzystać do wieszania, a rozmaryn wnosi do domu wspaniały zapach. Jeśli masz ochotę na odważniejsze dekoracje, możesz wykorzystać suszone główki nasienne karczocha lub czosnku i powiesić je w domu.

W naszym domu zieleń jest wszędzie – w wazonach i doniczkach, w postaci draperii i zwieszającej się z lamp, powtykana w ramki ze zdjęciami, puszczona wzdłuż półek i kominka, a także luźno rozłożona na stołach. Puść wodze swojej fantazji.

Niech zabłyśnie!

Jest coś niesamowitego w blasku ognia i migotaniu lampek, co sprawia, że święta są magiczne; zapalenie światełek w ogrodzie jest prostym sposobem na wniesienie świątecznej atmosfery nawet do jego przestrzeni. Tworzą one uroczy punkt centralny, gdy wyjrzysz przez okno i nadają prawdziwego ducha świąt. Na rynku dostępne są różnorodne lampki zewnętrzne, a wiele z nich jest zasilana na baterie lub energię słoneczną, co oznacza, że nie musisz martwić się źródłem prądu w ogrodzie. Lubię drapować lampki wokół topiarów i na zimozielonych roślinach, aby podkreślić ich kształt. Jeśli masz przedogródek z architektonicznymi roślinami, światełka będą wspaniale witały gości i przechodniów.

Udrapuj zewnętrzne światełka wokół topiarów lub zimozielonych roślin, aby uroczo migotały

Świeże prosto na ucztę

W naszym domu świąteczny obiad to celebracja mnóstwa różnych warzyw. Nie przychodzi mi na myśl inna okazja, kiedy gotujemy tak wiele warzyw na jeden posiłek! A jeszcze lepiej, kiedy wiesz, że warzywa pochodzą z własnego ogródka i zostały zebrane i przygotowane w świąteczny poranek.

Na naszą rodzinną ucztę uwielbiam uprawiać bardziej mączne ziemniaki, które idealnie nadają się do pieczenia. Brukselki gotujemy z bekonem i kasztanami. Pory gotujemy w białym winie i bulionie warzywnym lub w sosie serowym. Buraki smakują wybornie, gdy są upieczone z odrobiną octu balsamicznego. Marchew, rzepę i pasternak można również upiec w ziołach z miodem. Brukiew jest po prostu gnieciona z oliwą i czarnym pieprzem. Fioletowy brokuł jest lekko obgotowany na parze, a kapustę i jarmuż jemy sauté z odrobiną masła.

Nigdy nie martwimy się, że ugotujemy za dużo, ponieważ drugiego dnia świąt bubble and squeak (tradycyjne brytyjskie danie przyrządzane z resztek świątecznego obiadu) jest pysznym sposobem na wykorzystanie resztek!

Świąteczne warzywa będą smakowały najlepiej, gdy zostaną zebrane w świąteczny poranek

Ciemiernik biały (*Helleborus niger*) x 1

Mała gliniana doniczka (średnica 13 cm), www.whichfordpottery.com, ok. 30 zł

Biały akcent

Adam ozdabia swój doniczkowy prezent kokardą z rafii

Jak stworzyć doniczkowy prezent

Posadź swoją własną zimową roślinę, aby stworzyć szybki i niedrogi prezent, który zagwarantuje uśmiech na twarzy innego ogrodnika. To również świetny prezent na przyjęcie. W tej dekoracji wykorzystałem ciemiernik, ale inne rośliny, takie jak zimowe fiołki, sarcoccoca i wrzosy będą wyglądały równie dobrze. Jeśli chcesz, by twój prezent był bardziej wyszukany, możesz wykorzystać większą donicę, ale według mnie pojedyncza roślina w glinianej doniczce wygląda równie imponująco jak coś większego.

1 **Wybierz doniczkę** odpowiadającą rozmiarowi twoich roślin oraz upewnij się, że ma otwory drenażowe w dnie. Wypełnij część doniczki uniwersalnym podłożem beztorfowym wymieszanym z odrobiną kompostowanej kory, ziemi ogrodowej i żwiru. Następnie włóż roślinę tak, aby znajdowała się poniżej krawędzi doniczki. Dodaj więcej podłoża, aby wypełnić luki i dobrze uklep ziemię, aby ją wyrównać.

2 **Aby posadzona roślina** wyglądała wyjątkowo, dodaję warstwę ozdobnego mchu, by zakryć ziemię. Możesz go kupić w kwiaciarni lub centrum ogrodniczym. Jeśli nie znajdziesz mchu, warstwa drobnego żwiru ogrodowego również się sprawdzi.

3 **Ostatnim elementem** jest kokarda! Wykorzystałem rafię, która wygląda ładnie i naturalnie. Ale można też przyozdobić doniczkę dużą złotą wstążką. W lokalnej kwiaciarni na pewno znajdziesz duży wybór kolorów i kształtów.

eprasa.pl a16cfd6721

Otul się zapachem!

KRINGLE CANDLE®

WWW.KRINGLE.PL

eprasa.pl a16cfd6721

Świąteczne z natury

Anna Potter pokazuje jak stworzyć cztery sezonowe dekoracje z zebranych na spacerze liści, jagód i sezonowych kwiatów

Boże Narodzenie to czas spotkań z rodziną i przyjaciółmi. Możesz zebrać świeże i suche składniki ze swojego ogrodu, połączyć je z kwiatami z kwiaciarni i powitać gości pięknymi kompozycjami. Wybrałam nietypowe składniki do ozdób w ciepłych i ziemistych tonach. Dla mnie zapach sosny i eukaliptusa, przeplatający się z dymnym aromatem drewna to uosobienie tej pory roku.

Anna Potter prowadzi kwiaciarnię w Sheffeld i jest autorką książki „The Flower Fix" - wejdź na **www.swallowsanddamsons.com.**

ZDJĘCIA: INDIA HOBSON

eprasa.pl a16cfd6721

Ciepłe powitanie

POTRZEBUJESZ:
- Ramka na wieniec (www.hobbycraft.co.uk, 30.5 cm, ok. 9 zł)
- Mech (www.sarahraven.com, large bag, ok. 50 zł)
- Rolka drutu florystycznego (www.sarahraven.com, 55m, ok. 15 zł)
- Aksamitna wstążka (www.johnlewis.com, 3m, ok. 18 zł)

Jak wykonać świąteczny wieniec

Cały rok czekam na czas, kiedy będę mogła zająć się ozdobnymi zimowymi wieńcami, do których uwielbiam używać nietypowych i zaskakujących składników – główek nasiennych, szyszek i gałązek pokrytych porostami. Oto dwa proste do wykonania wieńce o kontrastowych charakterach. Pierwszy jest dziki i organiczny, drugi – bogaty i dekadencki. Oba idealnie sprawdzą się przy wejściu do domu, oddając świąteczny charakter zimy i cykle życia w przyrodzie.

1 **Przywiąż drut** florystyczny do metalowej ramki i zrób węzeł. Następnie weź garść mchu i umieść go na ramie tuż obok miejsca mocowania drutu. Przytrzymaj mech jedną ręką, a drugą owijaj mech i ramkę drutem kilka razy, aby był dobrze przymocowany. Powtarzaj czynność, aż ramka będzie cała pokryta mchem; mech jest naturalną gąbką pochłaniającą wilgoć, więc dzięki niemu liście będą długo świeże.

2 **Wybierz gałązki** i podziel łodyżki na mniejsze kawałki. Dobierz trzy różne rodzaje zielonych gałązek i tych z owocami, i ułóż je w mały pęczek. Każdy pęczek powinien mieć wielkość rozłożonej dłoni. Pierwszy pęczek ułóż płasko na mchu w miejscu zawiązania drutu. Przytrzymując pęczek jedną ręką, drugą owijaj mech u podstawy drutem, by przymocować go dobrze do ramki.

3 **Układaj kolejne pęczki** jeden obok drugiego, owijając ich podstawy drutem. Układaj je w tym samym kierunku, zataczając koło. Możesz też spróbować układać naprzemiennie jeden skierowany do środka, a następny – na zewnątrz.

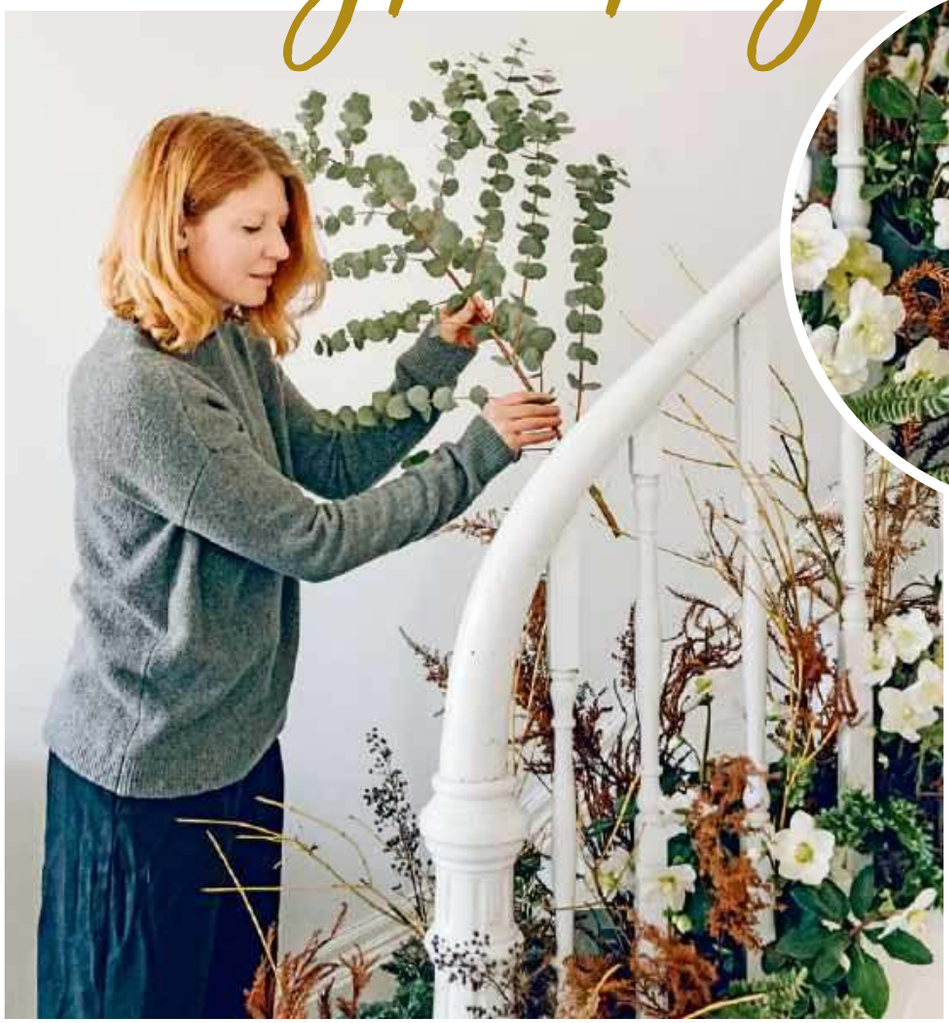
4 **Kiedy zbliżysz się** do punktu, w którym zacząłeś, miejsca na następny pęczek będzie już mniej. Skorzystaj z mojej wskazówki: unieś nieco pierwszy pęczek i wsuń pod niego dwa ostatnie tak, by nie było widać miejsca łączenia. Miejsce, w którym zakończysz dodawanie gałązek jest idealnym punktem na dodanie dużego łuku. Uwielbiam tekturę i elegancję aksamitu w zimowych wieńcach. Aby kompozycja była długo świeża, spryskuj mech codziennie wodą.

eprasa.pl a16cfd6721

Udekoruj przedpokój

Krzaczaste gałązki wypełnią puste miejsca i nadadzą kształt kompozycji

Gałązki derenia

Eukaliptus

Jak przygotować dekorację schodów

Naturalna i wspinająca się po stopniach aranżacja może dodać prawdziwego uroku klatce schodowej i przedpokojowi. I choć na pierwszy rzut oka przedstawiona dekoracja może wydawać się trudna do zrobienia, to wcale tak nie jest. Należy do moich ulubionych sezonowych dekoracji domu. Do jej wykonania można użyć dowolnego rodzaju liści, gałązek i kwiatów, a jeśli postanowisz wykorzystać suszone i długo zielone rośliny, dekoracja będzie zdobić przez cały świąteczny okres.

1 **Zacznij od stworzenia** bazy dla kwiatów i liści. Ja zwykle wykorzystuję do tego płytkie pojemniczki na wodę. Mogą to być pojemniczki na kostki lodu, tacki po gotowych daniach, słoiczki po dżemie a nawet stare naczynia do zapiekania. Wypełnij je do dwóch trzecich wysokości wilgotnym mchem, a następnie przykryj od góry kawałkiem siatki ogrodzeniowej z plastiku. Zabezpiecz je mocną taśmą, przyklejając ją na krzyż od góry.

2 **Umieść pojemniki** na schodach. Ja ustawiłam trzy u podstawy schodów i po jednym, co drugi stopień do połowy wysokości, czyli razem osiem pojemników. Ustaw je tak, by nie przeszkadzały przy przechodzeniu.

3 **Następnie układaj** gałązki z liśćmi. Mnie to przypomina układanie kolejnych warstw obramowania ogrodu. Zacznij od najdłuższych łodyg i rozmieść je równomiernie wzdłuż całej kompozycji. Ja użyłam dwóch lub trzech łodyg na pojemnik, ustawiając je centralnie. Teraz układaj elementy średniej wysokości z każdej ze stron. Na końcu układaj krótsze i bardziej krzaczaste gałązki, by wypełnić boki i zakryć brzegi pojemników, tak jak to tylko możliwe.

4 **Tak samo postępuj** z kwiatami. Aby zachować świeżość dekoracji na dłużej, regularnie uzupełniaj wodę w pojemnikach. Kiedy dekoracje nie będą już potrzebne, możesz wrzucić je do kompostownika.

eprasa.pl a16cfd6721

POTRZEBUJESZ:
- 8 pojemników na żywność lub słoików z odzysku
- plastikowej siatki ogrodzeniowej
- mchu (patrz str. 61)
- mocnej taśmy klejącej (dowolnej, byle kleiła się do pojemników)

ODKRYJ więcej pomysłów na świąteczne dekoracje na **www.gardenersworld.com/christmas**

eprasa.pl a16cfd6721

Centrum uwagi

POTRZEBUJESZ:

- korytka z betonu (podobne na www.whittingtons.biz, 28cm długości, ok. 17 zł)
- plastikowej siatki ogrodzeniowej
- mocnej taśmy klejącej

Suszone główki nasienne i liście

Białe jarzmianki

Amarylis (*Hippeastrum*) 'Mocha'

Róże 'Golden Mustard'

Białe tulipany

Gałązki iglaków

Białe ciemierniki

Wykonaj kopułkę z siatki i przyklej ją taśmą do korytka.

Użyj różnej długości łodyg, by dekoracja była dynamiczna i różnorodna.

Jak wykonać dekorację stołu

Na świątecznym stole rzadko kiedy mamy miejsce na kwiaty. Eleganckie nakrycia i szkło zajmują niemal całą przestrzeń. Dlatego wybrałam wąski pojemnik, który idealnie pasuje na środek stołu, a wypełnia go ogrodowa aranżacja z liści i kwiatów. Zamiast tradycyjnej czerwieni i zieleni wybrałam ciepłe złote barwy, które pięknie się komponują ze złotymi dodatkami nakryć, drewnem i blaskiem świec.

1 **Użyj niskiego,** płytkiego pojemnika, by dekoracja nie zasłaniała siedzących naprzeciwko biesiadników. Przyklej siatkę ogrodniczą taśmą, by zapewnić roślinom stabilność. Nalej do pojemnika wodę.

2 **Stwórz kształt aranżacji,** umieszczając łodygi w oczkach siatki. Zwykle układam wyższe gałązki po jednej stronie, a niższe po drugiej, pozwalając, by opadły na krawędzie. Dzięki temu kompozycja nabiera naturalnego i asymetrycznego charakteru.

3 **Zacznij od wysokich kwiatów.** Trzymaj się kształtu nadanego już przez gałązki i układaj kwiaty równomiernie w całej aranżacji. Upewnij się, że wszystkie są skierowane do zewnątrz, w różnych kierunkach. Popraw liście tak, by jedne były wyżej, a drugie niżej. Dzięki temu aranżacja nabierze głębi i stworzysz warstwy.

4 **Na koniec** dołóż najdelikatniejsze kwiaty i główki nasienne, by zróżnicować aranżację. Pamiętaj o uzupełnianiu wody w pojemniku, żeby kompozycja stała przez całe święta. Potem zdemontuj dekorację, a rośliny przeznacz na kompost.

eprasa.pl a16cfd6721

Planta®

na dobre w ogrodzie!

Gil (Pyrrhula pyrrhula)
- mieszanki nasion
- nasiona słonecznika
- ziarna

Szczygieł
(Carduelis carduelis)
- łuskane nasiona słonecznika
- mieszanki nasienne

Sikora modra
(Cyanistes caeruleus)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kolby

Rudzik zwyczajny, raszka
(Erithacus rubecula)
- karma tłuszczowo-miękka
- mieszanki nasienne
- posiekane orzechy ziemne
- konopie

Wróbel zwyczajny
(Passer domesticus)
- nasiona słonecznika
- posiekane orzechy ziemne
- mieszanki nasion
- pyzy i kule

Dzięcioł duży, dzięcioł pstry większy
(Dendrocopos major)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kule

Grubodziób (Coccothraustes coccothraustes)
- nasiona słonecznika
- orzeszki ziemne
- mieszanki nasion

Kos (Turdus merula)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kule

Czym dokarmiać dzikie ptaki zimą?

Dowiedz się więcej o dokarmianiu ptaków zimą!

www.planta.pl

Planta Fauna

Planta Fauna to ziarna i mieszanki nasienne, kule, pyzy oraz dzwonki skomponowane według potrzeb żywieniowych ptaków żyjących na wolności.

Planta Sp. z o. o., ul. Wyszyńskiego 16a, 33-100 Tarnów, biuro@planta.pl

www.planta.pl

eprasa.pl a16cfd6721

Święta z poinsecjami

Wprowadź do swojego domu trochę koloru w okresie Bożego Narodzenia, wykorzystując wdzięczne i radosne gwiazdy betlejemskie. Zobacz kilka propozycji na proste, ale bardzo efektowne świąteczne dekoracje.

Tekst: **Małgorzata Wójcik**
Zdjęcia: Stars for Europe

Okres przedświąteczny dla jednych oznacza zakupową gonitwę, dla drugich czas refleksji, podsumowań i oczekiwania na wspólne chwile z rodziną i przyjaciółmi. Spraw, żeby kojarzył się z magią świąt i uprzyjemnij go żywymi dekoracjami, do wykonania których potrzebna jest odrobina kreatywności, szczypta cierpliwości... i poinsecje. Ich wspaniałe przylistki w kształcie gwiazdy komponują się idealnie z Bożym Narodzeniem i dlatego od lat królują na parapetach, świątecznych stołach, a nawet na choinkach. Są dostępne w różnych barwach, kształtach, rozmiarach i to sprawia, że można je łączyć z dowolnymi stylami.

W tym roku nadaj wnętrzu naturalny charakter, wykorzystując oprócz gwiazd także inne materiały oraz rośliny, gałęzie, szyszki przyniesione z ogrodu czy spaceru z lasu. Tworzenie stroików może stać się znakomitą okazją do przebywania z bliskimi. Możesz zaangażować do robienia tych prostych i efektownych aranżacji dzieci – będą dumne, gdy na świątecznym drzewku zawiśnie zrobiona przez nie kolorowa bombka z szyszki!

„Czasami wystarczy kilka prostych dodatków, by zmienić poinsecję w uroczy prezent”

eprasa.pl a16cfd6721

Ostonki z szyszek

Do wykonania tej aranżacji potrzebne są świerkowe szyszki, dwa szklane wazony, klej do klejenia na gorąco, gruba świeca i kawałek sznurka. Najpierw przyklej do wazonów szyszki, układając je jak najbliżej siebie. Do jednego wazonu wstaw sadzonkę poinsecji, a do drugiego świecę. Owiń oba wazony dwukrotnie sznurkiem i zrób ładne kokardki.

Czerwone poinsecje podkreślają świąteczną atmosferą, a pachnące szyszki tworzą ciepły, naturalny klimat.

eprasa.pl a16cfd6721

Drzewko z gałęzi

Ta dekoracja to alternatywa dla klasycznej choinki. Zajmuje bardzo mało miejsca i jest niezwykle efektowna. Aby ją zrobić trzeba przygotować stare drewniane drzwi lub zbić platformę z desek, suche gałęzie (2 krótsze i 2 dłuższe), małe gliniane doniczki, jutowy sznurek, sadzonki poinsecji i elementy dekoracyjne.

1 Przytnij gałęzie na odpowiednią długość i ułóż je tak, by utworzyć kształt drzewka. Przykręć do siebie gałęzie śrubami, po czym zamaskuj miejsca łączenia owijając je sznurkiem.

2 W górnej części starych drzwi zamocuj śrubę i zawieś na nich konstrukcję drzewka.

3 Następnie owiń sznurek wokół konstrukcji i utwórz piętra, na których będziesz wieszać ozdoby. Pamiętaj, żeby za każdym razem mocno naciągać sznurek.

4 Owiń sznurkiem doniczki i przymocuj je do poziomych sznurków na konstrukcji. Następnie włóż do doniczek sadzonki poinsecji.

5 Na koniec ozdób drzewko elementami dekoracyjnymi, takimi jak szyszki, gwiazdki ze słomy lub suszone owoce.

Tworząc świąteczne dekoracje z poinsecjami sięgaj po naturalne materiały, takie jak szyszki, gałązki roślin iglastych oraz zimozielonych – są nie tylko ładne i tanie, ale też przyjemnie pachną. Z łatwością znajdziesz je w swoim ogrodzie lub podczas spaceru.

enrage.pl:616cfd6721

Bukiet z wełnianą kryzą

Do wykonania tej dekoracji przypominającej ciepły zimowy szalik potrzebny jest wazon, metalowa obręcz, włóczka, gałązki poinsecji, cięte fragmenty roślin, drut, taśma florystyczna i klej do klejenia na gorąco. Do metalowej obręczy przymocuj 5 kawałków drutu, zbierz je na końcu, aby utworzyć uchwyt i owiń go taśmą florystyczną. Utkaj kryzę z włóczki na szydełku, dopasowując ją do kształtu metalowej obręczy. Następnie umieść metalową obręcz w środku kryzy i przymocuj ją klejem. Umieść w środku gałązki poinsecji i ozdobne gałązki (np. eukaliptusa, dziurawca lub zatrwaniu).

Bombki z szyszek i poinsecji

Przygotuj otwarte, dojrzałe sosnowe szyszki, miniaturowe poinsecje, kolorowe filcowe kulki, kłębek wełny, ceramiczne osłonki na doniczki i pistolet do klejenia na gorąco. Przyklej do szyszek filcowe kulki. Następnie zrób mocowania do bombek owijając szypułkę znajdującą się na górze szyszki wełną (nakładając wcześniej na wełnę nieco kleju), a potem zamaskuj to miejsce przyklejając filcową kuleczkę. Zrób z wełny proste makramy, włóż do nich rośliny w osłonkach i zawieś dekoracje na choince.

Osłonki z napisem

Przygotuj białe, kartonowe osłonki, różnokolorowe taśmy dekoracyjne washi oraz gwiazdy w doniczkach. Najpierw za pomocą taśmy washi stwórz na każdej osłonce litery. Następnie ozdób dolną krawędź, dobierając taśmę kontrastującą z literą. Po przygotowaniu wszystkich osłonek, ustaw je tak, by utworzyć napis i wstaw do nich sadzonki roślin.

ZDJĘCIA: STARS FOR EUROPE

Rustykalne okno

Potrzebujesz: starej drewnianej okiennicy, dwóch metalowych haczyków, 2 gałązek jałowca, sadzonki poinsecji, sznurka i elementów dekoracyjnych. Najpierw wkręć oba haczyki w ramę i przewlecz przez nie sznurek, tak aby móc zawiesić dekorację. Zamaskuj sznurek gałązkami jałowca, po czym w każdym otworze okna zawieś dekoracje – doniczki z poinsecjami, słomiane lub szklane świąteczne zabawki.

eprasa.pl a16cfd6721

S.O.S. dla roślin doniczkowych

Rośliny pokojowe stanowią sympatyczne prezenty, ale rzadko żyją długo. Jednak jest dla nich nadzieja – wyjaśnia **Alan Titchmarsh**

Jeśli szukasz dostępnego od ręki prezentu świątecznego dla znajomych lub podarunku w ramach podziękowania, gdy idziesz na przyjęcie, weź pod uwagę coś bardziej pomysłowego niż pudełko czekoladek lub zapachowa świeca. Właściwie nie da się popełnić błędu, wręczając roślinę doniczkową. W okresie świątecznym roślina jest symbolem troski, a w dzisiejszych czasach, gdy zwracamy uwagę na zdrowie, często zostanie doceniona znacznie bardziej niż zwyczajowe podarki. Roślina to również doskonały wybór dla osób, których nie znasz zbyt dobrze, ponieważ nie stwarza ryzyka popełnienia gafy.

Każdy znajdzie coś dla siebie. Możesz wybrać elegancką, modną roślinkę dla minimalisty lub coś bardziej przyziemnego dla kogoś, kto woli styl retro. Rośliny doniczkowe mogą wydawać się pójściem na łatwiznę (i rzeczywiście to wspaniałe prezenty awaryjne, bo są łatwo dostępne), ale gdy wybierze się je mądrze, wyrażają szczere i dobre intencje.

I trzeba to jasno powiedzieć: roślina doniczkowa wytrzyma dużo dłużej niż jej oczywisty zamiennik – bukiet kwiatów. Mimo to wiele osób traktuje świąteczne rośliny doniczkowe jak przedmioty jednorazowego użytku. Rzeczywiście niektórych z nich najlepiej pozbyć się tuż po uroczystościach. Rośliny ze świąt można z czystym sumieniem wyrzucić: jeśli są jednoroczne (jak np. cyneraria), jeśli to rośliny cebulowe, których nie zahartowano do ogrodu i nie zakwitną ponownie przez kilka lat (np. narcyzy 'Paperwhite'), lub jeśli próba spowodowania ponownego kwitnienia to zbyt wiele zachodu (np. psianka koralowa lub poinsecja).

Wszystko zależy od tego, czy obdarowana osoba jest troskliwa wobec roślin (jak stereotypowy Brytyjczyk, który nie znosi niczego wyrzucać i chce rozmnażać każdą roślinę, aby obdarować bliskich, jeśli tylko zdoła) – czy jest raczej „zielonym dekoratorem" (który podąża za modą i chwali się roślinami, gdy są najpiękniejsze, w efektownym otoczeniu, a wyrzuca je, gdy ich najlepszy czas minie – lub właściciel zmienia wystrój wnętrza).

> „Czy odbiorca prezentu to urodzony opiekun, czy „zielony" dekorator?"

Wciąż spotykam osoby, które są gotowe zastosować sztuczne naświetlanie, aby zeszłoroczna gwiazda betlejemska wytworzyła nowe przylistki przed następnym Bożym Narodzeniem. To samo dotyczy azalii, które przeżywają, ale rzadko kwitną w drugim roku. Jednak storczyki cymbidium i falenopsis są warte zachowania, nie tylko dlatego, że kosztują więcej, ale też łatwiej je uprawiać i sprawić, by znów kwitły. Bardzo satysfakcjonujące jest, gdy nam się to uda.

Nawet jeśli jesteś doświadczonym hodowcą roślin, nie musisz za bardzo żałować, gdy świąteczne prezenty w doniczkach nie przetrwają dłuższego okresu czasu. To smutne, ale Boże Narodzenie nadchodzi w złym momencie dla roślin doniczkowych. Spójrz na to z ich perspektywy. Rośniesz sobie w optymalnych warunkach, w szkółce, gdzie otrzymujesz ściśle kontrolowane dawki światła i wilgoci w stałej temperaturze, bez przeciągów. Wtem ładują cię na ciężarówkę i przewożą do sklepu, gdzie panują inne warunki. Ktoś cię kupuje, nie znając twoich wymagań i wyciąga na zimną ulicę, wsadza do gorącego auta, a w końcu sprowadza cię do nowego domu gdzie natężenie światła, wilgotność i temperatura znowu się zmieniają. Mogą postawić cię w zimnym przeciągu lub obok gorącego grzejnika. To jak wyjęcie dziecka prosto z inkubatora i położenie w ogrodzie w czasie zamieci. No, prawie...

Nic więc dziwnego, że rośliny doniczkowe nie zawsze wychodzą z tego obronną ręką, mimo naszych najszczerszych chęci. W dodatku... trwają Święta, więc ilu z nas ma czas martwić się o rośliny? Jeśli kiedykolwiek coś może wymknąć się spod kontroli, to teraz.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl a16cfd6721

Cyklamen może być utrzymany w zdrowiu do następnych Świąt, dzięki odpowiedniej pielęgnacji

eprasa.pl a16cfd6721

Ułatwmy więc sobie życie. Wybierzmy rośliny dla siebie – lub osób, które chcemy obdarować – dobierając je do miejsca, w którym będą stały. Gwiazdy betlejemskie i storczyki potrzebują ciepła i wilgoci, dlatego świetnie nadają się do salonów – dobrze zadbane mogą kwitnąć aż do marca, co sprawia, że są bardzo cenne.

Opieka po Bożym Narodzeniu

Cyklameny i azalie lubią chłód i wilgoć. Pasują do oranżerii, o ile ta nie przemarza, do przeszklonej werandy oraz na korytarze czy półpiętra, które nie są ogrzewane do temperatury panującej w salonie. Podpędzone rośliny cebulowe, np. hiacynty, również przeżyją dłużej w chłodnym pokoju. W cieple przechylą się i opuszczą kwiaty do ziemi, przekwitając w ciągu zaledwie kilku dni. Rośliny kwitnące na ogół potrzebują dużo światła. Bez niego ich łodygi wydłużają się i przewracają. Rośliny o ozdobnych liściach lepiej sprawdzają się w bardziej zacienionych miejscach (lecz światła powinno być choćby tyle, ile do czytania – w mniej natężonym nie przetrwają długo). Często mieszkają z nami na stałe, a ważne dla nich jest, aby powietrze nie było zbyt suche, bo brzegi liści mogą brązowieć. Ponieważ rośliny z samymi liśćmi nie są tak naprawdę „bożonarodzeniowe", często przenosi się je do pokoju gościnnego lub pomieszczenia gospodarczego.

Po wybraniu odpowiedniego miejsca, pamiętaj o podlewaniu. Rośliny doniczkowe po prostu nie przetrwają bez ciebie. Aby ułatwić sobie zadanie w tym nerwowym okresie, użyj dyskretnych wizualnych wskazówek, żeby od razu rozpoznawać, które rośliny wymagają częstego podlewania małymi porcjami (aby podłoże było stale wilgotne), a które muszą przeschnąć przed ponownym namoczeniem i odsączeniem ziemi. Zwykle wystarczyłaby kolorowa etykieta, ale w Boże Narodzenie możemy użyć czerwonych i niebieskich wstążek lub srebrnych i złotych osłonek na doniczki. Sprawdzaj stan roślin z samego rana, zanim ugrzęźniesz w innych świątecznych obowiązkach. Możesz też robić to po karmieniu psa lub kota – one nie pozwolą ci zapomnieć. Dostosuj metodę do swoich przyzwyczajeń.

A co po świętach? Jeśli roślinom udało się dotrwać do Trzech Króli, możesz je przearanżować, rozbierając ze świątecznych dekoracji. Przenieś je w miejsca o lepszych warunkach i stwórz aranżacje z nowymi sąsiadami, w nowych osłonkach. Ciesz się nimi, póki kwitną.

Jeśli chodzi o rośliny, które kupujesz na prezent – zwłaszcza dla osób, które niewiele o nich wiedzą – przekaż informacje dotyczące pielęgnacji, aby obdarowany mógł czerpać tyle radości z uprawy rośliny, ile doświadczyłbyś ty, jako jej właściciel. Jeśli to jedna z tych roślin, które najlepiej wyrzucić, gdy obumrze, uprzedź obdarowanych. Oszczędzi im to poczucia winy i wstydu. Nie będą nieśmiało tłumaczyć, że śliczna roślinka, którą im podarowałeś, przedwcześnie wróciła do Edenu.

Storczyki falenopsis przesadzaj, gdy przerosną swoje doniczki. Zawsze stosuj przezroczyste pojemniki

10 świątecznych roślin doniczkowych

POINSECJA

TEMPERATURA 16-21˚C
ŚWIATŁO Średnie
WODA Podlewaj dwa razy w tygodniu; pozwól, aby podłoże wyschło na powierzchni, po czym podlej i odsącz. Utrzymuj wilgotność.
PIELĘGNACJA Po zakończeniu kwitnienia przytnij łodygi i zmniejsz obfitość podlewania. Przesadź po sześciu tygodniach i stopniowo zwiększaj dawki wody. We wrześniu ustawiaj roślinę w ciemności na 12 godzin i oświetlaj ją w dzień. Rób to codziennie przez 8 tygodni.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ? Tylko jeśli chcesz być niewolnikiem swojej rośliny. Jednak efekt rzadko jest tego wart.

SZLUMBERGERA

TEMPERATURA 13-21˚C
ŚWIATŁO Średnie
WODA Podlewaj od góry, dwa razy w tygodniu (w zależności od ogrzewania), gdy ma pąki lub kwiaty.
PIELĘGNACJA Po kwitnieniu trzymaj w chłodnym i suchym miejscu. Podlewaj raz w tygodniu od kwietnia do września. Latem postaw w cieniu na zewnątrz. Wnieś do pomieszczenia we wrześniu. Utrzymuj chłód i raczej suche podłoże, aby wywołać tworzenie się pąków.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ? Tak

eprasa.pl a16cfd6721

STORCZYK FALENOPSIS

TEMPERATURA 18-24˚C
ŚWIATŁO Średnie
WODA Podlewaj co tydzień, poprzez namaczanie i odsączenie. Używaj deszczówki, wody przefiltrowanej lub przegotowanej i schłodzonej. Utrzymuj wilgoć w powietrzu. Nie zmieniaj przezroczystej doniczki, w której został kupiony – jest dobra dla korzeni, które trzeba wystawiać na działanie światła.
PIELĘGNACJA Rośnie i kwitnie przez cały rok. Przytnij łodygi kwiatowe, zachowując jeden segment nowego pędu po zakończeniu kwitnienia.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ? Tak

AZALIA

TEMPERATURA 10-16˚C
ŚWIATŁO Średnie
WODA Podlewaj dwa lub trzy razy w tygodniu – poprzez namaczanie i odsączenie. Używaj deszczówki, wody przefiltrowanej lub przegotowanej i ostudzonej. Nie pozwól, aby podłoże wyschło.
PIELĘGNACJA Wiosną przesadź do podłoża do roślin wrzosowatych, pamiętając, że azalie kwitną najlepiej, gdy są w ciasnych doniczkach. W okresie letnim trzymaj roślinę w ogrodzie w zacienionym miejscu.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ?
Tylko jeśli chcesz

CYKLAMEN

TEMPERATURA 10-16˚C
ŚWIATŁO Średnie
WODA Podlewaj tylko wtedy, gdy zaczyna wysychać, raz lub dwa razy w tygodniu. Namocz i odsącz. Nigdy nie zostawiaj w stojącej wodzie.
PIELĘGNACJA Regularnie usuwaj przekwitłe kwiaty, urywając łodyżki blisko bulwy. Zasusz, kiedy kwitnienie się skończy. Latem suchą bulwę w jej doniczce przechowuj w pomieszczeniu i ostrożnie wznów podlewanie w sierpniu. W razie potrzeby przesadź.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ? Jeśli chcesz

STORCZYK CYMBIDIUM

TEMPERATURA 13-18˚C
ŚWIATŁO Średnie
WODA Podlewaj 2 razy w tygodniu, przez namaczanie i odsączenie. Używaj deszczówki, wody przefiltrowanej lub przegotowanej i schłodzonej; utrzymuj wilgotność powietrza.
PIELĘGNACJA Usuwaj martwe pędy kwiatostanowe. Wiosną przesadź, jeśli nie mieści się w doniczce. Latem postaw w cieniu na zewnątrz, aby zachęcić do kwitnienia dzięki różnicom temperatur w dzień i w nocy.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ? Tak

PSIANKA KORALOWA

TEMPERATURA 10-16˚C
ŚWIATŁO Średnie lub mocne
WODA Podlewaj dwa razy w tygodniu z góry; utrzymuj wilgotność ziemi i powietrza.
PIELĘGNACJA Przytnij roślinę o połowę, gdy skończy owocować. Wiosną ogranicz podlewanie i przesadź roślinę. Spryskuj wodą w okresie kwitnienia, bo wilgoć wspomaga zapylanie. Latem postaw na zewnątrz w zacienionym miejscu, a do pomieszczenia schowaj we wrześniu.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ?
Tak, aby pobrać sadzonki

KALANCHOE

TEMPERATURA 10-16˚C
ŚWIATŁO Średnie – wymaga jaśniejszego miejsca zimą
WODA Podlewaj raz w tygodniu z góry; pozwól, aby doniczka przeschła między podlewaniami.
PIELĘGNACJA Po kwitnieniu usuń przekwitłe kwiaty, podlewaj mniej. Następnie, wiosną, trzymaj w chłodzie, aby roślina odpoczęła. Wróć do normalnego podlewania latem.
CZY WARTO ZATRZYMAĆ?
Jeśli jesteś sentymentalny…

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; TIM SANDALL; SHUTTERSTOCK; PAUL DEBOIS; KEVIN SMITH, FLORADANIA

eprasa.pl a16cfd6721

NARCYZ ‚PAPERWHITE'

TEMPERATURA 10-18˚C
ŚWIATŁO Średnie
WODA Podlewaj od góry dwa razy w tygodniu.
PIELĘGNACJA Wyrzuć rośliny, gdy przekwitną, ponieważ nie są wystarczająco zahartowane, aby rosnąć w ogrodzie. Cebulki narcyzów 'Paperwhite' służą uzyskaniu słodko pachnącej kwiatowej ozdoby, która przeżyje dłużej niż kwiaty cięte. Nie nadają się jednak do długotrwałego użytku.
CZY WARTO JE ZATRZYMAĆ?
Stanowczo: nie

ZWARTNICA

TEMPERATURA 16-21˚C
ŚWIATŁO Mocne
WODA Podlewaj z góry bardzo oszczędnie dopóki kwiat nie oddzieli się od bulwy, następnie podlewaj raz lub dwa razy w tygodniu.
PIELĘGNACJA Po zakończeniu kwitnienia poczekaj, aż łodyga kwiatu uschnie. Następnie ją usuń. Zadbaj, by bulwa miała sucho. Gdy liście zżółkną na lato, schowaj bulwę, aby odpoczęła. Wznów podlewanie w październiku. Niektóre rośliny pozostają zielone – te podlewaj oszczędnie nawet latem.
CZY WARTO JĄ ZATRZYMAĆ?
Jeśli lubisz wysiłek

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; SHUTTERSTOCK; TIM SANDALL, IBULB

Przesadzanie storczyka falenopsis

Storczyki mają reputację wybrednych i trudnych, ale falenopsisy są inne – to estetyczne, zwarte rośliny, które kwitną swobodnie w pomieszczeniach mieszkalnych, przez cały rok, właściwie bez specjalistycznej opieki. W przyrodzie falenopsisy rosną w lasach tropikalnych, wysoko na drzewach, w zagłębieniach wypełnionych mchem i martwą korą. Zapewnia to bardzo dobry drenaż. Funkcją „podłoża" jest głównie utrzymywanie rośliny w pionie. Nawadnianie jest zapewnione dzięki wysokiej wilgotności powietrza – wodę wchłaniają zwisające korzenie powietrzne. Korzenie te prowadzą również fotosyntezę, pomagając w odżywianiu rośliny. Ponieważ nie chcemy, aby w naszych salonach dyndały korzenie, falenopsisy uprawia się w przezroczystych doniczkach. Korzenie są zgrabnie upakowane, a jednocześnie funkcjonują bez przeszkód. Rośliny wymagają przesadzenia dopiero wtedy, gdy wyglądają, jakby chciały wyskoczyć z doniczki.

Krok po kroku

1 **Gdy roślina przekwitnie, odczekaj kilka tygodni i obetnij pęd kwiatostanowy. Na dole pęd pozostanie zielony i kończy się zgrubieniem – utnij go tuż nad nim.**

2 **Storczyki falenopsis można przesadzać w dowolnym momencie roku. Dokładnie namocz podłoże, a następnie ostrożnie wyjmij roślinę z doniczki, nie naruszając bryły korzeniowej.**

3 **Użyj przezroczystej plastikowej doniczki o rozmiarze większym niż stara i specjalnego podłoża do storczyków. Umieść trochę podłoża na dnie pojemnika, a na nim roślinę. Wypełnij szczeliny wokół.**

4 **Większość korzeni powietrznych powinna być zwinięta wewnątrz nowej doniczki. Zbyt długie lub źle rozmieszczone najlepiej odciąć, aby roślina wyglądała schludnie.**

ODKRYJ WIĘCEJ egzotycznych roślin doniczkowych na **www.gardenersworld.com/plants/pots-containers/hot-tropical/**

eprasa.pl a16cfd6721

CHRISTMAS DECO

2020

FLORA POINT

UNIKALNY WYBÓR DEKORACJI ŚWIĄTECZNYCH
HOME DECO, CHOINKI, BOMBKI, LAMPKI

WARSZAWA MRÓWCZA 212
WWW.FLORAPOINT.PL

eprasa.pl a16cfd6721

Aby zbiory były jak największe, zapewnij drzewom owocowym odpowiednio dużo wody, składników odżywczych i przestrzeni

Spraw, aby twój ogród był pełen owoców

Alan ujawnia sekrety uprawy roślin owocowych w każdych warunkach – od pojemnika na tarasie po wielki sad – i proponuje swoje ulubione gatunki do ogrodów różnej wielkości

Odłóż na bok pomysł, że będziesz samowystarczalny w dziedzinie uprawy owoców i spójrz nawet na najmniejsze zbiory jak na coś, za co możesz być sobie wdzięczny. W ten sposób uprawa gatunków owocowych będzie przywilejem, a nie frustrującym obowiązkiem. Pewnie brzmi to jak nieco negatywny początek artykułu, który ma zachęcać do uprawy, ale przynajmniej jest to realistyczne podejście do sprawy i istnieje szansa, że bez względu na to, jak dużą lub jak małą działką dysponujesz, upiększy ją kilka drzewek i krzewów, których owoce ostatecznie trafią na twój talerz.

Tajemnica powodzenia polega na tym, aby wybrać rośliny, które będą dobrze rodzić w miejscu i w warunkach, jakimi dysponujesz i aby maksymalnie o nie zadbać. Jeśli jest coś, czego potrzebują wszystkie rośliny produkujące owoce, to obfitość zasilania i wody. Susza i brak składników odżywczych to główne przyczyny niepowodzenia – odnosi się to zarówno do wielkich sadów, jak i do kilku pojemników.

Zapewnij jak najlepszy początek

Wydaje się zatem logiczne, że głęboka, żyzna, przepuszczalna gleba będzie produkować najlepsze zbiory w gruncie i że duże pojemniki wypełnione dobrym podłożem dadzą roślinom najlepsze szanse na produkcję obfitych plonów.

Ten ostatni warunek łatwo jest spełnić, ale jeśli masz w ogrodzie suchą, płytką glebę, będziesz musiał porządnie wzbogacić ją materią organiczną przy sadzeniu (i regularnie ściółkować) oraz podlewać – nie dotyczy to jedynie drzew, które już od dłuższego czasu dobrze rosną. Miejsca u stóp zbocza są często narażone na miejscowe przymrozki (zimne powietrze opada, a ciepłe unosi się), a mróz w czasie kwitnienia może skutkować całkowitym fiaskiem – z kwiatów nie rozwiną się owoce. Miejsca wystawione na działanie wiatru i innych czynników atmosferycznych stanowią podobne wyzwanie, dlatego daj swoim owocującym drzewom i krzewom szansę na dobry rozwój, zapewniając im słoneczne miejsce i przyzwoite podłoże.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl a16cfd6721

Maliny posadzone w żyznej ziemi świetnie owocują w pełnym słońcu lub częściowym cieniu

5 roślin owocowych do małych ogrodów

Jeśli masz trochę przestrzeni na owoce, choć nie dysponujesz pełnowymiarowym sadem ani ogrodem kuchennym, starannie dobierz drzewa i krzewy owocowe, a uda ci się zmieścić sporo gatunków i zebrać zaskakująco bujne plony.

Jabłka

Wybierz odmiany karłowe szczepione na podkładce 'M26' (osiągają do 3 m wysokości) lub 'MM106' (do 4 m) – nie wymagają mnóstwa wody ani nawozów. Jabłka wcześnie dojrzewające najlepiej nadają się do natychmiastowej konsumpcji prosto z drzewa, natomiast te, które owocują później, dobrze przechowują się i dojrzewają przez jesień i zimę.

Wypróbuj odmiany deserowe: 'Discovery' (wczesna), 'Worcester Pearmain' (środek sezonu), 'Egremont Russet' (późna), 'Fiesta' (późna); **do obróbki kulinarnej:** 'Reverend W. Wilks' (wczesna), 'Arthur Turner' (środek sezonu), 'Howgate Wonder' (późna)

Winogrona

Uprawiaj przy pergoli lub – jeśli chcesz się rzeczywiście poświęcić uprawie – w szklarni, z korzeniami na zewnątrz w dobrze nawiezionej obornikiem ziemi. Pędy kieruje się przez otwór w szklarni i mocuje do podpór. Potrzebują słońca i osłony.

Wypróbuj odmiany do uprawy w szklarni: 'Black Hamburgh', 'Muscat of Alexandria' (najlepsza, ale kapryśna); **do uprawy pod chmurką:** 'Boskoop Glory', 'Fragola'

Brzoskwinie

W sprzedaży dostępne są odmiany karłowe i tarasowe do uprawy w donicach, ale wiele starych dobrych odmian – i kilka nowych – dobrze rośnie, gdy prowadzi się je w formie wachlarza przy słonecznym murze z wystawą południową lub zachodnią. Gdy drzewka zakwitną, chroń je przed przymrozkami, przykrywając starymi firankami lub muślinem.

Wypróbuj odmiany 'Avalon Pride', 'Duke of York', 'Peregrine'

Gruszki

Odmiany szczepione na podkładce 'Pigwa C' nie przekraczają 3 metrów wysokości i można je prowadzić w formie wachlarza przy słonecznym murze z wystawą południową lub zachodnią. Gruszki dojrzewają znienacka, dlatego sprawdzaj je co kilka dni – na drzewie lub w miejscu przechowywania.

Wypróbuj odmiany 'Concorde', 'Doyenne du Comice' (najlepsza i najbardziej soczysta), 'Williams', 'Bon Chrétien'

Maliny

Dobre do lekko zacienionych miejsc i w postaci rządka lub dwóch w warzywniku. Odmiany letnie owocują na pędach jednorocznych, a jesienne na tegorocznych. Odmiany jesienne są najłatwiejsze w pielęgnacji – wystarczy przyciąć je do ziemi w lutym.

Wypróbuj odmiany 'Malling Jewel', 'Malling Admiral' (owocują latem), 'Autumn Bliss', 'All Gold', 'Joan J' (owocują jesienią)

5 roślin owocowych ***do uprawy w pojemnikach***

Używaj jak największych pojemników, bo wysychają wolniej podczas upałów i na dłużej zapewniają składniki odżywcze. Za sprawą swojej wagi duże gliniane donice są stabilne. Są też bardziej trwałe od pojemników z drewna, choć te ostatnie są tańsze. Możliwość przenoszenia pojemników w różne miejsca i fakt, że można ich zmieścić sporo na niewielkiej przestrzeni sprawia, że ten sposób uprawy to prawdziwa frajda.

Jabłka

Jabłonie na karłowych podkładkach dobrze sprawdzają się w dużych donicach i skrzynkach, o ile są dobrze zasilane i podlewane. Wybierz odmianę samopylną na podkładce 'M9' (do 2,4 m wysokości) lub na nieco bardziej energicznej, ale karłowej podkładce 'M26' (3 m). Pamiętaj, że będą miały stosunkowo krótkie życie, ale można je przesadzać do coraz większych donic z odpowiednim podłożem.
Wypróbuj odmiany deserowe: 'Braeburn', 'Discovery', 'James Grieve'; **do obróbki kulinarnej:** 'Golden Noble', 'Lane's Prince Albert'

Borówki amerykańskie

Popularność tych niewielkich owoców stale rośnie. Uprawiamy je w podłożu do roślin kwasolubnych, nie żałując wody i zasilania. Uprawiaj kilka odmian, aby zapylanie było skuteczne. Dobrze rosną w słońcu lub rozproszonym cieniu i dobrze jest je zasilać wiosną nawozem z wysoką zawartością azotu. Jeśli masz twardą wodę, podlewaj deszczówką.
Wypróbuj odmiany: 'Bluecrop', 'Sunshine Blue', 'Top Hat'

Figi

Niewiele jest tak zmysłowych owoców, jak świeża, jeszcze ciepła od słońca figa jedzona prosto z drzewa. Figi rodzą najwięcej owoców, gdy ich korzenie nie mają za dużo miejsca, dlatego nadają się do uprawy w donicach i skrzynkach w pełnym słońcu. Owoce wielkości ziarnka grochu, które nie spadają z drzewa na zimę, to właśnie te, które potem urosną i dojrzeją [w Polsce figi zimują tylko w pomieszczeniach – red.].
Wypróbuj odmiany: 'Brown Turkey', 'Brunswick', 'White Marseilles'

Agrest

Smakowity w ciastach, dżemach i deserach. Odmiany deserowe są słodsze i można je jeść na surowo. Agrest można uprawiać w postaci piennej i półpiennej na jednym pędzie – tak, aby gałęzie nie dotykały ziemi. Agrest w postaci piennej dodaje wysokości kompozycjom z roślin uprawianych w doniczkach.
Wypróbuj odmiany deserowe: 'Whinham's Industry' (niezawodna odmiana uniwersalna), 'Hinnonmaki Red' i 'Pax'

Truskawki

Truskawki uprawiane w zwykłych lub wielopoziomowych donicach ucieszą cię zaskakująco obfitym plonem, zwłaszcza, jeśli zasadzisz kilka odmian owocujących od początku lata do jesieni. Pamiętaj, aby usuwać długie wąsy i chronić kwiaty przed przymrozkami.
Wypróbuj odmiany wielokrotnie owocujące: 'Aromel', 'Flamenco'; **owocujące w środku sezonu:** 'Sweetheart', 'Talisman'; **późne:** 'Pegasus'

Jabłonie na podkładce karłowej dobrze owocują w dużych pojemnikach

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; TIM SANDALL

Żywopłot ogranicza działanie wiatru, a cień rzucany przez drzewa można nieco ograniczyć, przerzedzając im korony. Miejsca wystawione na północ lub wschód są zwykle zimne i wolno się nagrzewają – lepsze warunki zapewni wystawa południowa lub południowo-zachodnia. Większość drzew owocowych (w przeciwieństwie do krzewów, które zwykle rosną na własnych korzeniach) szczepi się na podkładce, która dobrze utrzymuje je w ziemi i kontroluje ich wigor. Wybierz podkładkę, która będzie odpowiadać wielkości drzewa, jaką chcesz uzyskać (przeczytaj moje zalecenia pod każdym rodzajem owoców).

Rodzaje drzew

Jabłonie, grusze i inne drzewa produkujące owoce, które w branży określa się jako „wysoko zawieszone" – często niezbyt chętnie zawiązują one owoce wyłącznie z własnego pyłku i wymagają zapylania krzyżowego pyłkiem innej odmiany, która kwitnie w tym samym czasie i jest uznana za kompatybilną.

Brzmi to niezwykle skomplikowanie, ale jeśli wybierzesz odmiany określane jako samopylne, jest spore prawdopodobieństwo, że wyprodukują przyzwoite plony samodzielnie, bez potrzeby szukania pomocy u sąsiadów. Istnieją tzw. „drzewa wieloodmianowe", których gałęzie pochodzą od różnych odmian, a kwiaty skutecznie zapylają się krzyżowo i produkują owoce owych odmian. Minusem jest to, że takie drzewo nie produkuje wielu owoców jednej odmiany oraz że tempo wzrostu każdej odmiany jest odrębne, co niekiedy prowadzi do przekrzywienia drzewa w jedną stronę i wymaga starannego cięcia zapobiegawczego. Z tego powodu „drzewa wieloodmianowe" uważane są co najwyżej za ciekawostkę.

Tam, gdzie przestrzeni jest sporo, jabłonie, grusze i śliwy można uprawiać na silnie rosnących podkładkach i stworzyć z nich sad. Jeśli miejsca jest mało, drzewa można uprawiać

eprasa.pl a16cfd6721

5 roślin owocowych ***do dużych ogrodów***

Jeśli masz dużo miejsca, możesz zaszaleć i zasadzić wielkie drzewa, z których jeszcze przez wiele lat będą z radością korzystać kolejne pokolenia. Co powiedziawszy, już jedna duża jabłoń odmiany 'Bramley' lub grusza 'Komisówka' będzie wspaniałym drzewem ogrodowym o pięknych kwiatach i smakowitych owocach.

Jabłka

Jeśli masz miejsce na sad, możesz uprawiać jabłonie na bardziej energicznych podkładkach, które produkują większe drzewa i dają większe plony. Na podkładkach takich, jak 'M25' wyrastają mocne, stabilne drzewa osiągające wysokość 4,5 m.
Wypróbuj cokolwiek! Moje ulubione odmiany to 'Ashmead's Kernel' i 'Egremont Russet' (deserowe), 'Bramley's Seedling' (która często obficie rodzi co drugi rok) i 'Howgate Wonder' (do obróbki kulinarnej)

Wiśnie

Wspaniałe drzewa, o ile uda ci się dobrać do owoców, zanim zrobią to ptaki. Wiśnie odmiany 'Łutówka' to świetny wybór do prowadzenia w postaci wachlarza przy murze z wystawą północną. Wiśnie szczepione na podkładce 'Gisela 5' tworzą niewielkie drzewa (3 m), podkładka 'Colt' daje drzewa średnich rozmiarów (5 m), zaś 'F12/1' największe drzewa (6 m).
Wypróbuj odmiany do obróbki kulinarnej: 'Łutówka' (przy murze); **deserowe:** 'Stella' lub 'Sweetheart' – obfite późne plony

Porzeczki

Dobrze rosną w ogrodach dowolnej wielkości: czarne, czerwone i białe porzeczki to świetny wybór do ogrodu kuchennego, na działkę i do warzywnika. Porzeczki czerwone i białe są zwykle mniej energiczne i wymagają bardziej selektywnego cięcia od czarnej porzeczki, której dla zachowania produktywności trzeba wycinać zimą tylko część starego drewna.
Wypróbuj czarne porzeczki: 'Ben Connan', 'Ben Hope', 'Ben Lomond'; **czerwone porzeczki:** 'Jonkheer van Tets', 'Red Lake'; **białe porzeczki:** 'Blanka', 'White Versailles'

Gruszki

Grusza szczepiona na podkładce 'Quince A' i prowadzona w postaci wachlarza przy bocznej ścianie domu lub rosnąca na rabacie, klombie lub w sadzie będzie miała wystarczająco dużo energii, aby stać się sporym i obficie rodzącym drzewem (2,5 m przy prowadzeniu w formie wachlarza, 4,5 m jako drzewo wolnostojące). Bądź dla niej szczodry, aby tworzyła z gałęzi porządny szkielet już od momentu zasadzenia.
Wypróbuj odmianę 'Doyenne du Comice' – owoce są duże, pękate i soczyste

Śliwki

Tak, jak renklody i lubaszki (z których powstaje pyszny dżem), dojrzałe śliwki są pod koniec lata prawdziwym smakołykiem i można je jeść prosto z drzewa. Zaszczepione na podkładce 'St. Julian A' (do 5 m) można prowadzić w formie wachlarza przy dużym murze. Podkładka 'Pixy' daje nieco mniejsze drzewa – do 3 m.
Wypróbuj lubaszki 'Merryweather'; śliwki 'Victoria' (deserowe), 'Czar' (do obróbki kulinarnej); **renklody** 'Oullins Golden Gage', 'Old Green Gage' (deserowe)

W zależności od odmiany wiśnia może osiągnąć 3-6 m wysokości

na karłowych podkładkach (co zapobiega nadmiernemu rozrostowi) i prowadzić przy podporach. Trzeba wówczas przycinać je, nadając odpowiedni kształt: wachlarza z gałęziami rozłożonymi wzdłuż muru lub płotu, kordonu o pojedynczym pędzie z krótkimi owocującymi pędami bocznymi zwanymi ostrogami, prowadzonego często pod kątem 45° lub palmety, gdzie mamy poziome warstwy gałęzi rozpięte na murze co 30 cm i przycinane w taki sposób, aby produkowały ostrogi.

Na niewielkich działkach dobrze sprawdzą się drzewka, nad którymi można dosłownie przejść. Mają one jedną gałąź prowadzoną w prawo i jedną prowadzoną w lewo ok. 30-45 cm nad ziemią. Gałęzie przycina się tak, aby produkowały ostrogi.

Problem z cięciem

Cięcie może budzić wiele wątpliwości, szczególnie w pierwszych latach życia drzewka i właśnie dlatego uważam, że najłatwiej jest prowadzić drzewa w sposób opisany powyżej, bo wówczas mocujemy jedynie pędy, które chcemy wykorzystać w charakterze szkieletu, a latem skracamy wszystkie pędy boczne do trzech-czterech pąków, aby pobudzić drzewko do produkcji owocujących ostróg. Zimą trzeba jeszcze tylko wszystko uporządkować i to wszystko.

Bez względu na to, jakie owoce chcesz uprawiać, listopad to doskonały czas na sadzenie, bo zarówno młode drzewka wykopane z gruntu, jak i uprawiane w pojemnikach świetnie przyjmują się, gdy znajdują się w spoczynku. Wiosną zaczną gwałtownie rosnąć i roztaczać wokół siebie radosną obietnicę własnych plonów, a z nimi oszczędności finansowych!

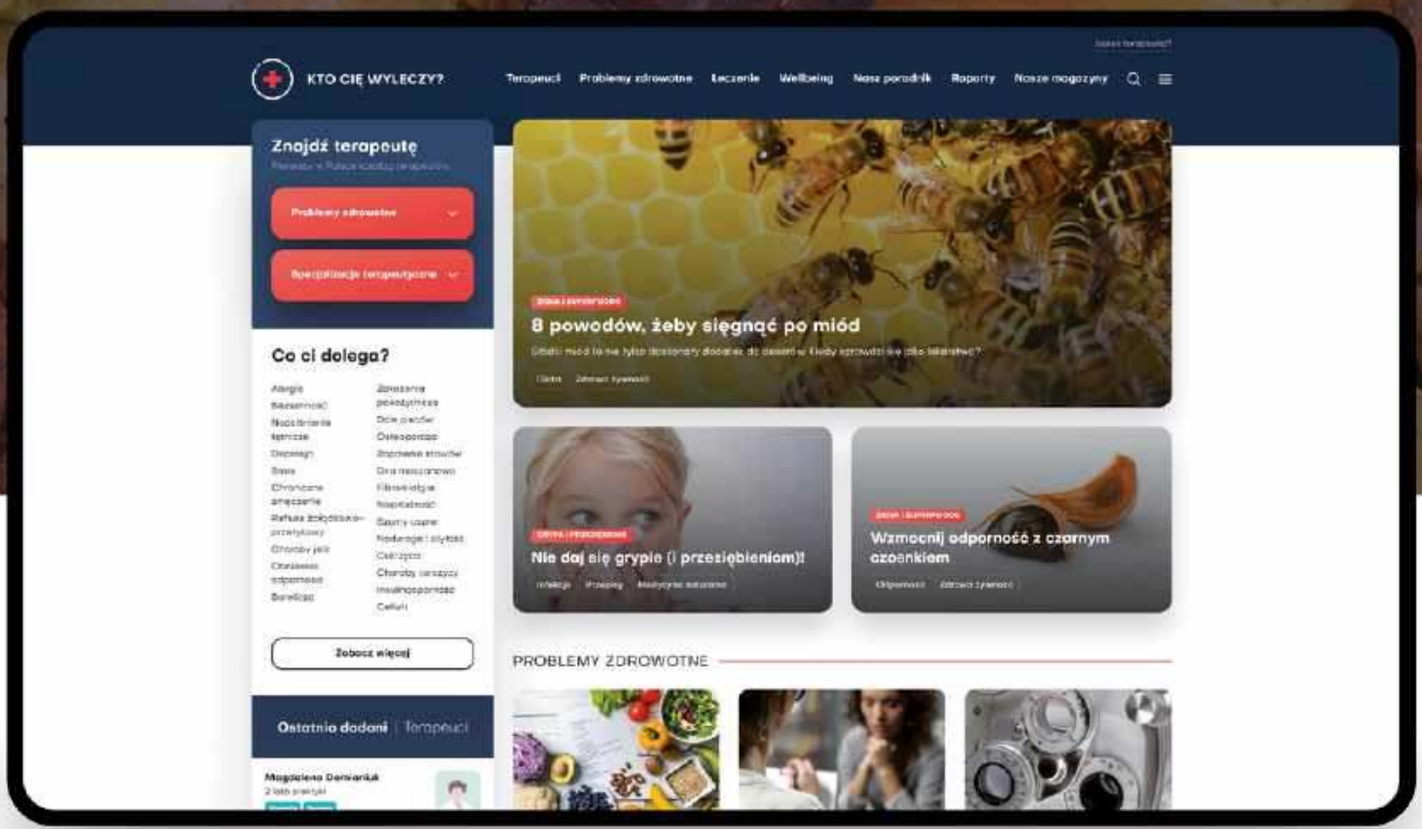
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl a16cfd6721

KTO CIĘ WYLECZY?

Wzmocnij swoją odporność na jesień

Dowiedz się wszystkiego na temat swoich dolegliwości i znajdź terapeutę medycyny naturalnej.

www.ktociewyleczy.pl

eprasa.pl a16cfd6721

Rosnąca miłość **do roślin doniczkowych**

Tworzenie domowej zielonej oazy jest równie satysfakcjonujące jak praca w ogrodzie pod chmurką. **Monty** wyjaśnia, dlaczego rośliny doniczkowe stały się jego nową pasją

Rośliny doniczkowe to obecnie największy, najmodniejszy trend w ogrodnictwie. Jeśli masz ponad 40 lat, zatrzymaj się na chwilę i po prostu to przyjmij. Jeśli przekroczyłeś sześćdziesiątkę, pozbieraj szczękę z podłogi. Już wyjaśniam kontekst – pamiętam, że około 40 lat temu rośliny doniczkowe kojarzyły się jedynie z okropnymi biurami i internatami lub dusznymi pomieszczeniami w domach starszych ludzi, gdzie były smutnym wspomnieniem ogrodów, którymi osoby te nie mogły już się zajmować. Były jednocześnie symbolem tego, czego się nie miało i skarbem samym w sobie.

Jeszcze zaledwie pięć lat temu stanowiły podkategorię ogrodniczej podkategorii – popularną, ale niezbyt istotną. To wszyst-

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl a16cfd6721

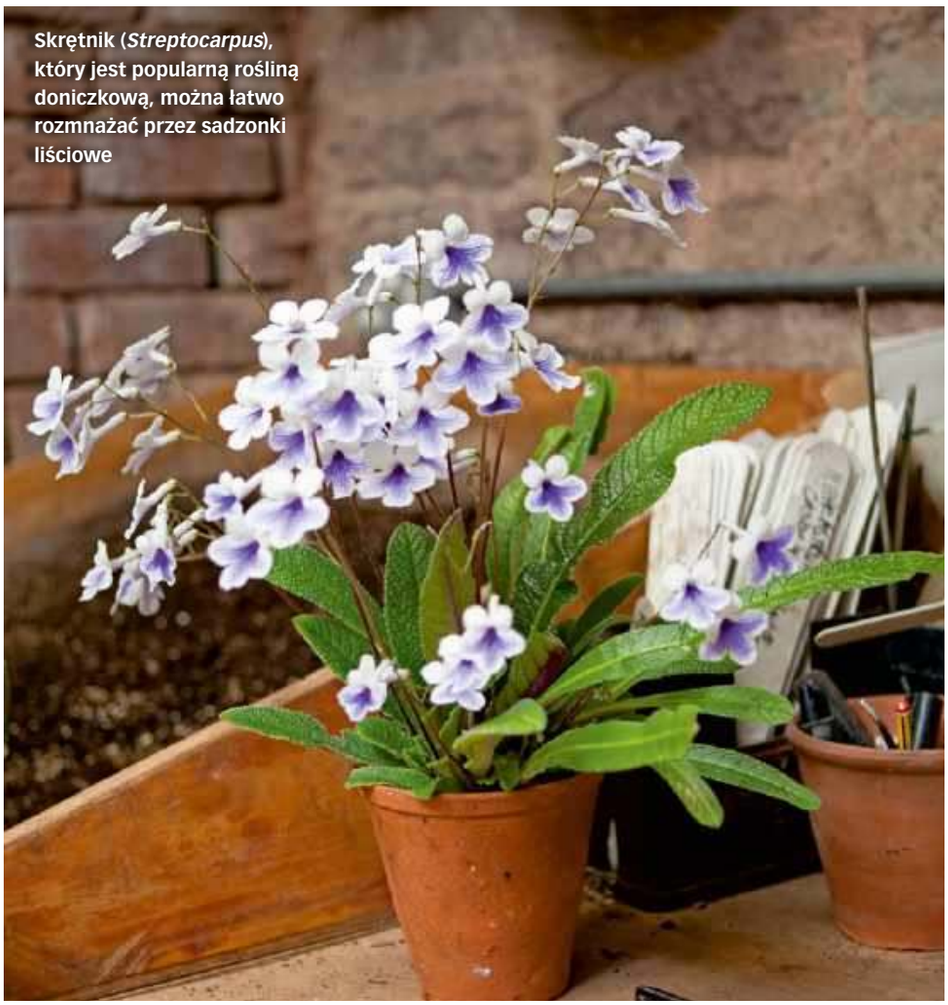
Ćmówki są dobrze przystosowane do centralnie ogrzewanych mieszkań i cieszą nie tylko zielonymi liśćmi, ale też egzotycznymi barwami

ko całkowicie się zmieniło. Wybiła odpowiednia godzina i nadeszły rośliny doniczkowe – z zemstą! Częściowo to po prostu kwestia zmieniającej się mody. Mam już tyle lat, że pamiętam, gdy dalie odmian innych niż 'Bishop of Llandaff', wszystkie pomarańczowe kwiaty i wszystkie trawy uwłaczały naszej godności. Prędzej czy później to, co było na topie w twoich czasach stanie się krzykiem mody, a następnie zniknie. Tak było i tak już będzie.

Ale dzieje się coś jeszcze. Około 30-40 lat temu moje pokolenie – i prawdopodobnie również twoje – miało się nieźle. W latach sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i na początku lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku życie osób wchodzących w dorosły świat było o wiele prostsze. Płacono za naszą edukację, chętni mogli znaleźć pracę i można było spać na kanapie u przyjaciół, dopóki nie znalazło się mieszkania, na które było nas stać – co rzadko trwało dłużej, niż parę tygodni. Gdy dostawaliśmy prawdziwą pracę, kupno domu było najpierw możliwe, a następnie prawie nieuchronne. Nikt z nas nie miał mnóstwa pieniędzy i wszyscy jeździliśmy starymi, zdezelowanymi samocho-

eprasa.pl a16cfd6721

Skrętnik (*Streptocarpus*), który jest popularną rośliną doniczkową, można łatwo rozmnażać przez sadzonki liściowe

dami, ale dla większości z nas pieniądze nigdy nie były prawdziwym problemem. Jakoś sobie radziliśmy, a jeśli wszystko szło we właściwym kierunku, było naprawdę dobrze.

Wtedy i teraz

Kupiłem swój pierwszy dom z dużym ogrodem, gdy miałem 26 lat. Dom był zaniedbany i stał w niemodnej dzielnicy Londynu, ale był to prawdziwy raj. Mój dziadek zmarł, zostawiając mi 7 tysięcy funtów, które wykorzystaliśmy jako wkład własny – jedną piątą kwoty kredytu. Pamiętam, ze moi rodzice byli przerażeni, że w ogóle mamy jakiś kredyt, a co dopiero kredyt na wstrząsającą sumę 25 tysięcy funtów. Ale powiedziano mi, że dom sprzedano niedawno za ponad milion. Którego 26-latka byłoby dziś stać na coś takiego? Obecnie perspektywa posiadania własnego domu z ogrodem w tym wieku jest praktycznie żadna.

I tu na scenę wkraczają rośliny doniczkowe. Właśnie ta grupa wiekowa, o której mowa, mieszkająca we współdzielonych domach i wynajmowanych mieszkaniach, uznała je za swoje. Ci młodzi ludzie nie mogą mieć ogrodów, ale mogą otaczać się żywą zielenią, a nawet kwiatami – i mogą to robić w świetnym stylu. Popłynąłem z tą falą i przez ostatni rok przeszedłem od prawie całkowitego braku zainteresowania dla roślin doniczkowych do kupowania ich w coraz większych ilościach – a teraz mamy ich w Longmeadow całe mnóstwo i dają nam mnóstwo przyjemności.

> Rośliny liściaste emanują spokojną energią, która radykalnie poprawia nasze samopoczucie

Nie można tego robić bezkrytycznie. Brak pomysłu odnośnie roślin doniczkowych w domu wygląda tak samo źle, jak brak pomysłu na ogród. Wypracuj swój styl i idź za tym, co lubisz. Jeżeli uwielbiasz kaktusy, postaw na nie w maksymalnym stopniu. Jeśli chcesz barw, zaopatrz się w storczyki, begonie i inne szalone rośliny. Jeśli o mnie chodzi, nie dojrzałem jeszcze do kwitnących roślin doniczkowych – za bardzo przypominają mi klaustrofobiczny i duszny salonik mojej babci. Ale cały dom aż kipi od zieleni. Rośliny liściaste emanują spokojną energią, która radykalnie poprawia nasze samopoczucie, nawet w bardzo niewielkich przestrzeniach. Zwykle są też mniej wymagające i wiele z nich można pozostawić samym sobie na całe tygodnie.

Fascynacja paprociami

Paprocie są wśród roślin, które najlepiej dostosowały się do niskiego poziomu światła i ekstremalnej wilgotności (np. w łazience)

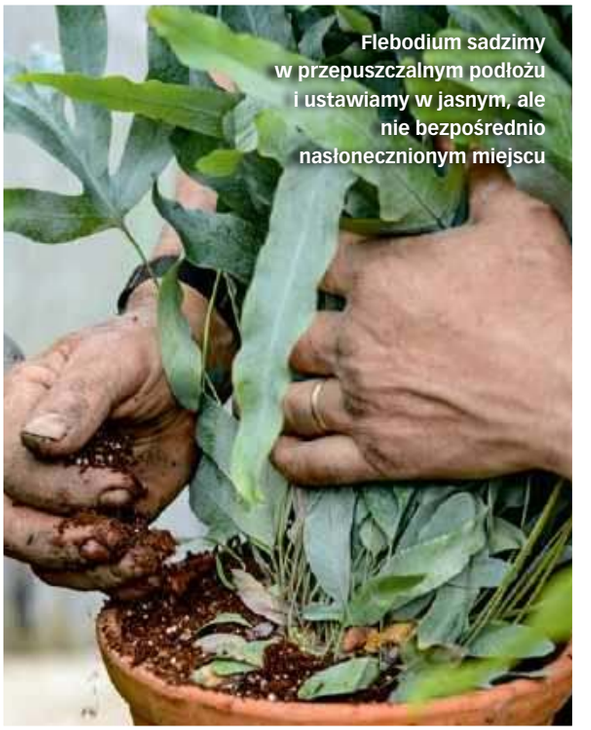
Rośliny takie, jak flebodium (*Phlebodium*), zanokcica (*Asplenium*) czy figowiec lirolistny (*Ficus lyrata*) zapewniają szeroki wachlarz form i odcieni liści

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; JASON INGRAM

eprasa.pl a16cfd6721

Flebodium sadzimy w przepuszczalnym podłożu i ustawiamy w jasnym, ale nie bezpośrednio nasłonecznionym miejscu

lub suszy. Zanokcica gniazdowa (*Asplenium nidus*) – zarówno w swojej typowej wersji, jak i w postaci odmiany 'Crispy Wave' o falujących brzegach liści, ma grube, lśniące liście, które świetnie tolerują przeróżne warunki poza bezpośrednim nasłonecznieniem. Idealne dla niej warunki to stała temperatura ok. 20°C i wysoka wilgotność. Jeśli rośnie poza łazienką, trzeba ją codziennie zraszać – a ręczny spryskiwacz to przydatny sprzęt w uprawie wielu roślin doniczkowych. Latem zanokcicę podlewamy dwa-trzy razy w tygodniu, a zimą mniej więcej raz w tygodniu.

Uwielbiam delikatność niekropienia klinowatego (*Adiantum raddianum*) 'Fragrantissimum'. Żadna inna roślina nie ma tak z pozoru delikatnych liści, a jednak, we właściwych warunkach, jest całkiem odporna. Pochodzi z cienistych tropikalnych i subtropikalnych rejonów Ameryki Południowej i musi mieć stale wilgotne podłoże, dzięki czemu idealnie nadaje się do małych łazienek. Jej korzenie powinny być wilgotne, ale nie mogą stać w wodzie. W praktyce kluczem do szczęścia tej rośliny jest jej zraszanie dwa do trzech razy dziennie. Jeśli brzmi to jak trudne zobowiązanie, zauważcie, że robię to na początku i pod koniec dnia, co jednorazowo zabiera mi jakieś 10 sekund.

Mamy dwa rodzaje nietypowych „paprotek": szparag Sprengera (*Asparagus densiflorus*), który ma wyjątkowe pióropusze liści i szparag pierzasty (*A. setaceus*), o bardziej płaskich liściach. Obydwa lubią temperaturę powyżej 10°C i spryskiwanie (ale brak nadmiernej wilgoci) zimą, a latem wolą być podlewane częściej. Wraz z niekropieniem dodadzą lekkości każdej kolekcji roślin doniczkowych.

Moja ulubiona paproć – a jednocześnie ulubiona roślina doniczkowa – to flebodium

eprasa.pl a16cfd6721

Mech florystyczny wspaniale chłonie wilgoć, dzięki czemu idealnie nadaje się do uprawy falenopsisów (ćmówek)

złociste (*Phlebodium aureum*). Flebodium ma śliczne, niebieskawozielone liście, które dzierży mocno, ale z wdziękiem, z kunsztowną prostotą, jak pięknie ułożoną grzywę. Lubi pewne zaniedbanie. Mam kilka egzemplarzy tej rośliny, a najlepiej ma się ten, który stoi w kącie na komodzie. Podlewam go intensywnie mniej więcej co dwa tygodnie, wstawiając do zlewu. Przed odstawieniem flebodium na stałe miejsce, czekam, aż odcieknie nadmiar wody.

Lekko pierzaste paprocie o cięższych, lśniących liściach wnoszą życie nawet w najciemniejsze zakamarki. Kiedy byłem młodszy, aspidistry były symbolem wszystkiego, co ponure i okropne w wiktoriańskiej i prowincjonalnej Brytanii. Teraz naprawdę je lubię – najlepiej czują się w chłodnych miejscach i są wprost idealne do ciemnych, nieogrzewanych pomieszczeń przy drzwiach wejściowych. Podobnie, jak w przypadku wielu innych roślin doniczkowych, najłatwiej jest je zabić nadmiarem uczucia. Tam, gdzie mają ciemno, chłodno i raczej sucho, żyją całymi latami.

> Jestem entuzjastą, a nie ekspertem. Uprawiam to, co daje mi przyjemność

Monstera dziurawa (*Monstera deliciosa*) stała się banałem biur i domów w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku, ale u nas rośnie w toalecie na parterze. Jest jej tam dobrze. Cały trik polega na tym, żeby nie dopuścić do nadmiernego przesuszenia liści ani przemoczenia korzeni i zapewnić roślinie dobre światło chociaż przez kilka godzin dziennie. *Alocasia watsoniana* radzi sobie dobrze z brakiem bezpośredniego nasłonecznienia, o ile trzymamy ją w cieple i wilgoci. W naszych centralnie ogrzewanych domach największym problemem tych pochodzących z lasów deszczowych roślin jest suche powietrze, ale obfite zraszanie rozwiązuje ten problem, a jeśli wyjeżdżamy, wystarczy postawić przy roślinie miskę z wodą.

Najbardziej lśniącą i tchnącą zielenią rośliną doniczkową tego typu jest figowiec sprężysty (*Ficus elastica*) – kolejny banał lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Zauważyłem, że staje się on ikoną postmodernistycznego stylu retro. Może nawet już nią został.

Jeśli nie masz miejsca na tak ekstrawaganckie liściaste gesty, wypróbuj pieniążka

Monty nie oparł się atrakcyjnym liściom i kwiatom begonii 'Tiger Paws'

(*Pilea peperomioides*). Mamy misę z czterema czy pięcioma doniczkami z tymi roślinami, które tworzą niewielki zakątek pełen zieleni. Podlewam je, gdy liście zaczynają wyglądać na oklapnięte czyli mniej więcej co 10 dni. Podlewając, przekręcaj roślinki, aby nie wypuszczały wszystkich nowych liści w jednym kierunku. Pieniążek produkuje od korzeni mnóstwo młodych roślinek – można je odcinać i wtykać do wilgotnej ziemi, albo nawet wkładać do słoika z wodą, aby wypuściły korzenie. Mniej więcej po miesiącu będzie je można zasadzić do większej doniczki.

Mam też parę zielistek Sternberga (*Chlorophytum comosum*). Jedna z nich rośnie na parapecie w łazience, z którego spływa prawie do samej podłogi, a drugą ustawiliśmy na stole wśród mnóstwa paproci. Obydwa egzemplarze stoją bezpośrednio przy oknie skierowanym na północ, z czym bardzo im dobrze, bo lubią niski poziom światła. Produkują rozłogi, które traktuję jak rozłogi truskawki, mocując je do ziemi w niedużej doniczce, gdzie szybko ukorzeniają się. Można je wtedy oddzielić od rośliny macierzystej, aby rosły niezależnie.

Cały sens mojej kolekcji polega na tym, ze upodobałem sobie rośliny doniczkowe w moim ekstremalnie zaawansowanym wieku jako entuzjasta, a nie ekspert. Uprawiam to, co daje mi przyjemność. Kiedy czytacie te słowa, zapewne mój zbiór roślin jest jeszcze większy i być może idę już w nieco innym kierunku – to część radości. Ale piękne jest to, że każdy, kto ma parapet czy wolny kawałek podłogi wielkości kilkudziesięciu centymetrów kwadratowych może uprawiać roślinę, która mu się podoba i będzie mu dawać mnóstwo uciechy.

Mam nawet begonię 'Tiger Paws'. Myślałem, że nigdy nie polubię i nie będę uprawiał żadnej begonii, ale muszę wyznać, że naprawdę mi się spodobała. Widzicie? Naprawdę można nauczyć starego psa nowych sztuczek!

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl a16cfd6721

Trzymaj psy (i koty) z dala od potencjalnie toksycznych roślin doniczkowych, takich jak ta monstera dziurawa

Chroń zwierzęta przed roślinami

Stwórz szczęśliwy dom dla zwierząt i roślin wraz z przewodnikiem **Pippy Greenwood** po roślinach doniczkowych i kwiatach ciętych, które mogą stwarzać zagrożenie dla twojego psa lub kota

Od zawsze miałam w domu zwierzęta, w dużej mierze odratowane urocze koty, i nie wyobrażam sobie życia bez nich. Bez roślin doniczkowych i kwiatów również nie mogę się obejść. Póki co, odpukać w niemalowane, udaje nam się unikać katastrof, ale wraz z przyjściem niezwykle żywiołowego kociaka, kto wie, co może się wydarzyć? Zwierzęta i rośliny są bardzo ważne, ale zadziwiająca liczba roślin doniczkowych i popularnych kwiatów ciętych jest toksyczna dla kotów i psów.

ZDJĘCIA: GETTY/GYRO

eprasa.pl a16cfd6721

Rośliny doniczkowe, których należy unikać

Oto niektóre rośliny, które mogą skrzywdzić twoje zwierzę

Jeśli masz zwierzęta, warto rozważyć ryzyko, jakie stwarzają rośliny doniczkowe, ale potraktuj ten przewodnik orientacyjnie – wspomniane rośliny i kwiaty to tylko niewielka część, która może skrzywdzić zwierzęta lub nawet spowodować śmierć, więc nie zakładaj, że rośliny, których nie wymieniłam, są bezpieczne. Pamiętaj również, żeby zwracać uwagę na zwierzęta w przypadku wszystkich roślin doniczkowych i kwiatów ciętych, jakie masz w domu.

Objawy i podatność mogą być bardzo zróżnicowane, nie tylko w przypadku kotów i psów ogólnie, ale w przypadku indywidualnych zwierząt i nie zawsze są oczywiste. W razie wątpliwości bezzwłocznie skonsultuj się z weterynarzem.

Zwierzęta i rośliny w harmonii

Pomimo, że niektóre rośliny doniczkowe są niebezpieczne dla zwierząt, te wskazówki pomogą ci zachować szczęście i zdrowie obydwu

- **Upewnij się**, że dokładnie wiesz, które rośliny masz w domu – zidentyfikuj te, których nie znasz.
- **Rozważ** podarowanie tych, które mogą być potencjalnie toksyczne, przyjacielowi lub sąsiadowi, który nie ma zwierząt.
- **Bądź bardzo czujny**, jeśli masz kociaka lub młodego kota, albo szczeniaka.
- **Znudzone zwierzęta** są bardziej narażone na krzywdę, więc zapewniaj im sporo spacerów, czasu na powietrzu i/lub zabawek.
- **W niektórych przypadkach** można umieścić potencjalnie niebezpieczną roślinę poza zasięgiem kota lub psa, ale nigdy nie lekceważ ich determinacji lub umiejętności skakania lub wspinaczki.
- **Jeśli** dostaniesz bukiet lilii lub bukiet, w którym są również lilie, sugeruję, aby oddać te kwiaty, jeśli masz w domu koty. Jeśli pręciki (a także pyłek) zostaną usunięte, ryzyko odrobinę się zmniejszy, ale to kwiat, którego należy unikać.

ZDJĘCIA: GETTY/FEEL PIC, SIAN IRVINE, JFENS, LIGHT FIELD STUDIOS

Cyklamen

Wszystkie części mogą być toksyczne dla kotów i psów, ale cebulka jest najbardziej niebezpieczna, szczególnie dla psów.

Epiremnum złociste (*Epipremnum* spp., w tym *E. aureum*)

Wszystkie części rośliny są toksyczne dla kotów i psów.

Monstera dziurawa (*Monstera deliciosa*)

Wszystkie części mogą być toksyczne dla zwierząt; liście i łodygi są częstą przyczyną problemów.

eprasa.pl a16cfd6721

Aloes

Chociaż znany jest ze swoich leczniczych i terapeutycznych właściwości dla ludzi, aloes może być silnie toksyczny dla kotów i psów.

Amarylis (*Hippeastrum*)

Wszystkie części, szczególnie cebulki, są toksyczne (łagodnie lub umiarkowanie) dla kotów i psów.

Figowiec benjamina (*Ficus benjamina i inne fikusy*)

Wszystkie części tej rośliny mogą być łagodnie toksyczne dla kotów i psów.

Kalanchoe (*Kalanchoe blossfeldiana*)

Wszystkie części mogą być toksyczne dla kotów i psów.

Difenbachia (*Dieffenbachia*)

Toksyczna dla kotów i psów, szczególnie po pogryzieniu liści lub łodyg.

Kroton (*Codiaeum variegatum*)

Wszystkie części tej rośliny mogą być łagodnie toksyczne dla kotów i psów.

ZDJĘCIA: GETTY/LENANET, PEKKA NIKONEN, PITER1977, SANTJE, WATCHA, TIM SANDALL

eprasa.pl a16cfd6721

Szeflera drzewkowata (*Schefflera arboricola*)
Wszystkie części tej rośliny mogą być toksyczne dla kotów i psów.

Sagowiec wygięty (*Cycas revoluta*)
Wszystkie części tej rośliny mogą być szkodliwe dla kotów i psów.

Dracena obrzeżona (*Dracaena marginata* i inne *Dracaena*)
Wszystkie części tej popularnej rośliny doniczkowej mogą być toksyczne dla kotów i psów.

Psianka (*Solanum pseudocapsicum*)
Wszystkie części – szczególnie owoce – mogą być toksyczne dla kotów i psów.

Poinsecja (*Euphorbia pulcherrima*)
Wszystkie części tej świątecznej rośliny są toksyczne dla kotów i psów.

Azalia (*Rhododendron*)
Wszystkie części tej rośliny mogą być toksyczne dla kotów i psów.

Zwierzęce SOS

Jeśli twój kot lub pies skubał, gryzł lub zjadł toksyczną roślinę lub kwiaty cięte, objawy i podatność mogą być bardzo zróżnicowane. Czynniki takie, jak wiek, waga ciała i ogólne zdrowie mogą mieć spory wpływ, jak i ilość spożytych lub pogryzionych roślin – a ty możesz nawet nie wiedzieć, ile zostało zjedzone. Z pewnością zorientujesz się, że coś jest nie tak (np. opuchlizna lub podrażnienie skóry wokół pyszczka), ale nie zawsze jest to oczywiste (problemy z sercem lub zawroty). Jeśli masz jakiekolwiek wątpliwości, jak najszybciej skonsultuj się z weterynarzem. Niektóre objawy nie pojawią się od razu i najlepiej jest zachować ostrożność.

ZDJĘCIA: GETTY/ARTURKO, DROPSTOCK, KATHRYN8, MARCO VENTURINI AUTIERI, ODDONATTA, SHUTTEROK, WYLIUS

eprasa.pl a16cfd6721

Kwiaty cięte, których należy unikać

Rozsądnie jest usunąć niektóre z tych kwiatów ciętych z bukietu

Lilie (*Lilium*)
Wszystkie części, szczególnie pyłek, są toksyczne dla kotów i psów, ale dla kotów szczególnie. Nawet woda w wazonie może być toksyczna.

Tojad (*Aconitum napellus*)
Wszystkie części tej rośliny mogą być toksyczne lub śmiertelne dla kotów i psów.

Goździki (*Dianthus*)
Wszystkie części mogą być toksyczne dla kotów i psów.

Chryzantemy
Wszystkie części większości gatunków mogą być toksyczne dla kotów i psów, a w szczególności *Chrysanthemum* spp. i *Dendranthema* spp.

Szparag Sprengera
Wszystkie części mogą być toksyczne dla kotów i psów, a w szczególności *A. densiflorus* i *A.setaceus*.

ZDJĘCIA: GETTY/DYNAMIC GRAPHICS, TAMARA KULIKOVA, SCISETTIALFIO, TARP MAGNUS

eprasa.pl a16cfd6721

9%

osób w Anglii regularnie spotyka jeże w swoim ogrodzie

60%

pytanych w Szkocji nie widziało jeża w swoim ogrodzie w ciągu ostatniego roku

Dawniej jeże nazywano po angielsku „urchins" zamiast „hedgehogs". W końcu nazwą „sea urchins" (dosł. morskie jeże) nazwano jeżowce.

75%

z was uważa, że powinniśmy zrobić wszystko, co w naszej mocy, aby uratować jeże przed wyginięciem

RATUJMY NASZE JEŻE

Nasza ankieta*, z której wyłania się portret najbardziej lubianego gościa ogrodów w Wielkiej Brytanii, podpowiada, dlaczego wszyscy powinniśmy starać się pomóc jeżom

Katastrofalny spadek liczebności jeży w Wielkiej Brytanii – z 36,5 miliona w latach 50. XX wieku do ok. 1,5 miliona obecnie – od dawna jest zmartwieniem brytyjskich ogrodników. Według naszego nowego badania* prawie połowa Brytyjczyków wolałaby ratować przed wyginięciem jeże niż inne gatunki, takie jak wróbel zwyczajny czy wiewiórka pospolita. Chociaż Brytyjskie Towarzystwo Ochrony Jeży† sugeruje, że w miastach spadek liczebności zaczyna hamować, to wiejskie populacje jeży nadal się zmniejszają. Dlatego utrzymuje się ogólna tendencja spadkowa – jeże znikają z naszych ogrodów i wsi.

Ogólna sytuacja

Nocny tryb życia i samotnictwo jeży utrudniają określenie ich liczebności. W niektórych miejscach jeże wydają się powszechne, a nawet pospolite – szczególnie na obrzeżach wsi i miasteczek. Jednak pośród pól uprawnych mogą nie występować wcale. Ponad połowa ankietowanych w Anglii nie widziała jeża w swoim ogrodzie w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 16 % nie widziało tam jeża nigdy. Co bardziej niepokojące, tylko dziewięć procent ankietowanych z Anglii regularnie spotyka jeże w swoich ogrodach. Komentarze takie, jak: „Widziałem odchody jeży, ale nie tak wiele, jak kiedyś" sugerują, że spadek liczby wizyt tych zwierząt jest zauważalny.

W Szkocji 60% pytanych nie widziało jeża w swoim ogrodzie w ciągu ostatniego roku. To niepokojące, że zaledwie garstka (6% pytanych) widuje jeże regularnie. Tylko 14% widuje je „czasami". Podobnie jak w Anglii, 19% mieszkańców Szkocji nigdy nie widziało jeża w swoich ogrodach.

W Walii jest najwyższy odsetek osób, które nigdy nie widziały jeża w swoim ogrodzie. Wynosi on 24%. 56% pytanych z tego regionu nie widziało jeża u siebie w ciągu ostatniego roku. Jednak liczba tych, którzy regularnie spotykają jeże w swoich ogrodach, jest w Walii najwyższa. Odsetek takich odpowiedzi to 10%. Być może jeże radzą tam sobie lepiej, niż w innych regionach. Doświadczenia ankietowanych z Irlandii Północnej są podobne do tych z Walii. 56% pytanych nie widziało jeża w swoim ogrodzie od roku, zaś 23% – nigdy. Niestety, podobnie jak w Szkocji, tylko 6% ankietowanych w Irlandii Północnej zauważyło regularne odwiedziny jeży.

TEKST: NIC WILSON. ZDJĘCIE: NATIONAL PICTURE LIBRARY/KLEIN & HUBERT
*REPREZENTATYWNA PRÓBA 2000 BRYTYJCZYKÓW, UCZESTNIKÓW ANKIETY BBC GARDENERS' WORLD MAGAZINE WS. JEŻY Z GRUDNIA 2019 R.
†ANKIETA „STAN BRYTYJSKIEJ POPULACJI JEŻY 2018"
ZDJĘCIE: ALEXAS_FOTOS / PIXABAY

eprasa.pl a16cfd6721

Zauważenie jeża jest bardziej prawdopodobne w nocy

40%

osób w Wielkiej Brytanii obserwuje i pomaga jeżom oraz wypatruje ich nocą

Spośród tych, którzy widzieli jeże w swoich ogrodach, w Anglii, Szkocji i Irlandii Północnej zaskakujące 60% widziało je w ciągu dnia, a w Walii – ponad 50%. Jednak regularne obserwacje jeży w ciągu dnia są rzadkie. W Anglii i Walii tylko 10% osób, których ogrody są odwiedzane przez jeże, widuje je regularnie w ciągu dnia, a w Szkocji i Irlandii Północnej – tylko 6%.

W Wielkiej Brytanii panuje zgoda (75%), że powinniśmy zrobić wszystko, co w naszej mocy, aby uratować jeże przed wyginięciem. Przyczyn spadku liczebności jeży upatruje się w budowie dróg, stosowaniu pestycydów, zmniejszaniu się powierzchni zielonych nieużytków i braku dzikich części ogrodów, odpowiednich na siedliska.

Komentarze ankietowanych wskazywały również na problemy spowodowane brukowaniem i betonowaniem podwórek, powszechnym grodzeniem, powstawaniem osiedli i użyciem ogrodzeń z paneli zamiast siatki, w której były otwory.

Każdy może pomóc

Tiggywinkles, brytyjska organizacja prowadząca szpital dla dzikich zwierząt, informuje, że „każdy jeż przebywający poza schronieniem w ciągu dnia prawdopodobnie ma kłopoty" i powinien zostać przewieziony do specjalistycznego ośrodka. Wyjątkiem są ciężarne samice zbierające materiały na gniazdo oraz samice poszukujące pożywienia i wody, gdy ich młode śpią. Spośród ankietowanych 30% uznało, że wie, co zrobić, gdy znajdą chorego jeża, a prawie połowa chciałaby dowiedzieć się, jak pomóc. Jeśli zauważysz jeża w ciągu dnia i masz wątpliwości co do jego stanu zdrowia, skontaktuj się z organizacją Tiggywinkles (www.sttiggywinkles.org.uk) lub Brytyjskim Towarzystwem Ochrony Jeży (www.britishhedgehogs.org.uk). Możesz również odwiedzić ich strony internetowe, aby uzyskać więcej porad, jak pomóc jeżom w potrzebie.

Dobra wiadomość: znaczna część Brytyjczyków już jest zaangażowana w obserwowanie jeży i pomaganie im: 40% aktywnie wypatruje jeży nocą. Najwyższy odsetek wieczornych obserwatorów jest w Irlandii Północnej (49%). W Anglii 13% obserwatorów ustawiło kamery, aby nagrać wizytę jeża, a prawie 30% ankietowanych z Anglii, Szkocji i Walii regularnie zasiada w ogrodzie po zmroku lub przed świtem, aby zobaczyć tego nieuchwytnego ssaka.

Jednak jeże mogą dostać się do ogrodów, aby się pożywić, gniazdować lub hibernować, tylko, jeśli istnieją luki w ogrodzeniu umożliwiające im dostęp. Dla zwierzęcia, które przemieszcza się o 2 km każdej nocy od marca do listopada, bariery stworzone przez człowieka – takie, jak drogi, linie kolejowe, mury czy ogrodzenia – stanowią poważny problem.

To właśnie okazja, w której ogrodnicy mogą pomóc jeżom: powinni zapewnić im wstęp do ogrodów przez tworzenie otworów w murkach i płotach. Na szczęście tylko 21% ankietowanych w Wielkiej Brytanii ma ogrodzenia, które uniemożliwiają jeżom wejście do ogrodu. W Szkocji tylko 11% pytanych stwierdziło, że jeże nie mogą dostać się na ich posesje, a 50% wcale nie ma płotu ani muru wokół swojej działki. W Anglii, Walii i Irlandii Północnej około 60% badanych posiada ogrodzenia, ale ponad połowa z nich ma otwory umożliwiające wejście.

21%

z was ma murki lub płoty, które uniemożliwiają jeżom wchodzenie do waszych ogrodów

Dlaczego niektóre ogrody nie są dostępne dla jeży i jak możemy to zmienić? Powody różnią się w zależności od regionu. W Anglii 30% osób, do których ogrodów jeże nie mają obecnie dostępu, czułoby się skrępowane, rozmawiając z sąsiadami o wycinaniu dziur w ogrodzeniach. Kolejne 30% uznało robienie otworów za niepraktyczne. Ostatnie 30% było gotowe omówić tę kwestię z sąsiadami. W Szkocji i Walii ludzie chętniej rozmawialiby z sąsiadami – odpowiednio 22% i 29% stwierdziło, że czułoby się nieswojo rozmawiając o dziurach dla jeży. W Irlandii Północnej odsetek ten wyniósł zero! Aż 83% ankietowanych w Irlandii Północnej, których ogrody nie są teraz dostępne dla jeży, uznało, że może porozmawiać z sąsiadami o rozwiązaniach problemu. To dobrze wróży jeżom w tym regionie.

ZDJĘCIA: GETTY/PAUL HOBSON, NATURE PICTURE LIBRARY

eprasa.pl a16cfd6721

Zapewnij jeżowi dom, aby przyciągnąć go do ogrodu

83%

pytanych w Irlandii Północnej jest gotowe rozmawiać z sąsiadami o tworzeniu dziur w płotach dla jeży

JAK TY MOŻESZ POMÓC

1 Posadź żywopłot

Żywopłot jest idealnym siedliskiem dla jeży. Umożliwia łatwe przemieszczanie się między ogrodami. Pod żywopłotem gromadzą się liście, a wśród nich jeże mogą żerować, hibernować i wychowywać młode.

2 Wytnij otwory w ogrodzeniu

Jedną z najlepszych rzeczy, jakie możesz zrobić dla jeży, jest umożliwienie im wstępu do ogrodu. Po prostu wytnij otwór o wymiarach 12 cm x 12 cm w dolnej części ogrodzenia. Jeśli masz duży ogród, rozważ wykonanie dziur w kilku miejscach.

3 Dostosuj oczko wodne

Upewnij się, że brzegi oczka nie są strome, aby jeże mogły bezpiecznie podchodzić do brzegu i wracać. Inne rozwiązania to sieć z grubych linek lub kłoda wpuszczone do oczka z jednego brzegu. Jeże mogą używać takiej konstrukcji jak drabinki.

4 Sprawdź przed koszeniem

Zapobiegaj obrażeniom i śmierci zwierząt. Sprawdź, co kryje się w wysokiej trawie, zanim włączysz kosiarkę lub podkaszarkę. Jeśli znajdziesz jeża, przenieś go z dala od niebezpieczeństwa w ustronne miejsce.

5 Nie używaj środków przeciwko ślimakom

Mówi się, że granulki fosforanu żelaza nie szkodzą jeżom. Jednak zabijanie ślimaków to ograniczanie jeżom dostępu do pokarmu. Unikajmy używania trucizn na ślimaki – jeż pomoże kontrolować ich liczebność.

6 Wystaw zapas karmy

Jeże mogą żywić się karmą dla psów lub kotów na bazie mięsa, najlepiej kurczaka lub indyka. Unikaj zostawiania pieczywa i mleka – to produkty, które odwadniają, więc mogą zabić jeża.

7 Zapewnij gałązki i liście

Stos liści i gałęzi pozostawiony w zacisznym zakątku ogrodu tworzy idealne siedlisko dla jeży. Zapewnia im ciepłe, suche i ustronne miejsce do gniazdowania i hibernacji.

8 Sprawdzaj ogniska

Rozłóż i złóż z powrotem stos do spalenia tuż przed rozniecaniem ognia albo zapal go tego samego dnia, w którym go zbudowałeś. Dzięki temu jeże ani inne dzikie zwierzęta nie będą mogły wkraść się do środka.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/RICHARD BOWLER, RALF GEITHE, STEPHEN SHEPHERD; TIM SANDALL

eprasa.pl a16cfd6721

GDZIE DOM WIRTUALNY STAJE SIĘ REALNY

Dwoje rywalizujących ze sobą architektów wykorzystuje wirtualną rzeczywistość do zaprezentowania projektów renowacji domu. Który z nich zostanie realizowany?

Nowy wymiar remontu

Wtorki 20:55

BBC lifestyle

facebook.com/BBCLifestyle

eprasa.pl a16cfd6721

Dyskretnie umieszczona w ogrodzie budka lęgowa zapewni jeżowi bezpieczną hibernację

Jak...

zbudować budkę lęgową dla jeża

Budując schronienie dla jeży zapewnimy im idealne miejsce do hibernacji i wychowania młodych. Istnieje wiele modeli budek do kupienia, ale łatwo zrobić własną. Potrzeba drewnianej skrzynki, do której przymocowujemy tunel wejściowy. Następnie konstrukcję umieszczamy w zacisznym zakątku ogrodu i czekamy, aż zajmą ją zwierzęta. Używajmy czystego, surowego drewna, ponieważ środki do jego konserwacji mogą szkodzić jeżom.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

- Drewniana skrzynka o wymiarach ok. 60 x 40 x 30 cm
- 4 deseczki z surowego drewna o wymiarach 12 cm x 2 cm
- Drewniane listewki o wymiarach 2 x 12 cm
- Gwoździe i młotek
- Piła do drewna
- Wiertarka i grube wiertło do drewna lub otwornica
- Wąż ogrodowy o długości 1 m
- Plastikowa folia
- Suche liście / gazeta

1 **Wykonaj** tunel, zbijając razem cztery drewniane deseczki, tak aby wejście miało wymiary 12 cm x 12 cm na każdym końcu.

2 **Użyj** piły, aby wyciąć otwór wejściowy o wymiarach 12 cm x 12 cm w drewnianej skrzynce. Zamocuj tunel naprzeciw otworu wejściowego za pomocą listewek.

3 **Wywierć** otwór w ściance skrzyni. Przeprowadź przez niego wąż ogrodowy, aby zapewnić wentylację.

4 **Zapewnij** budce wodoodporność, okrywając ją folią. Wypełnij ją liśćmi i gazetami. Następnie umieść pod żywopłotem lub kupką liści.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

Przyślij zdjęcia swojej budki lęgowej dla jeża na ***listy@magazyngardenersworld.pl***

eprasa.pl a16cfd6721

Jak...

Zbudować domek dla małych owadów

W twoim ogrodzie jest mnóstwo siedlisk dla owadów i innych małych stworzeń, a każde z nich przyciąga inne gatunki. Staw, stosy polan i pryzmy kompostowe dają różnym stworzeniom schronienie, pożywienie, a nawet miejsca do zimowego odpoczynku.

Jeśli chcesz pomóc naturze, spróbuj zrobić ten prosty domek dla owadów. Jeśli zawiesisz go na płocie, gałęzi drzewa, pergoli lub szopie, wkrótce zamieszka w nim wiele pożytecznych stworzeń, w tym pająki, biedronki i pszczoły samotnice.

Lista materiałów

- ★ Drewniana deska pocięta na sześć części (cztery 10 cm x 15 cm i dwie 10 cm x 10 cm)
- ★ Gwoździe
- ★ Piła i młotek
- ★ Gałązki, kawałki bambusa lub inne, puste łodygi roślin
- ★ Kawałki większych gałęzi z wywierconymi na końcu otworami (opcjonalnie)

1 **Odetnij** z deski cztery części (10 cm x 15 cm każda) na boki i dach domku oraz dwie (10 cm x 10 cm) na podstawę i wewnętrzną półkę. Ustaw pionowo podstawę i przybij boki pod kątem prostym.

2 **Przymocuj** wewnętrzną półkę około 5 cm poniżej górnej krawędzi bocznych ścianek. Następnie przymocuj elementy dachu tak, aby wystawały na kilka centymetrów poza ścianki domku.

3 **Potnij** gałęzie oraz puste łodygi bambusa i rabatowych bylin na krótkie odcinki, po czym wypełnij nimi domek. Jeśli chcesz, użyj też kawałków większych gałęzi z wywierconymi otworami.

4 **Umieść** w ogrodzie kilka różnych domków dla owadów wieszając je przy pergolach i ogrodzeniu. Najlepsze są osłonięte miejsca, ale nie ukrywaj domków zbyt dobrze – w przeciwnym razie nawet owady ich nie znajdą.

eprasa.pl a16cfd6721

eprasa.pl a16cfd6721

10 sposobów na to, by pomóc dzikiej faunie przetrwać zimę

Pomóż ptakom, ssakom, płazom i owadom przetrwać zimę, stosując te proste zasady – radzi **Kate Bradbury**

1 Stwórz środowisko naturalne

Ułóż patyki, liście i polana dla owadów, ssaków i płazów, aby miały się gdzie schronić. Możesz ukryć je za rabatą lub wykorzystać je jako ozdobę ogrodu. Ptaki, takie jak kosy, strzyżyki i rudziki, będą szukać w nich pożywienia. Unikaj palenia ogrodowych śmieci, ponieważ z pewnością spalisz również owady.

2 Zostaw obszar z długą trawą

Długa trawa zapewnia schronienie dla wszystkich gatunków, od gąsienic i chrząszczy w poszyciu, po myszy i jeże pośród łodyg. Nie potrzebujesz dużego obszaru – wystarczy nawet metr kwadratowy.

3 Nie ruszaj rabat

Oczyszczaj rabaty wiosną, a nie jesienią. Owady, takie jak biedronki, schowają się w główkach nasiennych i pustych łodygach, wykorzystując bezpieczne, suche schronienie. Szczygły i wróble będą żywiły się nasionami roślin, między innymi chabrów, szczeci i lawendy.

e...a.pl a16cfd6721

4 Oczyść oczko wodne teraz

Liście i inne szczątki uwalniają gazy, gdy się rozkładają, a jeśli zostaną w sadzawce, mogą zabić żaby zimujące na dnie. Oczyszczając teraz oczko wodne ze szczątek, zapobiegniesz nagromadzeniu się gazów, które mogą się pojawić wraz z formowaniem się lodu zimą. Przejrzyj liście w wiaderku z wodą zanim wrzucisz je na kompost i przełóż dziką faunę z powrotem do sadzawki.

5 Dokarmiaj ptaki

Ptaki nie hibernują, więc muszą szukać jedzenia w zimowe miesiące. Jeśli nie masz krzewów lub drzew z owocami, teraz jest najlepszy czas na to, by je posadzić – kalina, jarzębina, głóg i irga będą idealne. Równie ważne jest zapewnianie dodatkowego pokarmu. Wybierz orzechy arachidowe, ziarna słonecznika i tłuszcz zwierzęcy. Im więcej kalorii, tym lepiej, ponieważ dostarczą ptakom więcej energii potrzebnej do przetrwania zimnych nocy.

6 Poukładaj worki ogrodowe w kącie

Zamiast wysypywać podłoże na rabaty i zawiązywać worki, ułóż je jedne na drugich w kącie ogrodu. Żaby lubią wilgotne warunki i mogą zakopać się w podłożu.

7 Zapewnij źródło świeżej wody

Ptaki potrzebują nie tylko pożywienia, ale też wody do picia i kąpieli. Spraw, aby twoja sadzawka nie zamarzała, wrzucając na jej powierzchnię piłeczki pingpongowe i regularnie wymieniaj wodę w poidełkach dla ptaków.

8 Podaruj jeżom budkę

Jeśli jeże odwiedzają twój ogród, istnieje duża szansa, że skorzystają z budki dla jeży. Ustaw ją w najcichszej części ogrodu, najlepiej w cieniu, i wypełnij sianem lub słomą, aby była wygodna. Otocz ją polanami, aby wyglądała naturalnie.

9 Nie przerzucaj kompostu

Kompost zapewnia suche, niezamarzające środowisko, między innymi dla trzmieli i jeży. Unikaj przerzucania lub opróżniania kompostu do kwietnia. Jeśli go przerzucisz, usuń odpady rękoma, wkładając grube rękawice, zamiast widłami, które mogłyby skrzywdzić szukające tam schronienia zwierzęta.

POZNAJ więcej sposobów na pomaganie dzikiej faunie na **www.gardenersworld.com/wildlife**

10 Unikaj przekopywania ziemi

Wiele gatunków, takich jak trzmiele, ćmy, żaby, traszki i padalce, zakopują się w ziemi, aby przezimować. Przekopywanie ziemi może je odkryć i przeszkodzić im. Jeśli je znajdziesz, przełóż je na kompost, delikatnie je przykrywając, aby mogły się ponownie zakopać. Nie zamykaj pojemników z kompostem, aby trzmiele mogły wylecieć.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/ ARTERRA, RODOLFO PARULAN JR, MICHELLE STILL; TIM SANDALL.

eprasa.pl a16cfd6721

Twój miesiąc dzikiej przyrody...

W ogrodzie zapada cisza. Lata w nim jeszcze kilka pszczół, w słoneczne dni gdzieś zabzyczy królowa trzmieli, a w kwiatach bluszczu dostrzeżesz późną, niewielką, w kolorze szylkretu lub czerwieni rusałkę admirał. Bzygowate zjawią się na ostatnie w tym roku zbiory nektaru, a rudziki i kosy z werwą poucztują wśród jarzębinowych jagód i jabłkowych spadach wśród traw. Jeśli teraz zasadzisz więcej owocowych drzew – takich jak jarzębina, głóg, czy jabłonie – kolejnej jesieni zjawi się u ciebie mnóstwo ptaków. Wiele drzew zgubiło już liście, więc nie marnuj czasu i zgrab je do worków lub skrzynek. Użyjesz ich w przyszłym roku do ściółkowania granic ogrodu. O tej porze roku ściółkowanie ożywia glebę i zapewnia ptakom pożywienie – krocionogi, chrząszcze i larwy żyjące w kopczykach liści to wspaniała powitalna przekąska.
Tekst: Kate Bradbury

Droździki przylatują jesienią i chętniej spędzają zimę tutaj, niż w ich rodzinnych i znacznie chłodniejszych stronach w Islandii, Skandynawii i Rosji. Najmniejsze spośród drozdów, są przeważnie brązowe z kremowym paskiem nad i pod oczami. Łatwo je dostrzec, dzięki czerwono-pomarańczowym łatkom pod skrzydłami. Przylatują nocą, w luźnych stadach, wydając delikatne nawołujące dźwięki podobne do ćwierkania. Droździki z Islandii chętnie zimują w Szkocji i Irlandii. Te z Rosji i Skandynawii zatrzymują się na zimę w Anglii. Islandzkie różnią się nieco upierzeniem od tych ze Skandynawii – są nieco ciemniejsze. Ich liczebność zależy od okresu lęgowego i dostępności pokarmu. Także podczas podróży wiele ptaków tonie w morzu podczas burz. Przemieszczają się w dużych stadach i żerują obok innych ptaków, takich jak kosy, szpaki czy kwiczoły. Żywią się jagodami i owocami, które spadły z drzew. Preferują jabłka. Na wiosnę wracają w rodzinne strony, gdzie budują gniazda. Bardzo niewiele osobników pozostaje na okres lęgowy w Szkocji.

Wypatruj także...

- Ostatnich z tegorocznych motyli. Rusałki admirała, pawiki i pokrzywniki będą szukać nektaru na późno kwitnących roślinach w ostatnich promieniach słońca.
- Ważki, niektóre nadal skrzydlate będą odpoczywać nad brzegiem oczka wodnego lub polować tam na owady.
- Jemiołuszek. Małe, czerwono-brązowe ptaszki o czarnych gardziołkach i oprawach oczu, z żółto-białymi skrzydłami, będą szukać jagód na irdze lub jarzębinie.

Nie przegap...

Narodowy Tydzień Drzewa – 23 listopada – 1 grudnia. Święto początku zimy i sezonu sadzenia drzew. Dowiedz się, jak wziąć w nim udział i zaangażuj się. Odwiedź stronę **www.treecouncil.org.uk/Take-Part/National-Tree-Week**

ZDJĘCIA: TIM SANDALL; NATUREPL/ALAN WILLIAMS; MIKELANE45/DEPOSITPHOTOS

eprasa.pl a16cfd6721

Droździk zimuje w Wielkiej Brytanii, uciekając z północnych terenów lęgowych

Shutterstock.pl/a16cfd6721

PRZYCINAJ jak zawodowiec!

Przycinanie może być zniechęcające, ale jest łatwiejsze, niż myślisz. **David Hurrion** przedstawia proste zasady, jak robić to dobrze

Regularne cięcie roślin o zdrewniałych pędach ma na nie korzystny wpływ z kilku powodów. Pomaga ograniczyć wielkość i nadać dobrą formę, zapewnia im zdrowie i silny wzrost, pobudza do kwitnienia i lepszego plonowania, a także umożliwia nadawanie roślinom dekoracyjnych kształtów.

Ale chociaż istnieje wiele powodów, żeby ćwiczyć sztukę cięcia, wielu ogrodników jest tym tak onieśmielonych, że poprzestają na przerośniętych krzewach i drzewach, które nie wyglądają najlepiej. Może to prowadzić do okazjonalnego cięcia wykonywanego tylko wtedy, gdy rośliny wyrosną z przydzielonej im przestrzeni albo zablokują sznur na pranie, bramę lub drzwi samochodu! Zamiast tego powinieneś profilaktycznie ciąć swoje rośliny, zajmując się nimi przed pojawieniem się problemów i przycinać tak, aby uzyskać pożądany efekt.

Charakterystyczne oznaki, po których można poznać, że drzewko ozdobne, owocowe, krzew czy pnącze nigdy nie było przycinane to długie, tyczkowate pędy i obwisły kształt. Nieprzycięte rośliny zdrewniałe będą nadal rosły, drewniejąc u podstawy. W przypadku bujnie rosnących gatunków, które wydają dużo nowych pędów od ziemi, otrzymasz gęstą plątaninę łodyg przypominających bardziej ptasie gniazdo niż roślinę ogrodową. Ich produktywność również spada, ponieważ zmniejsza się ilość kwiatów i owoców, a wzrasta liczba cienkich, patykowatych i bezużytecznych pędów.

Już sam brak cięcia rodzi wystarczająco dużo kłopotów, ale nieprawidłowe przycinanie może być równie niekorzystne. Cięcie w niewłaściwym miejscu może prowadzić do zamierania pędów i nieatrakcyjnego kształtu, podczas gdy cięciem w niewłaściwej porze roku można usunąć wszystkie rozwijające się pąki kwiatowe i sprawić, że roślina będzie bardziej podatna na uszkodzenia mrozowe lub szkodniki i choroby. Cięcia muszą być wykonane nie tylko we właściwym miejscu, ale także czysto i starannie, aby uniknąć uszkodzenia rośliny.

Ale zanim ze zmartwieniem przygryziesz swoje zielone paznokcie i ukryjesz sekatory z tyłu szopy, zdobądź się na odwagę: większość roślin szybko wybacza i odrasta, nawet jeśli przytniesz wszystko nie tak, jak trzeba. Dzięki naszym prostym wskazówkom odkryjesz wiele sposobów na udoskonalenie swojej techniki cięcia, a co za tym idzie, na lepszy ogród.

Zasady cięcia

Cięcie w odpowiednim miejscu pomoże roślinie radzić sobie z ranami i dobrze je zagoić. Silnie rosnące krzewy, pnącza i drzewa są bardziej wyrozumiałe. W ich przypadku, jeśli wykonasz niewłaściwe cięcie, zwykle możesz spróbować jeszcze raz, ponownie przycinając pędy tuż nad miejscem, w którym pojawiają się nowe odrosty.

CIĘCIE PRZY PĄKU Jeśli pąki są ułożone pojedynczo po przeciwnych stronach łodygi, skróć pęd 2-3 mm nad pąkiem (lub liściem), wykonując cięcie w tym samym kierunku, w którym jest skierowany pąk. Jeśli pąki są ułożone po obu stronach pędu parami, wykonaj poziome cięcie nad pąkami lub ukośnie między nimi, pozostawiając tylko jeden do wzrostu.

WEWNĘTRZNE GAŁĘZIE Kluczem do nadania roślinom dobrego kształtu jest usunięcie wszelkich pędów, które rosną do środka. Stworzenie otwartego kształtu kielicha umożliwia cyrkulację powietrza i ogranicza szkodniki i choroby. Pobudź do wzrostu pąki skierowane na zewnątrz, tnąc tuż nad nimi.

CIĘCIE NA PĘDZIE Odległość między pąkami zmienia się na długości całego pędu. Szybki wiosenny wzrost prowadzi do większych odległości między pąkami. Kiedy wzrost zwalnia, pąki są bliżej siebie. Im bliżej przy ziemi przytniesz pęd w okresie spoczynku, tym bujniejsze nowe pędy wyrosną na wiosnę.

CZOPY To krótkie, martwe kawałki pędów, które obumarły po przycięciu. Wyglądają brzydko i mogą być podatne na choroby. Jeśli cięcie nie zostało wykonane tuż nad pąkiem, zamieranie pozostałej końcówki pędu może rozprzestrzenić się w dół łodygi (patrz powyżej). Na starszych drzewach wytnij czopy przy samym pniu.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

eprasa.pl a16cfd6721

Pora cięcia

Przycinanie gatunków zdrewniałych w stanie spoczynku – od października do marca – sprzyja silnemu odrastaniu. To najlepszy czas cięcia:

- młodych roślin, aby utworzyć silny szkielet
- krzewów kwitnących latem
- przerośniętych krzewów i pnączy
- paulownii i katalpy dla bardzo dużych liści

W przypadku roślin kwitnących zimą i wiosną, najstarsze pędy należy usuwać po zakończeniu kwitnienia. Przycinanie latem ogranicza wielkość i wigor. Może również sprzyjać kwitnieniu, szczególnie u drzew i krzewów owocowych oraz glicynii.

KAPIĄCY SOK
Winorośle, brzozy i klony wcześnie rozpoczynają wegetację, więc z przyciętych zimą pędów może kapać sok, a to może je osłabić, dlatego tnij je późną jesienią.

SREBRZYSTOŚĆ LIŚCI
Po zimowym cięciu rany wyschną, ale nie zagoją się, dopóki nie ruszy wiosenny wzrost. W przypadku wiśni, śliw i ich krewnych przez niezagojone rany mogą wniknąć zarodniki choroby grzybowej – srebrzystości liści, dlatego należy je ciąć latem, gdy cięcia szybko się goją.

KWIATY I OWOCE
Wiedza o tym, kiedy kwitną krzewy, drzewa i pnącza, ma kluczowe znaczenie dla wyznaczenia odpowiedniego czasu cięcia:
- Rośliny kwitnące zimą i wiosną (od października do początku czerwca) przytnij po kwitnieniu.
- Rośliny kwitnące latem (od końca czerwca do września) przytnij mocno pod koniec marca, kiedy zaczynają rosnąć.

USZKODZENIA MROZOWE
Cięcie pobudza miękkie przyrosty, które mogą być podatne na mróz. W przypadku roślin zimozielonych i częściowo odpornych przycinanie, należy wykonać po ostatnim przymrozku. Miękkie pędy wyrosłe po cięciu, jak widać na powyższym perukowcu, są mniej wytrzymałe od starszych przyrostów.

Późną wiosną usuń pędy z liśćmi uszkodzonymi przez mróz.

CHORE, MARTWE LUB ZNISZCZONE
Przez cały rok zwracaj uwagę na połamane lub uschnięte pędy. Możesz również zauważyć zrzuconą korę, poczerniałe łodygi lub brak pąków. Podczas usuwania uszkodzonych lub martwych gałęzi wytnij także te z wszelkimi oznakami choroby, skracając je do mocnego, zdrowego drewna i tnąc tuż nad silnym pąkiem.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE (PODZIĘKOWANIA DLA STRAWBERRY HILL, TWICKENHAM); JASON INGRAM; STEPHEN MARWOOD

eprasa.pl a16cfd672

Użyj piły ogrodowej, aby wykonać dokładne cięcia na grubych gałęziach

Narzędzia do cięcia

Sekatory i piła do gałęzi to najważniejsze narzędzia do skutecznego przycinania. Użyj sekatora jednoręcznego do cięcia pędów o grubości do 15 mm i sekatora dwuręcznego (który zapewnia większą siłę nacisku) do pędów o grubości do 25 mm. Modele z mechanizmem zapadkowym mogą ułatwić cięcie. W przypadku gałęzi o grubości powyżej 25 mm czyste, schludne cięcie zapewni ogrodowa piła. Wysokiej jakości narzędzia będą służyć przez wiele lat, jeśli dobrze o nie zadbasz.

OSTRE NARZĘDZIA
Ostrza mogą się szybko stępić, szczególnie podczas cięcia dużej ilości zdrewniałych gałęzi zimą. Tępe ostrza utrudniają przycinanie i jest mało prawdopodobne, że zapewnią dokładne, czyste powierzchnie cięcia, które pozwolą roślinie szybko się zagoić. Dlatego regularnie ostrz swoje narzędzia, używając metalowego pilnika. Dzięki temu lepiej wykonasz przycinanie i wydłużysz żywotność swoich narzędzi.

CZYSTE NARZĘDZIA
Na ostrzach narzędzi do przycinania może gromadzić się lepki sok. Przykleja się do niego brud, który może tępić krawędzie ostrzy i blokować mechanizm. Może również przenosić choroby między roślinami. Regularnie czyść narzędzia – namocz ostrza w spirytusie mineralnym, usuń szmatką zmiękczony brud, a następnie nasmaruj ostrza olejem.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl a16cfd6721

Przycinaj krzewiaste derenie co roku, aby uzyskać jasne zimowe pędy

Posadź dereń dla koloru

Pod względem użyteczności, piękna i łatwości uprawy, nic nie pobije krzewiastych dereni z ich kolorowymi zimą pędami i jasno nakrapianymi (u odmian variegata) liśćmi. Sadzenie ich teraz ma sens: młode rośliny lubią wilgotną ziemię i szybko ukorzenią się o tej porze roku [w Polsce można sadzić do końca XI – red.]. Będą w najlepszej kondycji, jeśli nie pozwolimy im podeschnąć. Wobec tego korzystne będzie wzbogacenie podłoża dobrze przerobionym kompostem lub obornikiem. Gdy już się ukorzenią, nie będą wybrzydzać. Rozrosną się nawet w słabej i suchej ziemi.

Derenie z gołym korzeniem lub balotowane można sadzić od zimy do marca. Sadzonki z doniczek sadzi się o każdej porze roku. W razie przerośnięcia korzeni należy je rozluźnić. Zaraz po posadzeniu trzeba przyciąć gałązki o jedną trzecią lub połowę długości. Aby cieszyć się kolorową zimową korą; w marcu przycinamy rośliny do wysokości 10 cm nad ziemią – najmłodsze pędy mają najżywsze kolory.

ULUBIONE ZIMOWE KRZEWY ALANA

***Ilex* 'Golden King'** Ostrokrzew o żółtych brzegach liści
Mahonia 'Winter Sun' Kwiaty żółte, liście zimozielone
Sarcococca Zimozielony krzew z pachnącymi białymi kwiatami
Jaśmin nagokwiatowy Mnóstwo żółtych kwiatów, świetny na ściany
Oczar wirginijski Miewa pomarańczowe, czerwone lub żółte kwiaty

KROK PO KROKU Sadzenie derenia

1 **WZBOGAĆ** w czasie sadzenia podłoże materią organiczną. Młode derenie rosną najlepiej w żyznych, wilgotnych glebach. Zadbaj, aby nie wyschły w czasie, gdy się ukorzeniają.

2 **NAMOCZ** roślinę w wiadrze przed posadzeniem, aby zmiękczyć bryłę korzeniową. Jeśli podczas sadzenia pozostanie sucha, może już taka pozostać pomimo deszczu. Rozluźnij korzenie.

3 **SADŹ** dereń tak, aby powierzchnia kompostu była równo z gruntem rodzimym lub tuż poniżej jego poziomu. Wymieszaj materię organiczną z ziemią, wypełniając nią dołek.

4 **UDEPCZ** ziemię wokół sadzonki, by ją ustabilizować, lecz potem wzrusz wierzchnią warstwę, aby nie była ubita. Dobrze podlej roślinę, aby ziemia wokół korzeni osiadła.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl a16cfd6721

Klon palmowy (*Acer palmatum*) ma delikatne liście w różnych kolorach, w zależności od odmiany

Wybierz i posadź drzewo

National Tree Week (Ogólnokrajowy Tydzień Drzew), który trwa od 23 listopada do 1 grudnia, przypomina nam, aby nie tylko doceniać wszystkie rodzaje drzew, ale że teraz jest również świetny czas na to, aby je zasadzić – zarówno te wykopane ze szkółki, które można sadzić z tzw. gołym korzeniem, gdy są uśpione, jak i te, które rosły w donicach. Drzewa oferują naszym ogrodom wysokość, a także pożywienie dla wielu dzikich zwierząt, począwszy od ptaków do większości owadziego królestwa.

Zanim wybierzesz drzewo, sprawdź, czy masz miejsce na jego maksymalną wysokość i szerokość, i pamiętaj, że gęste drzewa rzucają cień. Unikaj sadzenia drzew w okolicy domu bliżej niż 5 metrów, szczególnie na glebach gliniastych, ale pamiętaj, że nawet w najmniejszych ogródkach drzewa mogą żyć w donicach, jeśli tylko zapewnisz im dostęp do wody.

PIĘĆ ULUBIEŃCÓW ALANA

Klon palmowy Świetny do małych ogrodów
Brzoza pożyteczna 'Snow Queen' Urocza biała kora
Jabłoń Atrakcyjne białe kwiaty z różowymi pąkami
Grusza wierzbolistna (płacząca) Idealnie pasuje do białych ogrodów
Świdośliwa Białe kwiaty i jesienny kolor

KROK PO KROKU Sadzenie drzewa w donicy

1 **PODLEJ** drzewo, aby namoczyć bryłę korzeniową. Korzenie drzew rosnących w donicach należy rozplątać przed posadzeniem zarówno w gruncie, jak i w donicy.

2 **UŻYJ** mieszanki uniwersalnego podłoża beztorfowego i John Innes No. 3, aby zapewnić stabilność i substancje odżywcze. Użyj materii organicznej, jeśli sadzisz drzewo ziemi.

3 **WYBIERZ** dużą donicę, która zagwarantuje sporo miejsca na wilgoć i substancje odżywcze. Zostaw co najmniej 5 cm przerwę między powierzchnią podłoża a krawędzią donicy.

4 **NAMOCZ** podłoże, wypełniając donicę po brzegi. Upewnij się, aby podłoże nigdy całkowicie nie wyschło. Raz w miesiącu, w okresie od kwietnia do września stosuj płynny nawóz do drzew rosnących w donicach.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE.

eprasa.pl a16cfd6721

KROK PO KROKU

Chroń rośliny przed zimnem

Przykryj swoje najwrażliwsze rośliny, aby ochronić je przed zimowym chłodem. Rośliny w donicach są najbardziej podatne na uszkodzenia korzeni podczas srogich mrozów, ale zimno może wedrzeć się również w glebę i zniszczyć delikatne mięsiste korzenie na rabatach.

1 **OWIŃ** delikatne gliniane donice z jutą, starym dywanem lub folią bąbelkową i zabezpiecz sznurkiem.

2 **PRZYKRYJ** delikatne rośliny filcowym kloszem na zimę. Filc jest idealny, ponieważ chroni bez nagromadzenia ciepła na słońcu.

Wypełnij luki kwiatami

Wypełnij puste przestrzenie na rabatach kwitnącymi zimą roślinami, aby uzyskać natychmiastowy efekt – teraz powinien być spory wybór w centrach ogrodniczych. Sadzenie teraz jest bezstresowe, ponieważ ani wilgoć, ani upał nie będą stwarzać problemów. Namocz doniczki w wiadrze z wodą przed posadzeniem i rozplącz korzenie zanim włożysz je do ziemi. Usuń chwasty i zrób wgłębienie w ziemi. Dodaj materii organicznej, ale zrezygnuj z nawozu aż do wiosny. Dobrze uklep, aby uniknąć wysadzenia ziemi przez mróz, a następnie ponownie podlej i ściółkuj. Nowe nasadzenia nie będą wymagać pielęgnacji przez resztę zimy.

Ciemiernik rozweseli zimową rabatę swoimi kremowo białymi kwiatami

DOBRA RADA

Teraz jest najlepsza pora, aby planować poprawki na rabatach na przyszły rok. Wyjmij wszystkie byliny, których już nie chcesz i przenieś pozostałe w lepsze miejsca. Następnie zdecyduj, w jaki sposób chcesz wypełnić puste miejsca. Nadal masz sporo czasu na posadzenie nowych bylin i cebulek.

Przed posadzeniem rozplącz korzenie krzewów w pojemnikach

Posadź kwitnące krzewy

Przygotuj podłoże, usuwając chwasty i dodając sporo materii organicznej na dno dołka dla nowej rośliny. Upewnij się, że dołek jest dwa razy szerszy niż donica i tej samej głębokości. Dobrze uklep krzew i umieść zdrewniałą łodygę na takim samym poziomie, na jakim była w donicy, aby zapobiec gniciu. Namocz w wodzie i ściółkuj grubą warstwą podłoża, ale trzymaj je z dala od łodygi. Wkomponowanie krzewów do rabaty nada jej struktury w kolejnym roku.

NIE ZAPOMNIJ

- Posadzić hiacyntów, aby zakwitły wiosną
- Odmłodzić byliny, podnosząc je i dzieląc
- Wykopać karp dalii, aby zimą przechowywać je pod przykryciem
- Usunąć przemoczone liście zakrywające korony roślin, ale możesz zostawić je na ziemi

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; TIM SANDALL.
TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS.

eprasa.pl a16cfd6721

KROK PO KROKU
Posadź cebulki

Teraz jest dobra pora na sadzenie cebulek tulipanów, ponieważ potrzebują chłodnego okresu, aby rozwinąć korzenie zanim zaczną rosnąć i kwitnąć kolejnej wiosny. Czas jest istotny, ponieważ sadzenie przed listopadem stwarza ryzyko wystąpienia choroby grzybowej cebulek. Wybierz słoneczne miejsce z dobrze przepuszczalnym podłożem i wykop chwasty przed dodaniem nawozu z mączki kostnej. Posadź cebulki na rabatach w co najmniej 10 cm odstępach. W donicach można je sadzić blisko siebie, Ale tylko tymczasowo. W przyszłym roku przesadź je głębiej i daj im więcej przestrzeni.

1 **KUP** cebulki o największym obwodzie, aby cieszyć się kwiatami najlepszej jakości. Szukaj jędrnych cebulek z nienaruszoną brązową osłonką, o obwodzie około 12 cm. Odrzuć te, które noszą ślady pleśni.

2 **POSADŹ** tulipany w dołkach, które są 2-3 razy głębsze niż sama cebulka. Głębokość jest szczególnie ważna w przypadku stałych nasadzeń odmian tulipanów, które będą kwitły rok po roku.

3 **WYPEŁNIJ** dołki ziemią, a jeśli sadzisz w doniczkach, dodaj więcej podłoża do cebulek lub podłoża John Innes No 2, aby przykryć cebulki. Delikatnie uklep, aby uniknąć przyciskania cebulek.

Uzyskaj więcej krzewów za darmo dzięki zdrewniałym sadzonkom

Pobierz zdrewniałe sadzonki krzewów

Użyj sekatora, aby pobrać zdrewniałe sadzonki krzewów liściastych, takich jak dereń, jaśminowiec, budleja i krzewuszka. Ukorzeniają się one zimą na zewnątrz lub w inspekcie. Potnij proste łodygi tegorocznego przyrostu na 20-25 cm części, zachowując pąki na górze i dole każdego odcinka. Wykop rów w kształcie litery V na rabacie lub wypełnij donicę żwirowym podłożem. Włóż sadzonki, zostawiając jedną trzecią na powierzchni. Zazielenią się na wiosnę i ukorzenią w połowie lata.

UWAŻAJ NA
CZARNĄ PLAMISTOŚĆ RÓŻY

Ciemne punkty, odkształcone liście i opadanie liści są powodowane przez przenoszony przez wiatr grzyb. Kontroluj jego rozwój, usuwając i pozbywając się teraz zainfekowanych liści.

eprasa.pl a16cfd6721

KROK PO KROKU

Rozmnóż miętę

Stare kępy mięty szybko giną, więc pobierz sadzonki z korzeni, żeby odmłodzić grządkę. Ustaw tace na szklarniowej półce, by ukorzenić sadzonki. Kiedy wyrosną na wiosnę, usuń z ogrodu stare kępy, zastępując je młodymi sadzonkami.

1 **WYTNIJ** i zachowaj najgrubszy korzeń z kępy, który wykopałeś z grządki lub donicy. Resztę usuń.

2 **WYPEŁNIJ** donicę lub tacę piaszczysto-gliniastym podłożem i rozłóż korzonki w odstępach 4-5 cm, by miały przestrzeń do rozrostu.

3 **WETKNIJ** je w podłoże i nakryj grubą warstwą kompostu. Dociśnij podłoże, by usunąć powietrze między warstwami, zanim zaczniesz podlewać.

TEKST: ROSIE YEOMANS. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; TIM SANDALL.

Zimowe plony

Nie przestawaj zbierać zieleniny ze szklarni. Świeże listki stanowią wspaniałe uzupełnienie zimowych sałatek lub dań stir-fry, przygotowanych z warzyw korzeniowych z warzywnej grządki, która nieco spowolniła dostawy. Zrywaj odrośnięte listki z posadzonych ponownie roślin, takich jak rukola, mizuna i gorczyca – dzięki temu będą szybciej odrastać. Pak choi zrywa się w całości, podobnie jak kruchą sałatę. Nawadniaj systematycznie glebę, bo przesuszone rośliny pochłoną całą wilgoć i zrujnują resztę upraw.

Odcinaj listki lub zetnij całą roślinę u podstawy, używając czystych i ostrych nożyczek

Dbaj o rynny i zbiorniki na deszczówkę

Usuń jesienne pozostałości z rynien szklarniowych, przesuwając w nich dłonią. Przelej je wodą, żeby mieć pewność, że są udrożnione i woda swobodnie spłynie do beczki. Jeśli wszystko działa prawidłowo, odłącz zbiornik, opróżnij go i wyczyść szczotką, używając środka do dezynfekcji. Dzięki temu pozbędziesz się zarodników grzybów i zanieczyszczeń, które spłynęły z dachu. Zanim podłączysz zbiornik z powrotem, przepłucz go obficie wodą.

Jeśli rynny są uszkodzone, wymień je na nowe, zanim nastanie pora obfitych zimowych opadów

NIE ZAPOMNIJ

- Sprawdź, czy w roślinach, które zimują w szklarni nie siedzą jakieś szkodniki i usuń wszelkie martwe liście
- Sprawdź grzejniki
- Otwórz otwory wentylacyjne podczas słonecznych dni, dzięki temu spadnie wilgotność, sprzyjająca narastaniu pleśni
- Uważaj na opuchlaki truskawkowce (gatunek chrząszczy) i pamiętaj o walce z nicieniami

Odwiedź: www.gardenersworld.com/greenhouse aby uzyskać więcej wskazówek na temat szklarni

eprasa.pl a16cfd6721

Zrywaj tylko po kilka liści jarmużu na raz i ciesz się tym warzywem przez całą zimę

Zbiory odpornych warzyw

Gatunki dojrzewające późną jesienią i wczesną zimą to mile widziane plony, które pojawiają się wtedy, gdy po letnich przysmakach nie ma już śladu. Jarmuż, boćwina i dwuletni szpinak to idealne uprawy na ten okres, bo to odporne rośliny. Odrastają, dzięki systematycznemu przycinaniu pędów. Są nie tylko bardzo zdrowe; jarmuż i boćwina stanowią też piękną ozdobę warzywnych grządek.

Na późne zbiory przed atakiem zimy idealnie nadają się warzywa korzeniowe, takie, jak marchew, rzepa i brukiew. Wykopuj je z ziemi przy pomocy wideł i przechowuj w płytkich, drewnianych skrzynkach, przykrywając warstwą wilgotnego piachu lub torfu. Skrzynki ustaw w miejscach osłoniętych przed mrozem. Kontroluj warzywa regularnie i od razu usuwaj te spleśniałe. Korzeniowe warzywa można także pozostawić na zimę w ziemi, zabezpieczając je warstwą słomy przymocowanej sznurkiem. Dzięki temu te odporne na zimno warzywa będą gościć na twoim stole przez całą zimę.

ODWIEDŹ:
www.gardenersworld.com/fruit-veg
by uzyskać więcej wskazówek na temat uprawy i zbiorów

4 warzywa do zbierania przez całą zimę

1

UNIEŚ delikatnie pory widłami w razie potrzeby. Te odporne rośliny pozostaną świeże i zdrowe przez całą jesień i zimę, aż do wczesnej wiosny.

2

ZBIERZ ostatnie z wczesnych fioletowych główek brokułów, takich jak 'Bordeaux'. Późniejsze odmiany możesz zbierać od lutego. Wybieraj 20-centymetrowe pędy, zanim ich pąki rozkwitną.

3

WYKOP bulwy selera; najlepiej jeść je, kiedy są świeże. W razie przymrozków osłoń uprawy grubą warstwą słomy lub paproci. Zbieraj całą zimę, aż do wiosny.

4

ODETNIJ główki kapusty nożem tuż nad ziemią. Odporne na mróz kapusty wytrzymają kilka miesięcy, ale białe i czerwone lepiej zebrać przed nastaniem mrozu.

TEKST: NIC WILSON. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl a16cfd6721

Zioła dla zdrowia
na kaszel i przeziębienie

Nie pozwól, aby dopadło cię przeziębienie! – radzi **Jekka McVicar**. – Wypróbuj jeden z tych specyfików, a szybko poczujesz się lepiej

O tej porze roku przeziębienia zdarzają się częściej niż kiedykolwiek indziej. Jak dotąd nie wynaleziono na nie niezawodnego lekarstwa, ale istnieje wiele preparatów ziołowych, które mogą skutecznie zwalczyć objawy – w przeciwieństwie do środków farmakologicznych, po których ulga nie trwa długo.

Moja babcia miała trzy ulubione domowe lekarstwa. Pierwsze to syrop z cebuli z tego artykułu. Drugim były sok z cytryny i miód rozprowadzone w gorącej, prawie wrzącej wodzie. Nie wiem, skąd babcia wiedziała o tym, że właśnie miód łagodzi ból śluzówki gardła i dodaje energii, a sok z cytryny jest bogaty w witaminę C. Parzyła też suszone kwiaty czarnego bzu – napar słodziła miodem. Wtedy mi on nie smakował, bo babcia niezupełnie opanowała suszenie kwiatów, ale teraz wiem, że kwiaty czarnego bzu mają właściwości rozrzedzające wydzieliny, co czyni je doskonałym środkiem na przeziębienie i katar sienny. Warto zauważyć, że dostępne w sklepach syropy z czarnego bzu nie mają właściwości leczniczych, ponieważ nie są wytworzone z suszonych kwiatów.

Zainspirowana skutecznością lekarstw babci, opracowałam własne, aby pomóc w zapobieganiu i leczeniu kaszlu oraz przeziębienia.

Lek na kaszel

Doskonale pamiętam, jaki specyfik zażywałam po zachorowaniu na krztusiec. To syrop z przepisu mojej babci, który okazał się bardzo skuteczny. Świeża cebula działa na drogi oddechowe antybakteryjnie, a jednocześnie łagodzi podrażnienia. Syrop cebulowy to zatem jeden z najlepszych sposobów na zwalczenie uciążliwego kaszlu. Osoba dorosła powinna zażywać po jednej łyżeczce od czterech do pięciu razy dziennie, aż objawy ustąpią. Jeśli kaszel nie odpuszcza przez tydzień lub dłużej, należy mimo wszystko iść do lekarza, aby wykluczyć poważną infekcję dróg oddechowych.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

1 duża, świeża cebula
Słoik czystego miodu
Ceramiczna miska
Lejek
Wysterylizowana butelka
Folia do żywności

1. Obrać dużą białą cebulę, odciąć ogonek i korzonki, przekroić na pół.
2. Umieścić połowę cebuli w szklanej misce i wlać tyle miodu, aby ją zakryć.
3. Przykryć miseczkę folią i odstawić na 3-4 godziny. W tym czasie miód wyciągnie z cebuli substancje lecznicze.
4. Przelać płyn do odkażonej butelki. Przechowywać w lodówce. Zużyć syrop w ciągu dwóch dni.

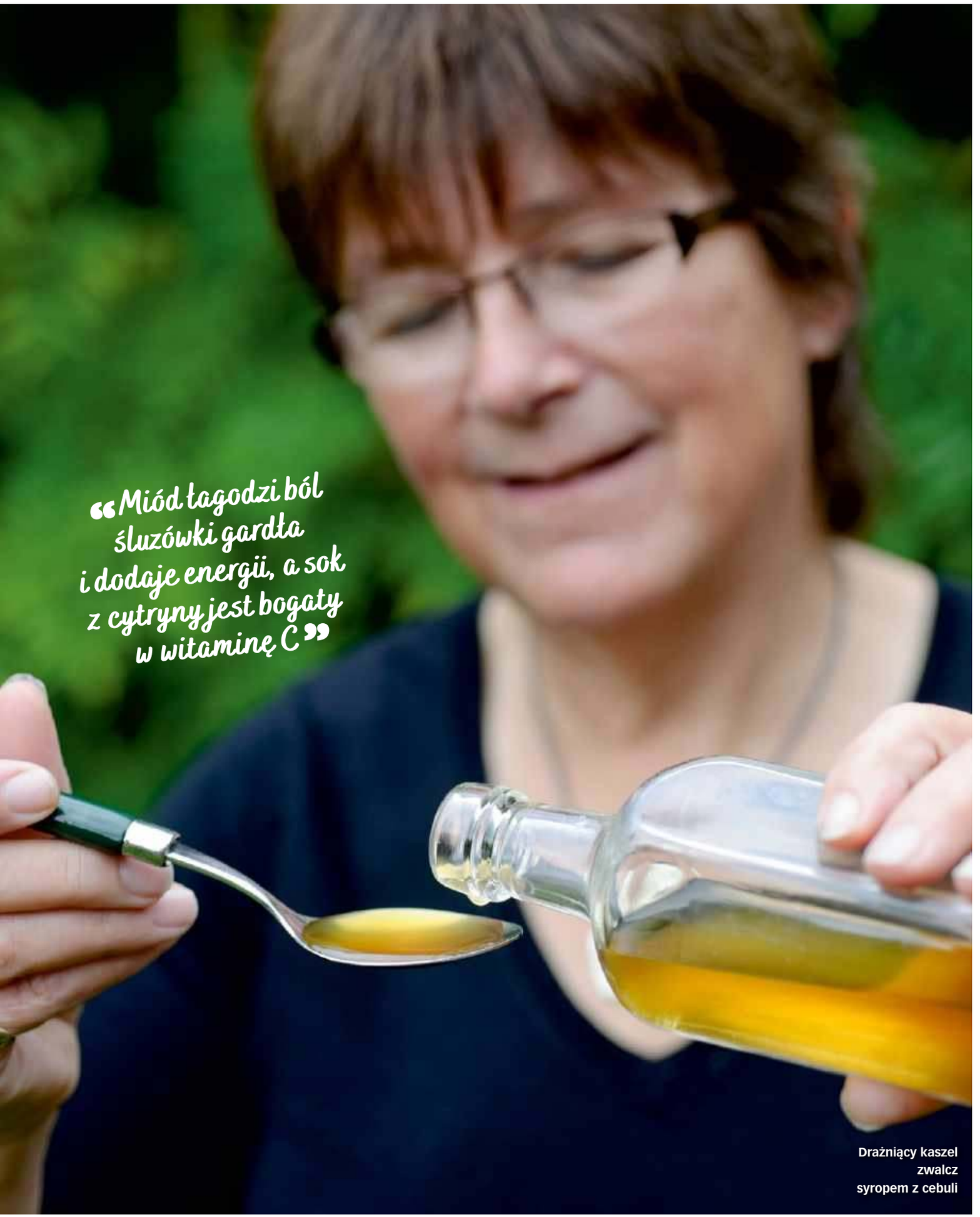

eprasa.pl a16cfd6721

Drażniący kaszel zwalcz syropem z cebuli

eprasa.pl a16cfd6721

Koniec z bólem głowy

Herbatka z melisy (*Melissa officinalis*) wspaniale łagodzi ból głowy i napięcie spowodowane przeziębieniem. Umyj 5 listków melisy i delikatnie je osusz. Włóż listki (lub jedną łyżeczkę suszonych liści na osobę) do filiżanki z pokrywką lub do imbryka – aby spowolnić parowanie. Zalej je świeżo przegotowaną, ale nie wrzącą wodą. Przykryj i zaparzaj przez 5-10 minut, a następnie przecedź. Pij herbatkę, gdy jest ciepła. W razie potrzeby dodaj miodu.

Uśmierz ból głowy, dzięki kojącej herbatce z melisy

Więcej środków na zimowe przeziębienia

■ **Infekcje dróg oddechowych**
Pij napar z omanu wielkiego (*Inula helenium*). To tradycyjny sposób na zapalenie oskrzeli. Korzeń omanu bywa składnikiem leków. W sklepach zielarskich można kupić go w formie proszku i samodzielnie parzyć herbaty.

■ **Układ odpornościowy**
Jeżówki (*Echinacea purpurea*, *E. pallida* lub *E. angustifolia*) doskonale zwalczają infekcje. Użyj suszonych kwiatów i zaparz je w świeżo przegotowanej, niewrzącej wodzie.

■ **Profilaktyka**
Pij herbatkę z czarnego bzu (*Sambucus nigra*), gdy wystąpią objawy przeziębienia. Pomoże ci się zregenerować. Czosnek (*Allium sativum*) to kolejny świetny środek przeciw przeziębieniom. Przyjmuj go w formie kapsułek – lub na surowo, jeśli masz odporne kubki smakowe. Czosnek przestaje działać po obróbce cieplnej, która niszczy jego zdrowotne właściwości.
Uwaga: nie przyjmuj kapsułek ani nie jedz więcej, niż trzech ząbków surowego czosnku dziennie, jeśli zażywasz leki przeciwzakrzepowe lub przeciwpłytkowe, jesteś w ciąży lub karmisz piersią. Czosnek po obróbce cieplnej jest całkowicie bezpieczny nawet wtedy.

■ **Bóle gardła**
Płucz gardło zimnym naparem z szałwii (*Salvia officinalis*).

■ **Zatoki**
Użyj mięty polej (*Mentha pulegium*) do uśmierzania bólu zatok. Umieść garść liści w misce, zalej gorącą wodą, nakryj głowę ręcznikiem i inhaluj się.

Przeziębienia zwalczaj surowym czosnkiem

Lekarstwo na przeziębienie i mokry kaszel

Napar z tymianku (*Thymus vulgaris* lub *Thymus pulegioides*) i hyzopu (*Hyssopus officinalis*) jest skuteczny w leczeniu przeziębienia z silnym kaszlem, zwłaszcza gdy posłodzimy go miodem. Najlepiej działa pity przed snem, kiedy kaszel zwykle się nasila.

Będziesz potrzebować po jednej, umytej i osuszonej, gałązce tymianku i hyzopu (o dł. 3-4 cm), lub po ½ łyżeczki suszonego tymianku i liści hyzopu.

Włóż gałązki ziół do imbryka lub kubka z pokrywką, aby para nie uciekała. Zalej świeżo przegotowaną (ale nie wrzącą) wodą, aby zachować olejki eteryczne. Przykryj i zaparzaj przez 5-10 minut. Przecedź przez sitko do herbaty lub w specjalnym kubku do parzenia ziół (łatwo kupisz go w Internecie).
Pij herbatkę, gdy jest ciepła.
W razie potrzeby dodaj miodu.

Zwalcz kaszel pijąc herbatkę z tymianku i hyzopu

DOWIEDZ SIĘ, jak uprawiać zioła na **www.gardenersworld.com/how-to/projects/category/herbs**

ZDJĘCIA: SARAH HENEGHAN

eprasa.pl a16cfd6721

Ulubiony Kiosk zmienia się na lepsze!

Nowy, lepszy Ulubiony Kiosk stał się faktem! Nowy layout został zaprojektowany zgodnie z wiodącymi trendami, ale przede wszystkim w taki sposób, by jak najbardziej ułatwić przeglądanie i nawigowanie po serwisie.

Jednak nowy Ulubiony Kiosk to także zastosowaniu nowych technologii. Nasz serwis będzie teraz właściwie skalował się na ekranach o różnej rozdzielczości oraz lepiej wyświetlał na urządzeniach mobilnych.

Czekają na Ciebie spore zmiany, więc nie czekaj i wejdź na

www.UlubionyKiosk.pl!

eprasa.pl/a16cido721

DOKTOR OGRODNIK

Jak ochronić ogród przed zimnem

Ken Thompson tłumaczy, skąd się bierze odporność roślin na mróz i radzi, jak zabezpieczyć rośliny na zimę

Co gdzie rośnie (i co gdzie może rosnąć) zależy od klimatu – głównie od wody i temperatury. Oba czynniki są kluczowe, ale w chłodnym, wilgotnym klimacie umiarkowanym, takim jaki mamy w Wielkiej Brytanii, najważniejsza jest temperatura. Wszystko, co na świeżym powietrzu zdoła przetrwać zimę w Wielkiej Brytanii, musi być mrozoodporne. Ale co to dokładnie oznacza?

Rośliny tropikalne, a także te pochodzące z ciepłych stref klimatu umiarkowanego i subtropikalnego, ulegają uszkodzeniom z powodu zimna przy temperaturze w zakresie od zera do około 10°C. Takie rośliny są ogólnie określane jako wrażliwe i nie mogą rosnąć na zewnątrz przez cały rok w Wielkiej Brytanii. Latem mogą dobrze czuć się pod chmurką, ale na zimę zawsze trzeba je wnieść do domu.

W temperaturach poniżej zera rośliny są narażone na uszkodzenia mrozowe, a gatunki, które mogą przetrwać takie temperatury, są zwykle nazywane odpornymi. Jednak są różne stopnie odporności: RHS ocenia większość „odpornych" roślin jako H5 (znoszą od -15°C do -10°C, więc są odporne prawie zawsze, nawet w ostre zimy), H4 (od -10°C do -5°C, mrozoodporne w niemal całej Wielkiej Brytanii, z wyjątkiem zimnych, północnych obszarów śródlądowych i dużych wysokości) lub H3 (od -5°C do 1°C, odporne na wybrzeżu i w cieplejszych rejonach kraju). Takie rośliny są często określane jako częściowo mrozoodporne). Śledź lokalną prognozę pogody w telewizji, radiu lub na stronie www.bbc.co.uk/weather, a kiedy prognozowana temperatura wyniesie 5°C lub mniej, wówczas od razu podejmij środki zapobiegawcze.

Czy wiesz, jak rośliny ewoluowały, aby przetrwać mroźne zimy? Wiele z nich opracowało jakąś strategię unikania zimy, przynajmniej do pewnego stopnia. Rośliny jednoroczne spędzają zimę w postaci nasion, podczas gdy rośliny cebulowe i większość bylin ukrywają się pod ziemią, gdzie nigdy nie jest tak zimno, jak na powierzchni. Większość roślin drzewiastych występujących w chłodnym klimacie to rośliny liściaste zrzucające liście na zimę i przechodzące w stan uśpienia, co pozwala im uniknąć najgorszych skutków niskich temperatur.

Zimozielone drzewiaste rośliny o dużych liściach są narażone na zimową pogodę, a im większe mają liście, tym większe jest prawdopodobieństwo ich uszkodzenia, dlatego duże, zimozielone liście są najlepszymi wizualnymi reprezentantami gatunków, które mogą być zagrożone w czasie brytyjskiej zimy (bananowce i paciorecznik nie bez powodu wyglądają na delikatne).

Uprawa roślin dostosowanych do lokalnego klimatu jest pierwszą i najlepszą linią obrony przed zimowymi uszkodzeniami. Ale co, poza tym, jeszcze możesz zrobić? Sadź rośliny w miejscach osłoniętych od wiatru, najlepiej przy południowej ścianie, która w ciągu dnia pochłania ciepło i oddaje je w nocy. Zwróć szczególną uwagę na doniczki – najmniej odporne są korzenie roślin, więc zgrupuj pojemniki razem i owiń je folią bąbelkową lub zadołuj w ziemi.

Właściwa roślina na właściwym miejscu

Korzenie mniej odpornych roślin zabezpiecz grubą ściółką – nawet jeśli części nadziemne całkowicie zmarzną, wiele roślin przeżyje pod ziemią, jeśli tylko zostaną odpowiednio ochronione. Uważaj na zimne, wysuszające wiatry, które mogą uszkodzić rośliny, szczególnie jeśli ziemia jest podmokła lub zamarznięta. Zimozielone rośliny o dużych liściach, nawet jeśli są mrozoodporne, mogą ucierpieć pod naporem wiatru, dlatego należy je sadzić w najbardziej osłoniętych miejscach, za zielonymi ekranami lub parawanami albo zabezpieczyć je palikami. Osłoń także rośliny od wschodu przed zimowym słońcem, które może powodować oparzenia słoneczne.

Sprawdzenie odporności roślin pomoże ci wybrać najlepsze gatunki i odpowiednio je ochronić. Na koniec, nie zapomnij o ogrodowej infrastrukturze – przygotuj się na wiatr i mróz, zabezpieczając popękane lub luźne szyby w szklarni i już teraz sprawdź odpływy, rynny i płytki.

Czy wiesz, że...
Niektóre komórki roślinne nie zamarzają nawet przy –60°C

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/EYEEM

eprasa.pl a16cfd6721

Mahonie mogą zostać zniszczone przez zimowe wiatry, mimo że są odporne na mróz do około –15°C

Co mówi nauka

W odpowiedzi na niskie temperatury odporne rośliny gromadzą białka, które działają jak związki zapobiegające zamarzaniu i zwiększają ich tolerancję na mróz.

- Żadna roślina nie przeżyje, jeśli jej protoplazma (zawartość komórek) zamarznie, ale u najbardziej mrozoodpornych roślin protoplazma może się schłodzić i zachować płynność w temperaturach znacznie poniżej 0°C!
- U roślin wrażliwych na uszkodzenia mrozowe błony komórkowe przestają prawidłowo funkcjonować w niskich temperaturach.
- Lód w ścianie komórkowej (czyli poza żywą zawartością komórki) wyciąga wodę z protoplazmy, która w związku z tym zaczyna wysychać. Dlatego też rośliny, które mogą przetrwać zamarzanie, są często jednocześnie odporne na suszę.
- Jeśli przewodzący wodę ksylem (czyli drewno, tkanka transportowa) zamarza, tworzą się pęcherzyki powietrza, powodujące zatory. Szczególnie narażone na zatory są pnącza, które mają szerokie komórki ksylemu, dlatego stosunkowo niewiele zdrewniałych pnączy jest mrozoodpornych.
- Odporne na mróz rośliny zimozielone, takie jak sosny i cyprysy, zimą nadal tracą wodę z liści przez transpirację, ale nie mogą pobierać wody z zamarzniętego podłoża i dlatego mogą zostać uszkodzone przez wysuszające wiatry.
- Naprzemienne ogrzewanie przez słońce i szybkie zamarzanie po zmroku może być bardzo szkodliwe, dlatego wiele gatunków brzóz z półkuli północnej ma białą korę, która odbija światło słoneczne i ogranicza nagrzewanie się pnia.

eprasa.pl a16cfd6721

DOKTOR OGRODNIK

Sucha ziemia

Nick Bailey bada ten trudny przypadek i radzi, jak sobie z nim radzić

Poradzenie sobie z suchą ziemią jest jednym z naszych największych wyzwań jako ogrodników. Ale zanim wejdziemy na ten ciężki grunt, spróbujmy go dokładniej zbadać. Niektóre gleby są suche przez cały rok, ponieważ są płytkie lub zawierają dużą domieszkę piasku. Inne, te o dużej zawartością gliny, zimą mogą być lepkie, a latem zbite i suche. Pracowałem w miejscach z suchą ziemią w Wielkiej Brytanii, Południowej Afryce i w Australii, i wszędzie susza miała na nią inny wpływ. Glina ma tendencję do zaskorupiania się i pękania, niszcząc jednocześnie korzenie roślin. Staje się zupełnie nieprzenikniona. Ziemie piaszczyste są zwykle suche przez cały rok, ale podczas suszy mogą stracić swoją strukturę. Stają się pyliste i jałowe. Płytkie ziemie, które często powstały na skałach, takich jak kreda, szybko wysychają i zawierają mało składników odżywczych. Aby jakikolwiek rodzaj suchej ziemi stał się znośny dla roślin, potrzeba czasu i energii, ale dzięki odpowiednim technikom postępujące pustynnienie można odwrócić.

Dodaj materii organicznej

Suchą ziemię możesz poprawić dodając do niej różnych składników. Często brakuje w niej próchnicy (częściowo rozłożonej materii organicznej). Dla poprawienia struktury i większej retencji wody potrzeba dużej ilości obornika, kompostu, środków użyźniających lub kompostowanych odpadów zielonych. Wszystko to można wymieszać z wierzchnią warstwą ziemi, skąd dżdżownice i inne organizmy będą je powoli wciągać do swojego podziemnego świata. Jednak taki zabieg należałoby powtarzać przez wiele lat dla uzyskania widocznego efektu. Szybszym rozwiązaniem jest przekopywanie na dwa szpadle. Sposób ten polega na wykopaniu rowu o głębokości 40 cm na szerokości całej grządki i odłożeniu na bok wykopanej ziemi. Rów można następnie do połowy wypełnić materią organiczną, którą miesza się z 20-stoma centymetrami ziemi na dnie wykopu. Przekopuj ziemię poruszając się wstecz, tak aby ziemia z następnego rowu (sąsiadującego z pierwszym) zasypała ten pierwszy, przykrywając warstwę materii organicznej. To ciężka praca, ale twoje wysiłki poprawią żyzność i strukturę podłoża oraz zwiększą jego zdolność zatrzymywania wody.

Zatrzymaj wilgoć

Gruba ściółka z obornika, kompostu lub zielonych odpadów zmniejszy parowanie powierzchni ziemi, zwiększy ilość składników odżywczych i zapobiegnie wysychaniu. Nawadnianie suchych miejsc oczywiście również pomaga, ale bądź ostrożny. Częste, ale skąpe podlewanie może spowodować rozwój korzeni roślin przy samej powierzchni ziemi, czyniąc je bardziej podatnymi na suszę. Zamiast tego zastosuj rzadsze, ale obfitsze nawadnianie. Kiedy ziemia gliniasta wyschnie, woda prędzej z niej spłynie niż w nią wsiąknie – ściółkowanie może temu zapobiec. Linia kroplująca podłączona do regulatora czasowego to skuteczny sposób na powolne nasączenie wodą głębszych warstw ziemi.

Sadź z głową

Jeśli to wszystko zawiedzie, istnieje jeszcze ograniczona paleta roślin, które poradzą sobie w suchej ziemi. Wybierz gatunki rosnące w naturze w regionach suchych przez dłuższy czas, na przykład z śródziemnomorskich stref klimatycznych Australii, RPA i basenu Morza Śródziemnego. Wokół nowo posadzonych roślin uformuj w ziemi misy, z których woda wsiąknie prosto do korzeni, a nie spłynie na boki. Dla zatrzymania wody można domieszać do ziemi w strefie korzeniowej kryształki hydrożelu. Niezależnie jednak na co się zdecydujesz, możesz z powodzeniem przywrócić zdrowie suchej ziemi.

Czy wiesz, że...

W jednej garści ziemi żyją miliony organizmów, w tym glony, grzyby, bakterie i nicienie

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; STEPHEN MARWOOD

eprasa.pl a16cfd6721

Co mówi nauka

- **Ziemia gliniasta** składa się z bardzo drobnych cząstek, które mają skłonność do sklejania się ze sobą. Cząstki te mają mniej niż 2 mikrometry średnicy, a mikrometr to jedna tysięczna milimetra. Dla porównania, cząstki piasku mają zwykle średnicę około 0,5 mm i rzadko się sklejają.

- **Ił** to termin używany do określenia „idealnej ziemi", zawierającej korzystne proporcje piasku, mułu i gliny. Dostarcza składników odżywczych i ma dobrą retencję wody ze względu na wielkość porów tworzących się pomiędzy różnymi cząsteczkami ziemi.

- **Ciągłe nawadnianie** nie jest dobrym sposobem na suchą ziemię. Niszczy mało przepuszczalne grunty orne, ponieważ minerały osadzają się w ziemi i nie są z niej wypłukiwane. Na całym świecie każdego dnia tracimy 2000 hektarów najlepszych gruntów rolnych z powodu nadmiernego zasolenia spowodowanego mechanicznym nawadnianiem.

- **Dżdżownice** są niezbędne do poprawy wilgotności ziemi, bo mieszają zatrzymującą wodę materię organiczną w próchnicy z mineralnymi cząstkami gleby. Wciągają pod powierzchnię i trawią materię organiczną, dzięki czemu zawarte w niej składniki odżywcze są bardziej dostępne dla roślin. Niech żyją robale!

Sucha rabata też może być atrakcyjna – rośliny odporne na suszę mogą mieć drobne, srebrne lub silnie pachnące liście

eprasa.pl a16cfd6721

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Przeobrażenie się w zrzędzącego staruszka jest proste, gdy wokół tyle powodów do narzekania – twierdzi **Alan**. Na przykład truskawki dostępne zimą w supermarketach...

Wiesz, że zaczynasz się starzeć, gdy łapiesz się na coraz częstszym narzekaniu. Chodzi o to, że im jesteśmy starsi, tym więcej wokół powodów do narzekania. Uważam, że jestem jeszcze w tej dziedzinie początkujący. Nie mam odpowiednio dużo praktyki. W każdym razie, gdy czuję, że nadchodzi ten moment, chowam się w domu i powierzam wszystko uszom mojej anielsko cierpliwej małżonki. Albo uszom przyjaciół. Zwykle nie uważam, że należy wylewać skargi na niczego niepodejrzewające społeczeństwo, ale dziś muszę zrobić wyjątek.

Kilka tygodni temu usłyszałem z ust Ministra Stanu oświadczenie. Minister odnosił się do tego, co może wydarzyć się po... przepraszam; to magazyn ogrodniczy i czuję, że wypowiedzenie tego złożenia rozpoczynającego się na drugą literę alfabetu i określającego nasze wyjście z grupy państw po drugiej stronie Kanału La Manche (któremu prawdopodobnie w ramach rewanżu wkrótce zmienią angielską nazwę [the English Channel]) byłoby zbyt niedelikatne.

Przywołany tu Minister wyjaśniał, że kiedy sprawa już się dokona, może okazać się, że zaznamy pewnych niedogodności polegających na tym, że szczególnie między listopadem a marcem nie będziemy w stanie znaleźć w supermarketach np. importowanych pomidorów i truskawek. Bez względu na to, gdzie mieszkacie, pewnie usłyszeliście wtedy mój ogłuszający ryk, który rozległ się przed telewizorem: „Nie powinno się jeść pomidorów ani truskawek w środku zimy! Trzeba kupować produkty sezonowe!".

> Mocno wierzę, że działając razem, pojedyncze osoby naprawdę mogą coś zmienić

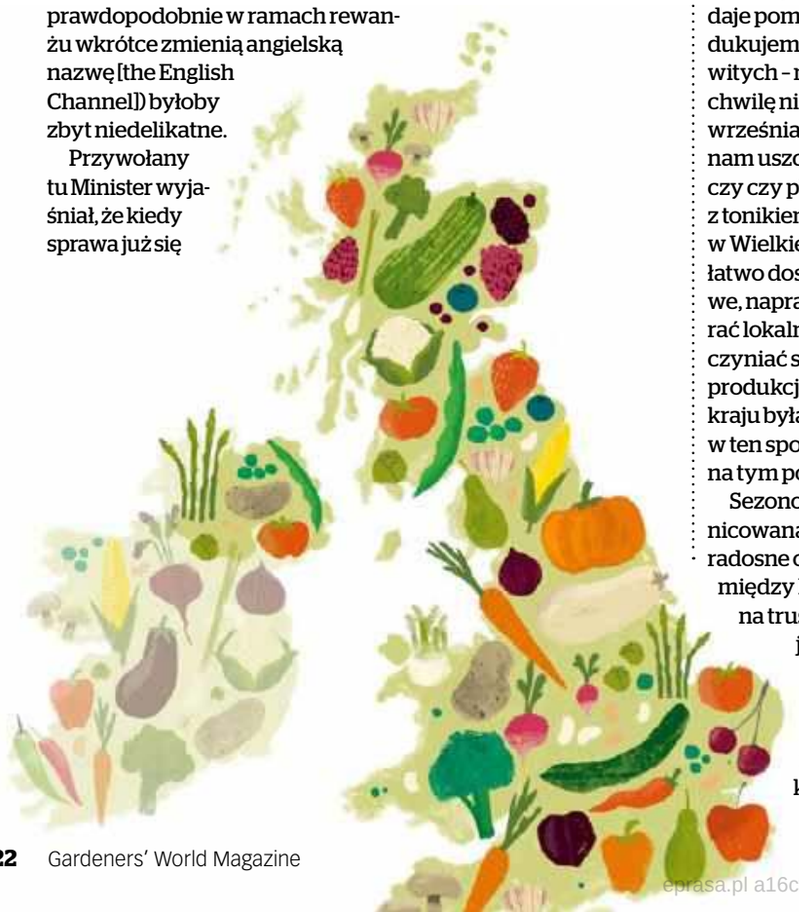
Widzicie? Jestem zrzędzącym staruszkiem, ale ta sytuacja została mi narzucona przez osoby, które radośnie psiocząc na członków rodziny królewskiej za korzystanie z prywatnych samolotów odrzutowych do przemieszczania się z państwa do państwa, jednocześnie ochoczo kupują jagody importowane z Ameryki Południowej w samym środku zimy. Jeśli chodzi o szkody dla środowiska, jaka to różnica?

Gotuję się ze złości, gdy w środku lata mój lokalny supermarket sprzedaje pomidory z Hiszpanii, choć produkujemy ich mnóstwo – i to smakowitych – na Wyspie Wight. Ani przez chwilę nie sugeruję, że od końca września do Wielkanocy nie wolno nam uszczknąć banana, pomarańczy czy plasterka cytryny w ginie z tonikiem (nie uprawiamy ich w Wielkiej Brytanii), ale tam, gdzie łatwo dostępne są produkty krajowe, naprawdę powinniśmy wspierać lokalnych producentów i przyczyniać się do sprawienia, aby produkcja żywności w naszym kraju była bardziej opłacalna. Tylko w ten sposób może stać się lepiej na tym polu.

Sezonowość zapewnia nam zróżnicowaną dietę i często zapomniane radosne oczekiwanie – na szparagi między kwietniem a czerwcem, na truskawki latem, na maliny jesienią, a zimą na kwaskowate jabłka i gruszki, a także chrupkich przedstawicieli rodziny kapustnych i wytrawne warzywa korzeniowe (choć rozumiem, że może zajść potrzeba nauczenia młodszych podniebień uciechy z lekko ostrego smaku rzepy i brukwi). Bez względu na nasze uczucia do europejskich biurokratów, powinniśmy ślinić się teraz w oczekiwaniu na brukselkę. Sezonowość zapewnia nam nie tylko zróżnicowanie, ale ma też głęboki sens ekonomiczny i środowiskowy.

To bezsprzeczny fakt, że zaledwie 31% całej wyprodukowanej żywności trafia do żołądków ludzkich lub zwierzęcych, zaś 69% marnuje się. Pozostaje niewykorzystana. Idzie na śmietnik. Wiem, przybiło mnie, gdy przeczytałem te dane. Tak łatwo jest poczuć się bezsilnym w obliczu tego rodzaju wpędzających w depresję statystyk, ale mocno wierzę, że działając razem, pojedyncze osoby naprawdę mogą coś zmienić.

Jesteśmy obecnie – dzięki Św. Davidowi Attenboroughowi – boleśnie świadomi, jak bardzo porzucony plastik niszczy środowisko naturalne, ale jako ogrodnicy powinniśmy też zdawać sobie sprawę z ciążącej na nas odpowiedzialności wobec osób produkujących żywność na tej wyspie. Nie jest to kwestia bycia ksenofobem, ale zrozumienia, jak bardzo szkodliwy dla naszej planety jest zbędny transport nietrwałych produktów żywnościowych, podczas gdy w supermarkecie wystarczy skierować spojrzenie nieco dalej niż na czubek własnego nosa, aby znaleźć alternatywy, które są znacznie bardziej przyjazne dla środowiska i smakowite. Jako naród nigdy nie będziemy całkowicie samowystarczalni, ale z pewnością możemy znacznie bardziej wspierać naszych rolników i hodowców – czy jesteśmy weganami, wegetarianami, czy wszystkożercami. A jeszcze lepiej: kupmy działkę i sami uprawiajmy żywność.

ZDJĘCIE: JASON INGRAM. ILUSTRACJA: CHRIS MADDEN/EYECANDYILLUSTRATION

eprasa.pl a16cfd6721

80 pomysłów na prezenty dla ogrodników

Miniszklarenka do uprawy mikrolistków

Do całorocznego wysiewu nasion na świeże, zdrowe i chrupiące mikrolistki. W skład zestawu wchodzą: nasiona rzodkiewki, podłoże (sprasowany krążek kokosowy do namoczenia w wodzie) oraz szklarenka do wielokrotnego użytku.
www.plantico.pl

Kiełkownica z nasionami

Dwuczęściowa kiełkownica z nasionami doskonała do uprawy świeżych i zdrowych kiełków w domu.
www.tescomapolska.pl

Żeliwna wycieraczka do butów – Jeżyk

Sztywne włókna kokosowe dokładnie czyszczą obuwie zabrudzone ziemią ogrodową. Idealna ozdoba ganku, jednocześnie bardzo praktyczna!
www.gardenlove.pl

Zestaw Bakuchiol

Kosmetyki przeciwzmarszczkowe do cery dojrzałej, bazujące na bakuchiolu (tzw. bio retinolu), składniku roślinnym, który zapewnia głęboką odbudowę i rewitalizację skóry.
www.bielenda-sklep.pl

Łąka w prezencie

Podaruj innym nasiona. Niech twoim upominkiem będą kwiaty, nie plastik!
www.laka.org.pl

Zielnik

Praska do suszenia roślin: wiosennych kwiatów, aromatycznych ziół, kolorowych jesiennych liści.
www.kuiki.eu

Zestaw dla eleganckiej ogrodniczki

www.elegancka-ogrodniczka.pl
Praktyczna i wytrzymała odzież do pracy w ogrodzie może być także modna!
❶ Mały fartuszek w postaci spódniczki kopertowej.
❷ Fartuch niezastąpiony przy zbiorze owoców – dzięki bardzo dużej i wygodnej kieszeni.
❸ Rękawice przeznaczone do przycinania i pielęgnacji kolczastych roślin.

Dekoracyjna mieszanka traw gazonowych i kwiatów polnych

Efekt romantycznie ukwieconego trawnika, zawiera ponad 15 gatunków traw, kwiatów i ziół. Charakteryzuje się powolnym wzrostem i niską wysokością, polecana na trawniki nieregularne i rzadko koszone.
www.planta.pl

eprasa.pl a16cfd6721

Angielska szklarnia
Solidna konstrukcja wypełniona szkłem, ponadczasowy design. Dostępnych wiele modeli w różnych rozmiarach i kolorach.
www.agrosklep.pl

Kwiaty polne
Dwustronna pościel z nadrukiem 13 występujących w Polsce kwiatów polnych.
www.lasiniebo.pl

Produkty lniane
www.lnianyzaulek.com

❶ **Ręczniki Huckaback**
Ręczniki łazienkowe wykonane z włókna lnianego, czesankowego. Charakteryzują się bardzo dużą trwałością, higroskopijnością, a zmiękczone są bardzo przyjemne dla ciała.

❷ **Lniane obrusy, serwetki, poszewki, pościele, narzuty, zasłony**
Na zdjęciu poszewka Akwarela Kwiaty II

Parasol przeciwdeszczowy
Lekki, przezroczysty z nadrukowanym motywem liści i drewnianą rączką, uprzyjemni spacer w deszczu.
www.agrosklep.pl

Rzeźba Wiatrowa – Ptaki
Podwójny wiatrak przyozdobiony jest wdzięcznymi formami ptaków, a całość wykonana jest z metalu odpornego na warunki atmosferyczne.
www.aurora-garden.pl

Dekoracje domu i ogrodu
www.florapoint.pl

❶ Skrzat z magicznej krainy

❷ Kulla z lampkami na sznurze

Palenisko ogrodowe
Wprowadzi niepowtarzalny klimat do ogrodu. Idealne na taras. Wykonane z ognioodpornego materiału i stali.
www.agrosklep.pl

Stolik ogrodowy – Paw
Praktyczny i wyjątkowo urokliwy kawowy stolik z motywem kolorowego Pawia. Idealny do ustawienia na tarasie, balkonie lub w ogrodzie.
www.aurora-garden.pl

Konewka ze stali nierdzewnej
Designerska konewka z dużym otworem do wlewania wody i wąską szyjką umożliwiającą precyzyjne podlewanie roślin.
www.agrosklep.pl

Klęcznik ogrodowy Kneelo®
Uniwersalny gadżet, który będzie służyć w ogrodzie wszędzie tam, gdzie musisz wygodnie klęknąć lub usiąść. Gwarancję jakości zapewnia Burgon&Ball, angielska marka istniejąca na rynku niemal 300 lat.
www.gardenlove.pl

eprasa.pl a16cfd6721

Prezenty do domu i kuchni

www.tescomapolska.pl

Zestaw do przygotowywania sałatek VITAMINO ø 20 cm, 2.0 l

Doskonały do przygotowywania owocowych i warzywnych sałatek. Składniki można łatwo i szybko opłukać i odcedzić, pokroić, wymieszać, przechować w lodówce i podać. Poszczególnych części zestawu można używać również osobno jako cedzaka na owoce i warzywa oraz miski kuchennej z pokrywką.

Ultradźwiękowy nawilżacz powietrza FANCY HOME Zen 4,6 l

Zwiększa wilgotność powietrza w pomieszczeniu i zmniejsza ryzyko powstawania chorób układu oddechowego. Tworzy zimną parę wodną odpowiednią do stosowania z olejkami eterycznymi w aromaterapii itp.

Suszarka do żywności PRESIDENT

Elektryczna suszarka z termoobiegiem, regulacją temperatury i czasu oraz cichym trybem pracy. Doskonała do suszenia owoców, warzyw, ziół, grzybów, mięsa itp. Pięć sit do suszenia o całkowitej powierzchni suszenia 3500 cm².

Praska do zdrowych batoników musli TESCOMA DELLA CASA

Doskonała do prasowania i pieczenia domowych batoników musli z owoców, orzechów, nasion, zboża, miodu itp. W zestawie z praktycznymi woreczkami do przechowywania gotowych batoników.

Koszyk z miską na domowy chleb TESCOMA DELLA CASA

Doskonały do łatwego przygotowania domowego chleba. Perforowany koszyk nada bochenkowi typowy kształt oraz wygląd, dodatkowo chleb wyrośnie szybciej.

Zestaw do kiszenia TESCOMA DELLA CASA 5000 ml

Unikalny zestaw do przygotowywania przetworów w rewolucyjny sposób ułatwia kiszenie w domowych warunkach. Zestaw jest doskonały do przygotowywania domowej kapusty kiszonej, kiszonych ogórków, warzyw oraz kimchi itp.

Szynkowar PRESTO, z termometrem

Doskonały do przygotowania domowej szynki, z uniwersalnym termometrem do dokładnej kontroli temperatury podczas duszenia szynki.

Praska do mrożenia ziół HANDY

Doskonała do przygotowywania, przechowywania i łatwego przyprawiania mrożonymi ziołami. Idealna do bazylii, majeranku, melisy, szczypiorku, pietruszki, kolendry, tymianku, koperku, szałwii itp.

Pojemnik na żywność FIESTA, różne rozmiary

Pojemnik kuchenny do przechowywania żywności. Wykonany jest z wytrzymałego szkła borosilikatowego. Posiada zamknięcie z wysokojakościowego drewna bambusowego. Wyposażony w uszczelkę silikonową.

Moździerz PRESIDENT

Znakomicie ułatwia przyrządzanie tradycyjnego pesto, służy do rozgniatania przypraw, ziół, mieszanek smakowych itp. Wykonany z naturalnego granitu.

eprasa.pl a16cfd6721

Rattanowe kosze

Stylowe i eleganckie, ręcznie wyplatane koszyki z naturalnego rattanu. Doskonale sprawdzą się jako osłonki na doniczki lub pojemniki do przechowywania ogrodniczych akcesoriów.
www.lovelybaskets.pl

Zestaw miniatur

Trzy ryciny – mak, chaber i rumianek, oprawione w drewniane ramki (18 x 13 cm).
www.dzikierzeczy.pl

Kosz piknikowy

Elegancki kosz wyposażony w torbę termiczną i zastawę dla dwóch osób. Sztućce i naczynia przymocowane skórzanymi paskami.
www.fide.pl

Bluza mak polny

Miękka, ciepła bluza z kapturem z kwiatowym motywem, idealna na długie zimowe wieczory. Do wyboru różne roślinne wzory, stworzone ręcznie, akwarelą.
www.botaniki.pl

❶

Zegarki

Dla ogrodników, którzy lubią się wyróżniać i zawsze być na czas.
❶ Unikatowy zegarek z autorską grafiką, namalowaną techniką cyfrową.
www.pakamera.pl
❷ Ręcznie wykonany zegarek z drewna sandałowego.
www.wood-shop.pl

❷

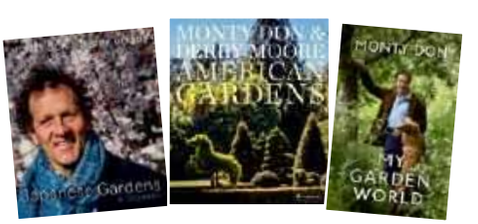

Czekoladki Elegance z kwiatkami

Skrzyneczka z drewna egzotycznego okume z motywem kwiatowym wypełniona pralinkami – każda z nich to małe dzieło sztuki. Możliwe zamówienie spersonalizowanego graweru z boku skrzynki.
www.chocolissimo.pl

Książki Monty'ego Dona

Nikt inny nie opowiada tak o ogrodach. (Książki po angielsku!)
www.montydon.com

Miskanty – giganty wśród traw

Pierwsze na polskim rynku wydanie ukazujące zbiór najciekawszych odmian miskantów z Kolekcji Narodowej rodzaju *Miscanthus*. Zawiera także porady na temat uprawy i pielęgnacji.
www.sklep.daglezjaryki.pl

Ozdoby szydełkowe

www.facebook.com/stylimalistka
Ręcznie robione, stylowe i minimalistyczne ozdoby domu i ogrodniczki :)
❶ Podstawki pod kubki – kwiatuszki, doskonale umilą chłodne wieczory przy herbacie.
❷ Torebka-paryżanka idealnie nadaje się na zakupy, ze względu na to, jak bardzo jest pojemna.

Olejek lawendowy

Naturalny olejek lawendowy (rozprowadzony w oliwie z pestek winogron). Uspokajający, relaksujący, pomaga w walce z migreną i bezsennością.
www.sklep.lawendowepole.pl

eprasa.pl a16cfd6721

Voucher na sesję ogrodu

Profesjonalna i wyjątkowa sesja fotograficzna twojego ukochanego miejsca – ogrodu, wykonana przez specjalistkę w tej dziedzinie – Bożkę Piotrowską z Zielonej Bombonierki.
www.zielonabombonierka.pl

Poradniki ogrodnicze

www.ulubionykiosk.pl

❶ Jeśli boisz się ciąć i bezradnie stoisz z sekatorem w ręku przed plątaniną gałęzi, ta książka jest dla ciebie! Dzięki niej już zawsze będziesz wiedzieć, jak przycinać rośliny ozdobne w swoim ogrodzie.

❷ Planer pomaga zaplanować prace ogrodnicze i o niczym nie zapomnieć. Podpowiada, co robić w każdym tygodniu roku oraz daje możliwość prowadzenia własnych zapisków.

❶ ❷

E-book 'Bambusowy sen'

Przewodnik po świecie ogrodowych bambusów
www.oaza-palmy.pl

Nożyczki do ziół

Doskonałe do szybkiego i łatwego cięcia świeżych ziół na drobno, z pięciorzędowym ostrzem oraz pokrowcem ochronnym wraz z wkładką czyszczącą.
www.tescomapolska.pl

Plastikowa dmuchawa z kołowrotkiem

To doskonałe urządzenie do rozpalania grilla, ogniska, a także kominka.
www.rolmarket.pl

Metalowy wózek na wąż

Nowa wersja nowoczesnego wózka wykonanego z wysokiej jakości stali i aluminium. Kształt bębna ułatwia nawijanie węża i zapobiega jego załamywaniu się.
www.cellfast.com.pl

❶

Japońskie narzędzia ogrodnicze

www.uprawiaj.pl

Połączenie wielowiekowej historii japońskiego ogrodnictwa z kunsztem japońskich kowali i rzemieślników.

❶ Nóż ogrodniczy Hori-Hori Szpadelek, wszechstronny opielacz do odchwaszczania, sadzak do cebul i spulchniacz w jednym.

❷ Nożyce ogrodnicze Sentei Przydatne w sztuce ikebana, do cięcia kwiatów i ziół, czy delikatnego przycinania żywopłotów.

❸ Sekator Niwaki GR PRO Profesjonalny sekator ogrodniczy, kuty ze stali węglowej metodą drop forged.

❹ Haczka do pielenia Bardzo wygodne i bardzo lekkie, efektywne narzędzie do pielenia

Zestaw narzędzi

Wyjątkowa seria narzędzi Pastel™ do pielęgnacji roślin to produkty, które są ergonomiczne, lekkie, wyjątkowe i... eleganckie.
www.cellfast.com.pl

❷

❶ ❷

Opryskiwacze ogrodowe

www.kwazar.pl

❶ Venus Super 360 to ręczny opryskiwacz ciśnieniowy idealny do pielęgnacji roślin domowych i ogrodowych. Zastosowany w nim system 360° pozwala na aplikację cieczy nawet po odwróceniu opryskiwacza do góry dnem.

❷ Orion Super to trwały opryskiwacz ciśnieniowy przystosowany do najbardziej wymagających prac. Idealny do prac ochronnych i pielęgnacyjnych w sadach, szkółkach oraz na uprawach warzywnych. Wyposażony jest w lancę teleskopową o płynnej regulacji długości od 0,6 m do 1,2 m.

❹ ❸

eprasa.pl a16cfd6721

Siekiera PROLINE 12840
Trwały trzonek z kompozytu i wysokiej klasy obuch, czyli wszystko czego trzeba, aby skutecznie przygotować drewno do kominka i nie tylko.
www.proline-tools.com.pl

Odkurzacz do liści BLV
Poręczne urządzenie 3w1 (wydmuchuje, zasysa i rozdrabnia) sprząta nawet mokre liście z trudno dostępnych kątów.
www.kaercher.com

Nożyce PROLINE 40076
Super silne i jednocześnie ultralekkie nożyce do gałęzi.
www.proline-tools.com.pl

Niezbędne narzędzia
www.fiskars.pl
❶ Niezbędnik do pielęgnacji małych roślin XactTM – łopatka, grabie, kultywator, odchwaszczacz.
❷ Sekator ogrodowy SP14 do przycinania kwiatów i roślin z mięsistymi łodygami.

Kosiarka akumulatorowa LMO
Wyjątkowo lekka, zwrotna i wygodna, sprawia, że koszenie trawnika staje się łatwiejsze niż kiedykolwiek.
www.kaercher.com

Narzędzia akumulatorowe
www.stihl.pl
❶ Wygodne w użyciu, lekkie i ciche nożyce akumulatorowe do pielęgnacji żywopłotów.
❷ Kompaktowa, lekka kosa mechaniczna do trymowania i prostych prac.

Piła łańcuchowa CNS
Akumulatorowa pilarka łańcuchowa do wszechstronnego zastosowania – przycinania gałęzi i konarów oraz przygotowania drewna na opał.
www.kaercher.com

Na balkon i do małego ogrodu
www.gardena.pl
❶ Niezbędnik każdego miejskiego ogrodnika. W pudełku znajduje się łopatka, pazurki, sekator, zmiotka i szufelka.
❷ Sekator ogrodowy B/S-XL do cięcia kwiatów, młodych pędów i świeżych gałęzi.

Narzędzie wielofunkcyjne
Wykonane z wytrzymałej stali nierdzewnej zawiera 5 narzędzi w jednym.
www.gardenlove.pl

Podkaszarka akumulatorowa TRYTON TJB110
Idealna do formowania trawy w miejscach niedostępnych dla kosiarki. Regulowana długość i pozycja głowicy tnącej.
www.tryton-tools.pl

Więcej pomysłów na prezenty znajdziesz na **www.zielonyogrodek.pl/prezenty**

eprasa.pl a16cfd6721

MARKET OGRODNICZY

Floribunda.pl
hodowla i sprzedaż róż ogrodowych
sklep internetowy
Szkółka Róż Floribunda
24-130 Końskowola, Kurowska 19
biuro@floribunda.pl, tel. 603758788
www.floribunda.pl

Wysyłkowy Sklep Ogrodniczy
www.futuregardens.pl
tel. 322 010 563

www.Zielony-Salonik.pl
OGRODNICZY SKLEP WYSYŁKOWY
Profesjonalny sklep internetowy zaprasza na zakupy przez cały sezon.

100+ projektów ogrodów
zielonyogrodek.pl/projekty

WYSYŁKOWY SKLEP OGRODNICZY
sklep.szkolkabielawni.pl
Rośliny ozdobne do Twojego ogrodu
Szkółka Drzew i Krzewów Ozdobnych Bielawni
ul. Zdunowska 1, Konarzew 63-700 Krotoszyn
tel. 662 054 630

Sadzawka
SKLEP INTERNETOWY
liliowce, paprocie, lilie wodne obuwiki, hosty, trójlisty, cyklameny, epimedia
» www.sadzawka.pl

Internetowy KATALOG ROŚLIN

Podpory do pnączy
Liny, kratki, kolumny
Wspieramy pnącza.
zielony front
» zielonyfront.pl

DaglezjaRyki
majowe.ogrody
miskanty
giganty wśród traw
Pierwsza książka o uprawie i pielęgnacji miskantów. Bogato ilustrowana
Zapraszamy do magicznego świata traw
www.sklep.daglezjaryki.pl

Sklep internetowy z nowoczesnym OŚWIETLENIEM SOLARNYM i ozdobami ogrodowymi, w tym RZEŹBAMI WIATROWYMI
AURORA-GARDEN sale@aurora-garden.pl, www.aurora-garden.pl, tel. 796 881 848

eprasa.pl a16cfd6721

Gardeners' World EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelny
Paweł Romanowski
pawel.romanowski@avt.pl

Redaktor prowadzący
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Fizek, Anna Moroz-Darska, Agnieszka Nowak, Łukasz Skop, Katarzyna Kaczan-Borowska, Grzegorz Falkowski

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 22 257 84 98

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS WORLD
PUBLISHING DIRECTOR
Dom Murray

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

HEAD OF PUBLISHING
Mandy Thwaites

UK PUBLISHING CO-ORDINATOR
Eva Abramik
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2015 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

dwumiesięcznik nr 6/2020

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Worldwide

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

styczniowo-lutowy
numer w sprzedaży już pod koniec grudnia

Monty wysiewa własne warzywa

PLUS Rady ekspertów

Ciemierniki – uprawa, ciekawe odmiany

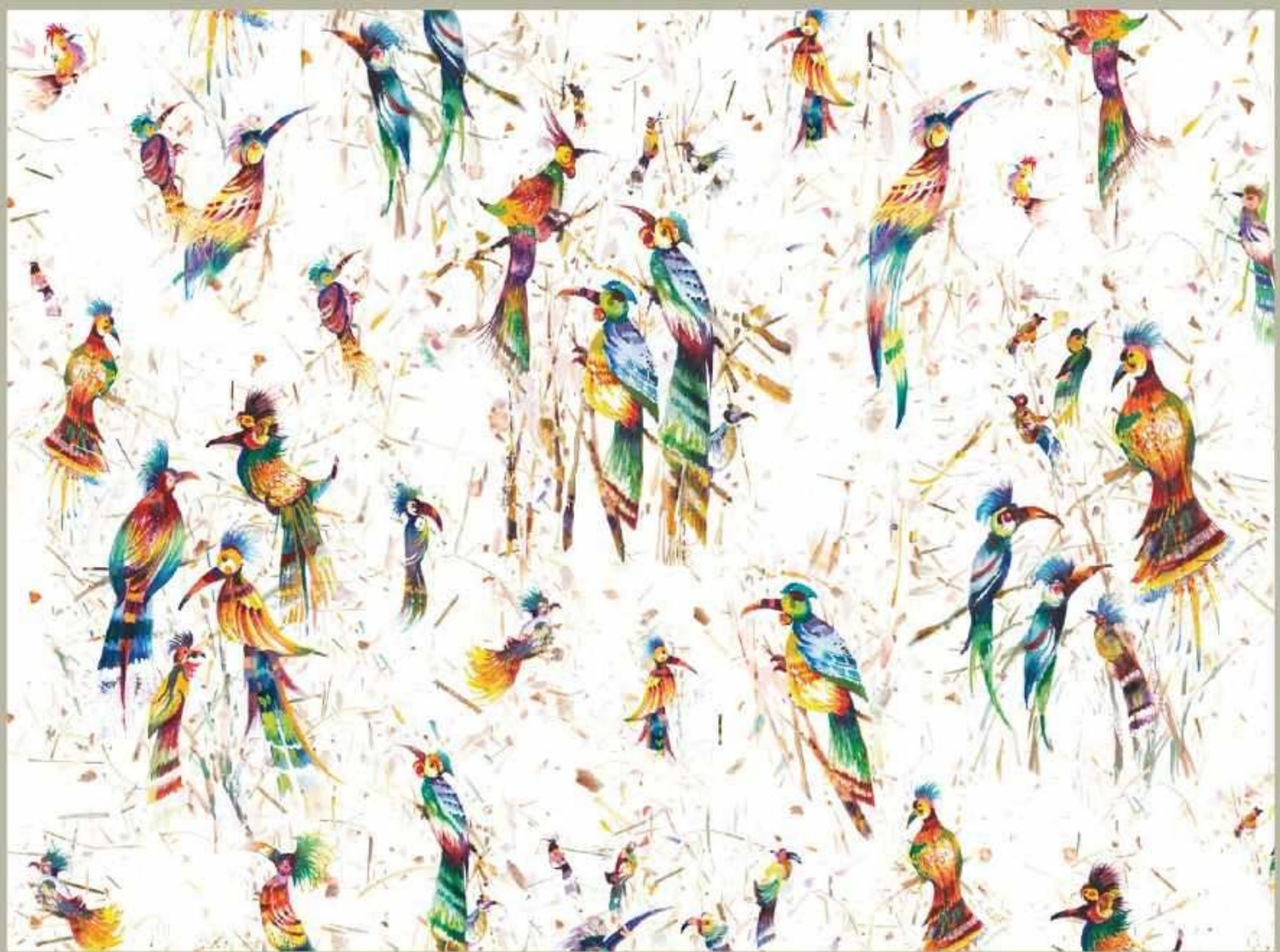
Alan poleca najpiękniejsze sukulenty

Zimowe kompozycje w donicach

lniany zaułek®

len - linen - leinen

www.lnianyzaulek.com

SKLEP STACJONARNY
ulica Lniany Zaułek 3A, Żyrardów, tel. +48/46 855 34 50

PRODUKCJA I SPRZEDAŻ HURTOWA
Tex-Len Plus ul. Lniany Zaułek 3B, Żyrardów, tel. +48/602 329 514

eprasa.pl a16cfd6721

VEKAMOTION 82 | VEKAMOTION 82MAX

NOWE SYSTEMY PRZESZKLEŃ I DRZWI PRZESUWNYCH OD VEKA

VEKA.PL